

UUDISTUSPYRKIMYKSIÄ RESURSSIEN RAJOISSA

Urheilujournalismin kuva Ilkassa, Satakunnan Kansassa ja
Savon Sanomissa.

Tero Malinen
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Syksy 2011
Viestintätieteiden laitos / Jyväskylän yliopisto

SISÄLLYS

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. URHEILUJOURNALISMIN JUURILLA	4
2.1 Pari sanaa urheilun historiasta	4
2.1.1 Kansanjuhliissa kilpailtiin enemmän ja vähemmän tosissaan	5
2.1.2 Ruumiinkulttuurin tukeminen palveli valtioiden tarkoitusperiä	6
2.2 Urheilujournalismin pitkät perinteet	7
2.2.1 Urheilujournalismia jo 1700-luvulla	7
2.2.2 Urheiluosastot yleistyivät hitaasti sanomalehdissä	9
2.2.3 Kansallissankarit urheilun sanansaattajina	10
2.2.4 Radiosta tuli lehdistön haastaja	11
2.2.5 Urheilukattaus laajeni television puolelle	12
2.2.6 Paikallisladioiden kautta kohti mediaurheilun aikaa	13
2.3 Urheilutoimittajuuden kasvot	14
2.3.1 Urheilu vaati erikoistuneita toimittajia	14
2.3.2 Perinteinen urheilutoimittaja on itseoppinut mies	15
2.3.3. Urheilumiehistä oikeiksi toimittajiksi	17
3. URHEILU-UUTISOINNIN OMINAISPIIRTEITÄ	19
3.1 Journalismia urheilusta	19
3.1.1 Faktan ja viihteen välimaastossa	19
3.1.2 Urheilujournalismin ääripäät	20
3.1.3 Uutiskoneiston uusiutuva luonnonvara	21
3.2 Urheilun uutiskriteerit	23
3.2.1 Uutiskriteerit luovat järjestystä	23
3.2.2 Voitto tai tappio – joka tapauksessa uutinen	24
3.2.3 Kansainvälistä ja katsojia keräävää suoritusurheilua	27
3.3 Urheilujournalismin kritiikki	28
3.3.1 Urheilujournalismi on hitaasti muuttuvaa ja kritiikitöntä	28
3.3.2 Tutkiva urheilujournalismi keskittyy dopingiin	30
3.3.3 Urheilujulkisuus kuuluu vammattomille miehille	33
3.3.4 Menestys sokaisee urheilutoimittajat	35
4. TUTKIMUSASETELMA	38
4.1 Tutkimusaineisto	38
4.2 Tutkimusmenetelmä	40

4.2.1 Journalistinen perustehtävä	41
4.2.2 Näkökulma	43
4.2.3 Ajankohta	44
4.2.4 Urheilun taso	46
4.2.5 Urheilulajit	50
4.2.6 Esiintyjän rooli, kansallisuus ja esiintymispaikka	51
4.2.7 Esiintyjän sukupuoli ja ikä tekstissä	54
4.2.8 Esiintyjän sukupuoli ja ikä valokuvassa	56
5. TUTKIMUSLEHDET	58
5.1 Päivälehti – koko kansan media	58
5.1.1 Kakkoslehdet kuihtuivat kilpailun kovetessa	58
5.1.2 Lama koetteli myös alueellisia ykköslehtiä	59
5.1.3 Kaksi kolmesta lukee seitsemänpäiväisiä sanomalehtiä	60
5.2 Ilkka-sanomalehti ja sen urheilutoimitus	61
5.3 Ilkan urheilusivut ja urheilutoimituksen esimies Sinikka Rajamäki	62
5.3.1 Avustajat apuna haastavalla kentällä	62
5.3.2 Pohjalaiset yhdistäneet voimiaan	62
5.3.3 Ennen muuta maakunnan ääni	63
5.3.4 Laadun uhkaajina kiire ja kilpailu	65
5.4 Satakunnan Kansa ja sen urheilutoimitus	65
5.5 Satakunnan Kansa ja urheilutoimituksen esimies Juha Luotola	66
5.5.1 Töitä riittäisi useammallekin toimittajalle	66
5.5.2 Paikallista palloilua monessa muodossa	67
5.5.3 Palvelujournalismia ja lukijoiden viihdyttämistä	68
5.6 Savon Sanomat ja sen urheilutoimitus	69
5.7 Savon Sanomat ja urheilutoimituksen esimies Tomi Turunen	70
5.7.1 Mukana valtakunnallisessa uutiskilpailussa	70
5.7.2 Minimivahvuudella pyörivä urheilutoimitus	70
5.7.3 Omalta alueelta, savolaisin silmin	71
5.7.4 Kuntoilustakin kerrotaan, veteraaneja vältellään	72
6. TULOKSET	74
6.1 Huomioita tutkimuslehdistä	74
6.1.1 Journalistinen perustehtävä	76
6.1.2 Näkökulma	79
6.1.3 Ajankohta	82
6.1.4 Urheilun taso	85
6.1.5 Urheilulajit ja lajiryhmät	87
6.1.6 Esiintyjän rooli, kansallisuus ja esiintymispaikka	91
6.1.7 Esiintyjän sukupuoli ja ikä tekstissä	96

6.1.8 Esiintyjän sukupuoli ja ikä valokuvassa	99
7. POHDINTAA	105
7.1 Ajatuksia tutkielmasta ja urheilujournalismista yleensä	105
7.1.1 Tutkimuksen luotettavuudesta ja menetelmän toimivuudesta	105
7.1.2 Kritiikki sekä osuu että ampuu ohi	107
7.1.3 Samoja linjoja, silti suuria eroja – tutkimuslehdet tiivistettynä	111
7.1.4 Kohti parempaa urheilujournalismia	113
 LÄHTEET	 116

LIITTEET

Liite 1: Lajiryhmät

Liite 2: Urheilutoimitusten esimiesten sähköpostihaastattelukysymykset

Liite 3: Urheilutoimitusten jäsenten sähköpostihaastattelukysymykset

Tiedekunta – Faculty	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
HUMANISTINEN	
Tekijä – Author Tero Malinen	
Työn nimi – Title UUDISTUSPYRKIMYKSIÄ RESURSSIEN RAJOISSA Urheilujournalismin kuva Ilkassa, Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu –työ
Aika – Month and year Lokakuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 127 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Käsittelen pro gradu –tutkielmassani urheilujournalismia kohtaan esitettyä kritiikkiä ja sitä, miltä kolmen keskisuuren maakuntalehden urheilusivut näyttävät tämän kritiikin valossa. Olettamani oli, että lehdissä nykyään harjoitettava urheilujournalismi ei ainakaan kaikilta osin vastaa sitä kuvaa, jonka kritiikki on siitä aiemmin piirtänyt. Tämä olettama perustuu ennen muuta kahteen seikkaan. Ensinnäkin merkittävimmät kotimaista urheilujournalismia arvostelevat tutkimukset ja artikkelit on julkaistu 1990-luvulla tai tätäkin aiemmin, ja urheilutoimittamisen kulttuurissa on mitä luultavimmin tapahtunut muutoksia runsaan kymmenen vuoden aikana. Toiseksi koko mediamaailma on kokenut melkoisia mullistuksia internet-aikakaudella, ja tämä on epäilemättä vaikuttanut sanomalehtien työskentelytapoihin ja pakottanut ne uudistumaan.</p> <p>Tutkimuksen aineiston muodostivat Ilkan, Satakunnan Kansan ja Savon Sanomien urheilutoimitusten esimiesten sähköpostihaastattelut sekä lehtien urheilujutut, jotka julkaistiin tammikuussa, heinäkuussa ja lokakuussa 2009. Kultakin kuukaudelta valitsin tutkittavaksi yhden kokonaisen viikon urheilusivut. Yksittäisiä juttuja oli lähemmäs 1 400 kappaletta. Arvioin juttujen rakenneosia tutkimuskirjallisuuden ja haastattelujen pohjalta laaditun luokitusmallin avulla. Kuvasin tekstien ja lehtien eroja prosenttivertailulla ja täydensin niiden pohjalta laadittua analyysia lähiluvulla.</p> <p>Ennako-odotusteni mukaisesti tutkimustulokset osoittivat, että osa urheilujournalismin kritiikistä on vanhentunutta. Toisaalta jotkin asiat, joista urheilutoimittamista on arvosteltu, ovat edelleen hyvin ajankohtaisia. Tutkimustulosten ja urheilutoimitusten esimiesten haastatteluiden perusteella voidaan mielestäni todeta, että toimituksissa ollaan hyvin perillä siitä, mitä asioita tulisi kehittää ja mihin suuntaan urheilutoimittamisen pitäisi kulkea. Muutoksia ei ole kuitenkaan helppo toteuttaa, sillä vaikka lajikirjo kasvaa ja urheilun kytkökset talouselämään ja yhteiskuntaan monimutkaistuvat, työskentelee toimituksissa korkeintaan sama määrä väkeä kuin ennenkin.</p>	
Asiasanat – Keywords Urheilujournalismi, urheilutoimittaja, huippu-urheilu, urheiluhistoria, kritiikki, uutiskriteerit	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	

1 JOHDANTO

Olin ehtinyt pyöritellä pro gradu -tutkielmani aihetta jo pitkän aikaa ennen seminaarin alkua. Kun tutkimuksenteon aloittaminen sitten tuli ajankohtaiseksi, olin päätynyt siihen tulokseen, että haluan käsitellä tutkimustyössäni urheilujournalismia. En ollut perehtynyt urheilujournalismia käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen sen tarkemmin, mutta urheilua säännöllisesti seuraavana ja siitä myös kirjoittaneena toimittajana ajattelin, että työskentelymotivaationi pysyisi korkealla tutun aihepiirin parissa.

Tutkielmani aihepiirin selkiytyttyä ryhdyin syventymään sitä käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen ja kirjoitteluun varsinaisen tutkimuskohteen löytämiseksi. Pian minulle kävi selväksi, että urheilujournalismiin on tavattu suhtautua jonkinlaisena poikkeamana muun journalismin joukossa. Esimerkiksi Pietilä (2008, 231) on todennut seuraavaa:

”Urheilujournalismi lienee näkyvoin ilmentymä nykyjournalismin sisäisestä eriytymisestä jopa eri alakulttuureihin. Pyrkimys nopeaan tiedonvälitykseen toki liittää urheilu-uutisjournalismin elimellisesti muun uutisjournalismin yhteyteen.”

Urheilutoimittamisen ominaispiirteitä ja käytäntöjä on lisäksi tavattu tarkastella ennemmin kielteisessä kuin myönteisessä valossa. ”Voisiko urheilujournalismi olla muutakin kuin vain tulevien otteluiden väärin ennustamista”, kysyy esimerkiksi nimimerkki Take Urheilulehden keskustelupalstalla (Palautetta toimitukselle, 2006). Vaikka tämä yksittäinen nettikeskustelija kohdistaaakin kriittisen arvionsa lähinnä yhteen julkaisuun, on hänen esittämänsä kysymys omiaan herättämään jatkokysymyksiä. Pelkistyykö urheilujournalismi lukijoiden mielessä ennusteiden, ja vielä kehnosten, laatimiseksi (ja

toisaalta tulosten kertaamiseksi)? Jos yksinomaan urheiluun keskittyvä erikoisaikakauslehti saa osakseen tällaista palautetta, millaiseksi lukijat rankkaavat vaikkapa päivälehtien urheilujournalismin? Tuskin ainakaan paremmaksi?

Tällaisten kysymysketjujen kautta aloin kiinnostua nimenomaan päivälehtien urheilusivujen tutkimisesta. Tutkimustapaa valitessani päädyin lopulta siihen, että tarkastelin sisällönanalyysin avulla muutaman lehden urheilusisältöä ja vertaisin saamiani tuloksia siihen kritiikkiin, jota urheilujournalismia kohtaan on vuosien saatossa esitetty. Tutkimukseni tarkoituksena oli siis selvittää, onko kritiikki yhä ajankohtaista ja aiheellista. Päätin lisäksi täydentää tutkielmaani haastattelemalla tutkimuslehtien urheiluosastojen päälliköitä. Näiden etukäteishaastatteluiden päällimmäisenä tarkoituksena oli kerätä lisätietoa päivälehtien urheiluosastojen toimintamalleista, jotta en joutuisi toimimaan pelkästään omien oletusteni varassa. Arvelin, että vertailu urheiluosastojen esimiesten ja omien näkemysten välillä auttaisi myös lukijaa hahmottamaan, millaiseen urheilu-uutisointiin lehdissä pyritään ja kuinka siinä mielestäni onnistutaan.

Oletin, että seitsenpäiväisissä sanomalehdissä urheilusta koetetaan kertoa sillä tavoin, että myös aihepiiristä vähemmän tietävien on helppo lukea ja ymmärtää juttuja. Tämänkaltainen ajattelutapa ei välttämättä vallitse yhtä laajasti esimerkiksi urheilun erikoislehdissä ja television urheiluohjelmissa, joiden kohderyhmä on rajatumpi ja asiantuntevampi yleisö. Joka tapauksessa minua kiinnosti se, millaisena urheilujournalismi näyttäytyy uutisvälineissä, joiden kohderyhmään kuuluvat periaatteessa kaikki (lehtien levikkialueella asuvat) ihmiset. Aineiston rajaaminen seitsemän kertaa viikossa ilmestyviin sanomalehtiin johtui muistakin syistä. Mielsin päivälehdet turvalliseksi tutkimuskohteeksi, koska ne edustavat itselleni tutuinta lehtityyppiä. Uskoin

myös, että monille urheilua epäsäännöllisesti seuraaville ihmisille kosketus urheilujournalismiin tapahtuu juuri sanomalehtien kautta. Muidenkin kuin urheiluharrastajien on helppo silmäillä urheiluosaston tarjontaa muun lehdenluvun ohessa, ja yksittäisiä uutisia voi pysähtyä lukemaan tarkemmin kiinnostuksen herätessä.

Oma tutkielmani ei niinkään avaa uusia uria urheilujournalismin tutkimuksessa, vaan pikemminkin täydentää aiempaa tutkimuskenttää. Varsinkin 2000-luvulla urheilujournalismia on tutkittu säännöllisesti kotimaisissa viestinnän alan opinnäytetöissä. Sen sijaan urheilua ja joukkoviestintäkäytänteitä yhdisteleviä väitöskirjatason tutkimuksia ei ole ilmestynyt yhtä kappaletta enempiä. Vuonna 1998 urheilusankaruudesta tohtoriksi väitellyt Kalle Virtapohja on edelleen tutkimusalansa yksinäinen pioneeri. On kuitenkin lupa odottaa, että tilanne kohentuu lähitulevaisuudessa kolmen tutkijan ansiosta. 1990-luvulla ahkerasti urheilujournalismista kirjoittanut ja opinnäytetöissä taajaan siteerattu lisensiaatti Seppo Pänkäläinen on palannut tutkimustyön ja väitöskirjaprosessin pariin. Lisäksi urheilutoimittaja ja journalistiikan tohtorikoulutettava Sari Sirkkiä-Jarva valmistelee parhaillaan urheilun televisiointisopimuksia käsittelevää väitöskirjaansa, ja Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksen apurahatutkija Antti Laineella on työn alla väitöskirja, jossa vertaillaan suomalaisten ja ruotsalaisten sanomalehtien urheilujournalismia.

2 URHEILUJOURNALISMIN JUURILLA

Nykypäivän urheilujournalismin käsittely edellyttää aihealueen historiallisen perspektiivin sisäistämistä. Siksi hahmottelen tässä pääluvussa ja tutkimukseni aluksi niitä seikkoja, jotka johtivat modernin urheiluliikkeen syntyyn 1800-luvulla. Samalla esittelen urheilujournalismin syntyhistoriaa ja varhaisia vaihteita niin Suomessa kuin muissakin länsimaissa. Lisäksi kerron hieman siitä, miten urheilutoimittajien ammattikunta syntyi, ja mitkä tekijät ovat yhdistäneet ja yhdistävät edelleen urheilukirjoittajia.

2.1 Pari sanaa urheilun historiasta

Leikit, kilpailu ja voimien ja taitojen koetteleminen eri tavoin liittyvät olennaisena osana ihmiskunnan kehityshistoriaan. Niitä lienee eri muodoissaan harjoitettu kaikkien kansojen keskuudessa jo tuhansien vuosien ajan. Historia tuntee myös ajanjaksoja, jolloin urheilun harjoittaminen on ollut säännöllistä ja laajamittaisempaa toimintaa. Esimerkiksi antiikin olympiakilpailuista on varmasti jokainen kuullut tai lukenut. Nämä suositut kilpailut kuitenkin lopetettiin 400-luvun vaihteessa, kun urheilun koettiin (jo tuolloin!) kaupallistuneen ja brutalisoituneen liiaksi. Paganallisen perintönsä vuoksi olympialaiset eivät myöskään olleet alkukristittyjen mieleen. Kirkon kielteinen suhtautuminen urheilua kohtaan johti pitkälti siihen, että se katosi julkisuudesta noin tuhannen vuoden ajaksi. Kansa toki harjoitti urheilua kaikessa hiljaisuudessa myös tänä aikana. (Pänkäläinen 1991, 65–66.) Joka tapauksessa esimodernin ajan urheiluharrastuksilla on varsin vähän yhtymäkohtia siihen ilmiöön, jollaisena me urheilun nykyään tunnemme (Lamberg 1998, 12).

Pänkäläisen (1991, 66) mukaan urheiluharrastus alkoi virota uudestaan myöhäiskeskiajan ja renessanssin taitteessa. Seuraavien vuosisatojen aikana henkinen ilmapiiri muuttui yhä suopeammaksi ruumiinkulttuurin harjoittamista kohtaan. Salimäki (2000, 75) ajoittaa modernin länsimaisen liikuntakulttuurin synnyn alkavaksi 1860-luvulla. Tuolloin muodostettiin kansallisella tasolla ensimmäiset organisoidut voimistelu- ja urheiluyhdistykset. Lisäksi urheilun kilpailutoiminta alkoi näissä organisoiduissa yhdistyksissä laadittujen sääntöjen mukaisena. Guttmanin (1978, 61) mukaan ensimmäisten urheilulajien organisoituminen tapahtui Englannissa ja Yhdysvalloissa 1860- ja 1870-luvuilla, kun taas Ranskassa ja Saksassa urheilun organisoituminen tapahtui pitkälti 1880-luvulla.

2.1.1 *Kansanjuhliissa kilpailtiin enemmän ja vähemmän tosissaan*

Euroopassa ammattimaisemman urheilun syntyä siivittivät 1800-luvun alkupuolella kaupunkien kaupalliset kansanhuvitilaisuudet. Lehtosen (1995; katso myös Rowe 2004, 15–16) mukaan kansanjuhlat koettiin sivistyneistön parissa tervehenkisenä vaihtoehtona työväestön vapaa-ajanvietolle. Ylempien yhteiskuntaluokkien edustajat eivät siis luottaneet siihen, että rahvas kykenisi omin päin huolehtimaan vapaa-ajanharrasteiden organisoinnista.

Kansanjuhlien ohjelmistoon lukeutui teatteri- ja puhe-esitysten lisäksi esimerkiksi voimailu- ja paininäytösten kaltaisia liikunnallisia koitoksia. Teollistuneessa Britanniassa kansanurheilu ammattimaistui nopeasti, kun siihen yhdistettiin laajamittainen vedonlyönti. Näin saivat alkunsa esimerkiksi ammattilaisten tai voisiko sanoa urheilutyöläisten soututapahtumat sekä paini- ja juoksukilpailut.

Myös agraari-Suomen vaatimattomissa oloissa järjestettiin kansanjuhlia. Niissä harjoitettiin esimerkiksi tankoon kiipeämisen, olutpullon vedon ja porsaan

jahtaamisen kaltaisia "lajeja". Varsinaiset urheilukilpailut alkoivat eriytyä kansanjuhlien ohjelmasta itsenäisiksi tapahtumiksi 1870-luvulla. Suosittuja lajeja olivat esimerkiksi ammunta, soutu ja juoksu. (Lehtonen 1995; Itkonen 1996, 215–217; katso myös Suomela 1944, 227–238.) Lehtosen (1995) mukaan urheilullisten kansanjuhlien ominaispiirteet, tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus, erottivat "kilpasportin" perinteisestä kisailusta ja leikkimielisistä kyläkisoista. Ilmanen (2007, 9) taas kuvaa asiaa seuraavasti:

Urheilun tunnuspiirteinä olivat suoritusten mitattavuus ja vertailtavuus, kilpailuolosuhteiden vakioiminen ja suoritusta parantava harjoittelu. Sen sijaan kisailu oli työstä johdettua spontaania hauskanpitoa ja leikkiä, jossa ei mitattu muuta kuin senhetkistä paremmuutta. Suoritusten vertailu jäi korkeintaan paikalliseksi.

Urheilun harrastaminen alkoi nopeasti yleistyä myös alempien yhteiskuntaluokkien edustajien parissa. Ensimmäinen työväen urheiluseura, Helsingin Ponnistus, perustettiin vuonna 1887 (Laine 1984, 56). Toisin sanoen moderni, organisoitu urheilu alkoi kehittyä yhteiskunnallisesti merkittäväksi ilmiöksi.

2.1.2 Ruumiinkulttuurin tukeminen palveli valtioiden tarkoitusperiä

Organisoidun urheiluliikkeen syntyä edisti sille myötämielinen ilmapiiri. Ympäri Eurooppaa valtiovalta tunnusti liikunnan moninaiset merkitykset ja suhtautui kannustavasti ruumiinkulttuurin harjoittamiseen: ehkäisihän urheilu esimerkiksi monia sairauksia ja kehitti kansalaisten sotilaskuntoa. Vapaaehtoisliikkeitä ja urheiluseuroja selvemmin ruumiinharjoitusten leviämiseen vaikuttivatkin yleiseen asevelvollisuuteen pohjanneet kansalliset armeijat. (Laine 1984, 30–47; katso myös Vasara 2000, 11.) Myös muut yhteiskunnan instituutiot valjastettiin palvelemaan kansalaisten

ruumiinkunnon kohottamista. Esimerkiksi Suomessa voimistelunopettajien koulutus alkoi vuonna 1882, ja tämän seurauksena ”kouluopetuksella alkoi olla todellista merkitystä kansan fyysisten taitojen kehittäjänä” (Laine 1984, johdanto).

Urheilukulttuuria edistettiin myös rauhanomaisemmissa merkeissä: maiden ja kansojen lähentämiseksi päätettiin 1890-luvun lopussa elvyttää antiikin olympialaiset. Kansainvälisen yhteistyön lisääntyminen oli luonnollista, sillä 1800-luvun loppupuoli oli ylipäänsä suurten joukkoliikkeiden syntymän ja kehityksen aikaa. Myös urheilusta tuli aate, jonka sanoma tuli saattaa mahdollisimman monen ulottuville. Tämän sanoman levittämisessä olennaiseen osaan nousi kilpailutoiminnasta tiedottaminen, sillä toisten kilpailusuoritusten seuraamisen ajateltiin innostavan ihmisiä omatoimiseen urheilemiseen. Tiedotustoiminnan voimistuminen johti osaltaan siihen, että esimerkiksi Suomessa ylevät käsitykset liikunnan terveydellisistä, esteettisistä ja aatteellisista arvoista saivat nopeasti väistyä syrjään kilpaurheilun hegemonian tieltä. (Perko 1991, 220–221; Laine 1984, 47.) Viimeistään tässä vaiheessa oli selvää, että urheilusta oli tullut säännöllisen uutisoimisen arvoinen asia.

2.2 Urheilujournalismin pitkät perinteet

2.2.1 Urheilujournalismia jo 1700-luvulla

Modernin urheilun ja urheilujournalismin historiaa voi hyvällä syyllä kutsua symbioottiseksi. Yksiselitteinen urheilujournalismin syntyhistorian ajoittaminen ja määrittely on kuitenkin hankalaa. Esimerkiksi Harveyn (2004, 7–18) tutkimusten perusteella urheilu oli tuttu ilmiö monille briteille jo 1700-luvun loppupuolella. Niinpä 1800-luvun alun Englannissa ilmestyi jo useita

”urheiluun” keskittyviä lehtiä, vaikka niiden sisältö käsitteli organisoidun urheilun sijasta pikemminkin maaseudun ala-aatelin vapaa-ajan harrasteita (Goldlust 2004, 39).

Joka tapauksessa Harvey (2004, 31–33) esittää, että urheilu-uutisointi alkoi lisääntyä englantilaisissa sanomalehdissä jo 1700-luvulla. 1800-luvun alkupuolella samansuuntainen muutos näkyi myös Yhdysvalloissa. Tämän jälkeen kehitys kuitenkin hidastui, sillä osa lehdistä ryhtyi hyljeksimään urheiluaineistoa. Syynä olivat muun muassa nopeasti kaupallistuneiden urheilulajien pariin pesiytynyt korruptio, ja yhteiskunnallisen eliitin nihkeä suhtautuminen ammattilaisurheilua kohtaan (emt., 31–33; katso myös Pänkäläinen 1991, 132.) Tämän taustan valossa on mielenkiintoista, että kaupallistuneen urheilun ja urheilujournalismin kipuileva yhteiselo on yhä tänäkin päivänä keskustelun kohteena. Tähän aiheeseen palaan kuitenkin tarkemmin seuraavassa pääluvussa.

Pänkäläisen (1991, 132–135) mukaan urheilujournalismin eriytyminen alkoi näkyä Yhdysvalloissa ja Englannissa selkeästi 1860-luvulla eli samalla vuosikymmenellä kuin moderni liikuntakulttuuri Salimäen (2000) mukaan syntyi. Urheiluliikkeen kehitys ja yleisön kasvava kiinnostus urheilua kohtaan lisäsi sitä koskevan materiaalin tarjontaa lehdissä. Urheilujournalismi vahvistui esimerkiksi nyrkkeilyn ja raviurheilun kaltaisten lajien ansiosta, joiden seuraamiseen liittyi olennaisena osana vedonlyönti. Kaupallinen lehdistö vastasi vedonlyöntiä harjoittaneiden lukijoiden tiedonjanoon listaamalla sijoituskohteita ja voittokertoimia. Myös tekniikan kehittyminen vauhditti urheilusisältöjen yleistymistä. 1800-luvun puolivälissä lennättimen keksiminen edesauttoi osaltaan uutistoimistojen perustamista. Lennättimen välittämien sähkösanomien avulla myös urheilu-uutisointi rikkoi paikallisuuden asettamat rajat. Uutisjakelu tehostui entisestään, kun ensimmäinen pysyvä

lennätinkaapeliyhteys Atlantin poikki valmistui muutamien epäonnistumisten jälkeen vuonna 1866. (Goldlust 2004, 40.)

Smith & Blackman (1979, 19) ovat Pänkäläisen linjoilla laskiessaan toistuvan, mutta vielä epäsäännöllisen urheilu-uutisoinnin alkaneen yhdysvaltalaisissa sanomalehdissä 1850-luvulla. He katsovat vakavammin otettavan seurannan alkaneen vuonna 1862, jolloin Henry Chadwick ryhtyi kirjoittamaan säännöllisesti baseballista New York Herald -sanomalehteen (katso myös Boyle 2006, 32). Tässäkin yhteydessä voidaan nähdä todiste kilpaurheilun ja urheilujournalismin yhteisestä kehityskulusta. Juuri baseball oli 1800-luvun puolivälin paikkeilla kasvattanut voimakkaasti suosiotaan Yhdysvalloissa, ja laji ammattimaistui hyvin nopeasti (Lahman 2007).

2.2.2 Urheiluosastot yleistyivät hitaasti sanomalehdissä

Noin parikymmentä vuotta Chadwickin palkkaamista myöhemmin, 1880-luvulla, kustantaja Joseph Pulitzer osti New York Heraldin ja perusti lehteen ensimmäisen urheilulle omistautuneen osaston. Pulitzer oli aikaansa edellä, sillä nykyaikaisista urheiluosastoista tuli standardi Yhdysvaltaisissa sanomalehdissä vasta vuosikymmeniä myöhemmin. (Boyle 2006, 32.) Smith & Blackman (1979, 19) taas nimeävät nykyaikaisen urheilusivun kehittäjäksi toisen aikakauden tunnetun kustantajan, William Randolph Hearstin. Heidän mukaansa juuri Hearst aloitti säännöllisesti ilmestyvien urheiluosastojen julkaisemisen ja käytti lisäksi tunnettuja urheilijoita kommentaattoreina.

Suomessa kehitys kulki tietysti jälkijunassa suureen maailmaan verrattuna. Perkon (1991, 221–225, 254) mukaan kotimaiset sanomalehdet eivät vielä vuosisadan taitteessakaan olleet erityisen innostuneita liikunnasta, ja sille uhrattiin palstatilaa lähinnä suurten urheilutapahtumien aikana. Tästä johtuen

urheilulle vihkiytyneet tahot alkoivat perustaa omia aikakauslehtiään. Ensimmäinen suomalainen urheilulehti oli *Sporten*, joka ilmestyi Helsingissä vuosina 1881–1895. Urheilulehdistön alkuvaiheita leimasi urheilun lavea määrittely; lukijoille tarjottiin tietoa esimerkiksi metsästyksen, kalastuksen ja hippologian eli hevostieteen kaltaisista aiheista. *Sportenia* paremmin asemansa vakiinnuttamisessa onnistui vuonna 1898 ensimmäisen numeronsa julkaissut Suomen Urheilulehti. Nykyään Urheilulehti-nimeä kantava julkaisu on maailman toiseksi vanhin yhä ilmestyvä urheilulehti (Yli sadan vuoden historia, 2005).

2.2.3 *Kansallissankarit urheilun sanansaattajina*

Ateenan vuoden 1906 (usein välikisoiksi kutsutut, tekijän huomautus) ja Lontoon vuoden 1908 olympialaiset herättivät suomalaiset sanomalehti-ihmiset huomioimaan yhä enemmän urheilun yhteiskunnallista merkitystä ja urheilu-uutisten tärkeyttä. Aikaa kului kuitenkin vielä yli vuosikymmen, ennen kuin urheilu muodostui näkyväksi osaksi sanomalehtien sisältöä. (Perko 1991, 228.) Pänkäläinen (1991, 68) mainitseekin, että urheilujournalismia pystyttiin toteuttamaan päivälehdistössä vasta urheiluliikkeen järjestäytyttyä ja vakiinnutettua asemansa.

Suomessa urheiluaiheet muotoutuivat kasvavaksi osaksi sanomalehden uutistarjontaa Pariisin olympiavuoteen 1924 mennessä. Edelleen ”1920-luvun lopulla ja 1930-luvulla ei kilpailukykyiseksi mielivän lehden auttanut nyreksiä urheilua”. (Salokangas 1987, 374–377). Aikakauden urheilujournalismille ominaista oli menestysurheilijoiden ihailu ja hyödyntäminen kansallisen identiteetin rakennusmateriaalina. Kansakuntaa yhdistäville sankarihahmoille oli Suomen kaltaisessa nuoressa valtiossa olemassa yhteiskunnallinen tilaus. Urheilusankarin viittaa sovitettiin etenkin menestyksekkäiden juoksijoiden,

kuten Hannes Kolehmainen, Paavo Nurmen ja Ville Ritolan harteille.
(Virtapohja 1998; Salokangas 1987, 374–377.)

2.2.4 Radiosta tuli lehdistön haastaja

Suomessa sanomalehtien kiinnostuminen urheilusisällöistä rajasi urheilun erikoislehdistön toimintamahdollisuuksia. Varsin pian myös sanomalehdet joutuivat kohtamaan samanlaisia kilpailullisia haasteita, kun urheilujournalismia ryhdyttiin harjoittamaan myös radion puolella. Ensimmäinen suora urheilulähetykset radioon tehtiin yleisurheilun Ruotsi-maaottelusta 1929, ja olympialähetykset alkoivat vuonna 1936 Garmisch-Partenkirchenistä. (Virtapohja 1998, 72.)

Virtapohjan (1998, 14) mukaan radio vaikutti myös sanomalehdistön tapaan tuottaa uutisjournalismia, mutta ”radion nopeudelle lehdet eivät voineet mitään. Niinpä lehtien oli luontevaa keskittyä asioiden taustoittamiseen.” Toisen maailmansodan jälkeen urheilun kokonaiskentän hillitön laajentuminen johti siihen, etteivät yhdenkään sanomalehden urheilutoimituksen aika, palstatila ja asiantuntemus enää riittäneet alan kokonaisvaltaiseen käsittelyyn. Niinpä sanomalehtien ratkaisuksi muotoutui suosituimpiin lajeihin, ja ylipäänsä kilpa- sekä huippu-urheiluun, keskittyminen. Tarkastelun keskiössä ovat olleet ja ovat edelleen etenkin tulokset ja itse urheilijat. (Perko 1991, 256.)

Pänkäläisen (1998b, 13) mukaan päivälehdistön vahva asema ja halukkuus panostaa urheilusisältöihin vaikuttivat siihen, ettei muualla Euroopassa yleinen urheilun viikkolehti -perinne voimistunut Suomessa. Tällä hetkellä, kun Pänkäläisen kirjan julkaisusta on kulunut runsaat kymmenen vuotta, maassamme tosin ilmestyy kaksi melko hyvinvoivaa urheilun viikkolehteä, Veikkaaja ja Urheilulehti. Veikkaajan (entinen IS Veikkaaja) levikki oli vuonna

2009 hieman alle 50 000 kappaletta ja Urheilulehden lähemmäs 33 000 kappaletta (Levikintarkistus Oy:n verkkosivut 2011). En kuitenkaan koe, että edellä mainitut julkaisut varsinaisesti kilpailisivat päivälehtiä vastaan.

2.2.5 Urheilukattaus laajeni television puolelle

Radion valtakausi nopeimpana tiedotusvälineenä jatkui 1960-luvulle asti, jolloin televisio alkoi vähitellen vakiinnuttaa asemiaan Suomessa. Urheilu oli alusta alkaen tärkeä sisältöaines myös television puolella. Esimerkiksi Suomen ensimmäinen virallinen tv-ulkolähetys tehtiin Helsinki-Tallinna -jalkapallo-ottelusta vuonna 1957. Yleisradion säännölliset tv-lähetykset alkoivat vasta seuraavana vuonna. (Parviainen, 2007.)

Vuonna 1959 kotimaisen televisiotoiminnan historiassa otettiin tärkeä kehitysaskel, kun Suomi liittyi Eurovisioon, Euroopan yleisradioliiton ohjelmien, kuvamateriaalin ja lähetysten välitysverkkoon. Päätöstä joudutti Rooman olympialaisten lähestyminen: yleisölle piti ehtiä ajoissa kertomaan kilpailujen televisioinnista, jotta he innostuisivat hankkimaan tv-vastaanottimia. Myöhemminkin juuri urheilu ja esimerkiksi Eurovision laulukilpailujen tapaiset suuret gaalat keräsivät runsaasti katsojia, ja edistivät vastaanottimien ostamista ja siten television läpimurtoa. (Salokangas 1996, 125–126.)

Vuonna 1961 televisioon palkattiin ensimmäinen urheilutoimittaja, Ilta-Sanomien urheiluosaston päällikkönä toiminut Anssi Kukkonen. Vielä parin vuoden ajan urheilumaailman tapahtumista kerrottiin varsinaisen uutislähetysten yhteydessä, ja urheilukatsauksen kesto vaihteli tarpeen mukaan. Ensimmäinen urheilun oma uutislähetys, Urheiluruutu, näki päivänvalon sunnuntaina 18.8.1963, tutulla paikalla heti pääuutislähetysten jälkeen. Urheiluruudun alkuvuosina uutistarjonta painottui huippu-urheiluun,

mutta osa sisällöstä tähtäsi myös kansalaisten liikunta- ja kuntourheilu-harrastuksen edistämiseen. (Salokangas 1996, 129; Sihvo 2000, 42–43.)

2.2.6 Paikallisradioiden kautta kohti mediaurheilun aikaa

Urheilun kokonaisuus sanomalehtien sisällöstä kasvoi 1950- ja 1980- lukujen välisenä aikana. Tosin urheilusivut olivat jo sotien päätyttyä runsaita eritoten maanantaisin. (Salminen 1988, 286.) Mäkelä (2006, 9) on puolestaan todennut Vestergårdiin (1992, 15) viitaten, että 1960–1970 -luvuilla kiinnostus urheilua ja sen seuraamista kohtaa lisääntyi voimakkaasti ihmisten vapaa-ajan lisääntyessä. Vaikka urheilu oli sanomalehdissä tärkeässä roolissa, saatiin selkeä vaihtoehto globaalille sähköisen journalismin suuntaukselle vasta vuonna 1985, kun kaupalliset paikallisradiot saivat toimiluvan. Paikallisradioiden urheilutarjonnan kärkituote oli jääkiekko, joka kehittyi Suomessa voimakkaasti 1980-luvulla. Paikallisradioasemat hehkuttivat suosituissa SM-liigalähetyksissään häpeilemättä kotikaupungin joukkueita ja uudensivat siten osaltaan suomalaista urheilujournalismia. Myös sanomalehdet osallistuivat jääkiekon suosion kasvattamiseen antamalla lajille aiempaa enemmän palstatilaa. (Virtapohja 1998, 80–81.)

Median mielenkiinto urheilusisältöjä kohtaan kasvoi yhä 1990-luvulla. Virtapohja (2000, 58) onkin nimennyt 1990-luvun ”mediaurheilun ajaksi”. Mediaurheilun aikaan liittyy postmoderni pinnallistuminen, jota varsinkin televisio on viestintävälineenä edesauttanut. Vuosikymmenen merkittävin urheilujournalismiin laajemmin vaikuttanut käänne liittyy sekä televisiotoimintaan ja tapahtui vuonna 1997, kun Suomen toinen kaupallinen kanava, Nelonen, aloitti lähetyksensä. Kilpailun koveneminen ja televisioajan kasvu näkyi siten, että urheiluaiheisten makasiiniohjelmien määrä lisääntyi kaikilla neljällä valtakunnallisella televisiokanavalla. Myös vuonna 1993

Suomessa alkanut urheiluviedonlyönti muokkasi voimakkaasti urheilujournalismia. Urheiluviedonlyönti korostaa nopean tiedonvälityksen merkitystä, mutta sen kehittyessä kasvoi myös taustajuttujen tarve, sillä rahojaan peleihin sijoittavat ihmiset kaipaavat perusteellisia tietoja pelikohteista. (Virtapohja 1998, 64, 81.)

2.3 Urheilutoimittajuuden kasvot

2.3.1 *Urheilu vaati erikoistuneita toimittajia*

Urheilujournalismi alkoi saada vakiintuneita piirteitä 1860-luvulla, kuten edellä jo todettiin. Pänkäläisen (1991, 134) mukaan esimerkiksi New York Herald lisäsi tuolloin urheiluun erikoistuneiden toimittajien määrää. Niin sanotut yleisuutistoimittajat saivat vähitellen tehdä tilaa urheiluun erikoistuneille kirjoittajille, sillä yleisön asiantuntemuksen kasvaessa myös toimittajilta vaadittiin oman erikoisalansa eli urheilun tuntemusta. Keränen (1984, 127) on kuitenkin sitä mieltä, että ensimmäiset täysin ammattimaiset urheilutoimittajat palkattiin saksalaisiin lehtiin. Vuosisadan vaihteen suunnannäyttäjänä toimi vuonna 1904 perustettu Berliner Zeitung am Mittag, jonka urheilutoimitukseen kuului kuuden toimittajan lisäksi oma päällikkö.

Suomessa urheilutoimittajien ammattikunta syntyi 1800-luvun loppupuolella ensimmäisten urheilun erikoislehtien myötä. Sanomalehdistön puolella Hufvudstadsbladet oli käyttänyt vakituista urheiluavustajaa jo ennen vuosisadan vaihdetta, ja ensimmäinen varsinainen urheilutoimittaja aloitti lehdessä vuonna 1902. (Arponen 1998, 55). Ylipäänsä urheilutoimittajien vakanssit lisääntyivät Suomessa verkkaista tahtia, ja useissa toimituksissa urheilusta kirjoittivat sitä omaehtoisesti seuranneet henkilöt (Keränen 1984,128).

Pänkäläisen (1998c, 161–162) mukaan urheilutoimittamisen kulttuuria muokkasi vahvasti Suomen Urheilulehti, joka ”1920- ja 1930-luvulla koulutti niin päivälehdistöön (Sulo Kolkka) kuin radioonkin (Martti Jukola) suomalaisen urheilujournalismin ensimmäiset ikonit”.

Urheilutoimittajien Kerho (nykyään Urheilutoimittajain Liitto) perustettiin parinkymmenen helsinkiläisen lehtitoimittajan ja -avustajan voimin vuonna 1931. Päätoimisten urheilutoimittajien palkkaaminen yleistyi kuitenkin vasta 1940-luvulla. Saman vuosikymmenen alussa Urheilutoimittajien Kerhossa aloitettiin ammatillinen koulutus. (Keränen 1984, 128; Arponen 2009.) Moni urheilutoimittaja aloitti uransa urheilu- tai seuralehdessä, ennen kuin siirtyi suurempien työnantajien palkkalistoille. Asiantuntevia kirjoittajia rekrytoitiin myös urheiluliikkeen piiristä. (Pänkäläinen 1991, 154.)

Urheilu-uutispalvelun kehittämiseen käytettiin runsaasti resursseja, sillä sanomalehdissä oli huomattu urheilu-uutisten merkitys kilpailuvalttina. Vasta perustettuihin urheilutoimituksiin palkattiin usein nopeassa tahdissa lisää toimittajia, ja monissa lehdissä juuri urheilutoimitus sai ensimmäisenä erikoisosastona oman esimiehen. (Keränen 1984, 128–129.) Niinpä urheilujournalistien määrä lisääntyi nopeasti. Seitsemänkymmentäluvulle tultaessa Urheilutoimittajien Liitossa oli jäseniä jo 360. Tänä päivänä liitossa on henkilöjäseniä yli 500, ja paikallisyhdistyksissä (15 kpl) on heidän lisäksi mukana sivutoimisia urheilutoimittajia. (Arponen 2009.)

2.3.2 *Perinteinen urheilutoimittaja on itseoppinut mies*

Varhaiset suomalaiset urheilutoimittajat pätevoityivät ammattiinsa itse urheilemalla ja ahkerasti urheilua seuraamalla. Pänkäläisen (1998c, 173) mukaan alkuaikojen urheilutoimittajat olivatkin enemmän urheilumiehiä kuin

toimittajia. Tämä asetelma näkyi paitsi toimittajien ihannoivassa tavassa kirjoittaa ja kertoa urheilumaailman ilmiöistä, niin myös heidän suhtautumisessaan omaa työtään kohtaan. Ensimmäiset urheilukirjoittajat eivät esimerkiksi pitäneet tarkkaa lukua työntekoon käytetyistä tunteista – monille heistä urheilutoimittajuus merkitsi miellyttävää tapaa yhdistää harrastus ja rahantulo (Pänkäläisen 1998b, 5). Amatöörimäinen tausta selittää myös Jokisen (1990, 80) nihkeää suhtautumista urheilutoimittamisen traditioita kohtaan: ”Urheilukirjoittamisen perinne on huono – se on journalistisesti ohut, kritiikitön, epäanalyttinen, nationalistinen ja sokeasti innostunut”.

Urheilutoimittajien koulutustaso on perinteisesti ollut heikompi kuin muilla kollegoilla. Takavuosikymmenten aikana harva urheilujournalisti suoritti akateemisia opintoja, ja vielä harvempi saattoi korkeakouluopintonsa päätökseen. (Pänkäläinen 1998b, 7). Nykyään tilanne on kuitenkin tasapainottunut huomattavasti. Vuonna 2007 Urheilutoimittajain Liiton jäsenille suunnattu kysely osoitti, että vastaajat ovat keskimäärin muuta väestöä korkeammin koulutettuja. Heistä 63 prosenttia oli hankkinut itselleen vähintään opistotason tutkinnon. (Itkonen, Ilmanen, Matilainen & Jaskari 2008, 41–42.) Vastaavasta Suomen Journalistiliiton ammatissa työskentelevistä jäsenistä runsaat kaksi kolmasosaa omaa vähintään opistotason tutkinnon (Journalistien koulutustausta 2006). On myös huomioitava, että vain ylioppilastutkinnon suorittaneet urheilutoimittajat ovat etupäässä alan konkareita, jotka aikanaan lähtivät työelämään heti lukion päätyttyä (Itkonen et al. 2008, 41–42).

Urheilutoimitus on aina ollut ennen kaikkea miesten valtakunta. Ensimmäinen suomalainen naispuolinen urheilutoimittaja oli Anni Collan, voimistelunopettaja, joka kirjoitti aluksi Urheilulehteen ja perusti oman Kisakenttä-lehtensä vuonna 1911 (1908–1925: Tahkon tahto ja Känän kynä, 2005). Collan oli kuitenkin yksinäinen alansa pioneeri, jonka seuraajia saatiin

odotella kauan. Helsingin Sanomien ensimmäinen naisurheilutoimittaja oli vuonna 1963 urheilutoimitukseen rekrytoitu Tellervo Ahonen. Muut viestimet seurasivat vielä hitaammin perässä. Esimerkiksi Uusi Suomi rekrytoi ensimmäisen naisurheilutoimittajansa vasta vuonna 1980. (Koljonen 2000, 50.) Naisten osuus urheilutoimittajista on säilynyt alhaisena näihin päiviin saakka. Vuonna 1998 Urheilutoimittajain Liitosta arvioitiin, että sen jäsenistöön kuuluvista päätoimisista urheilutoimittajista naisia oli 20 ja miehiä vastaavasti 400 (Collin & Vuori 1999, 35).

2.3.3 Urheilumiehistä oikeiksi toimittajiksi

Pänkäläisen (1998b, 34) mukaan urheilutoimittajuus vetää edelleen puoleensa ihmisiä, joilla on vahva urheilutausta aktiiviuran tai harrastuksen myötä. Hän näkee tämän perinteen kuitenkin häviävän. Uudemmat tutkimustulokset eivät ainakaan vielä ole vahvistaneet Pänkäläisen olettamusta. Edellisessä kappaleessa mainittuun kyselyyn vastanneista suomalaisista urheilutoimittajista joka viides harrasti kilpaurheilua tutkimusajankohtana, ja peräti 66 prosenttia oli harrastanut kilpaurheilua aikaisemmin. (Itkonen et al. 2008,42–43.)

Ulkomaisista kirjoittajista Boyle (2006, 167–171) puolestaan nostaa esiin sen seikan, että julkkiskulttuuri kannustaa monia entisiä huippu-urheilijoita ryhtymään toimittajiksi (tämä havainto tosin koskee etupäässä anglosaksisia maita). Rowe (2004, 38) puolestaan kirjoittaa, ettei ole lainkaan epätavallista, että urheilutoimittajan yhä odotetaan urheilleen ammattilaistasolla ennen journalistin uraa. Urheilujournalismin ristiriitaisia vaatimuksia kuvaa joka tapauksessa se, että alun perin toimittajiksi koulututtuneet urheilujournalistit ovat vierastaneet ”käännynnäisiä”. Esimerkit kuitenkin osoittavat, että parhaimmillaan entisistä ammattilaisurheilijoista kehkeytyy kyvykkäitä ja

asiantuntevia toimittajia. (Rowe 2004, 45–47; Boyle 2006, 167–171.)

Poikkeava koulutus (tai sen puute) on varmasti osaltaan selittänyt sitä, että urheilutoimittajat ovat historian saatossa joutuneet muilla osastoilla työskennelleiden kollegoidensa ylenkatseen kohteeksi. Tämä asetelma on todettu paikkansapitäväksi moneen otteeseen. (esimerkiksi Boyle 2006; Rowe 2004; Beck & Bosshart 2003; Jokinen 1990.) Jo kliseen asemaan on noussut luonnehdinta urheiluosastosta toimitusten ”leluosastona”, huolimattoman työn ja pehmeiden uutisten tyyssijana (Boyle 2006, 1). Kuvaavaa on, että Koljosen (2000, 60) haastattelema Helsingin Sanomien toimittaja Kaarlo Sundell muistelee, että vielä ”70-luvun alussa urheilutoimittajat olivat paarialuokkaa”. Eikä Jokinen (1990, 78) nähnyt tilannetta merkittävästi parempana, kun hän kirjoitti, kuinka ”oikeiden toimittajien urheilutoimittajiin ja naistenlehtien toimittajiin kohdistama halveksunta on suorastaan liikuttavan syvää ja runsasta”.

Voidaan kuitenkin sanoa, että nykyään urheilujournalistien arvostus muiden toimittajien keskuudessa on huomattavasti paremmalla tolalla. Esimerkiksi Koljosen (2000, 61) mukaan asenteet ovat muuttuneet, ja sekä urheilutoimituksen että yksittäisten toimittajien status talon sisällä on noussut huomattavasti. Myös yhdysvaltalainen Wanta (2006, 110) mainitsee urheilutoimittajien tulleen entistä hyväksytyimmiksi toimitusten sisällä. Wantan mukaan urheilutoimittajat kokevat lisäksi, että heidän työlleen annetaan suurempi arvo kuin aikaisemmin. Myönteisen kehityksen taustalla vaikuttaa varmasti se, että urheilutoimittajat ovat todistaneet pystyvänsä aiempaa kriittisempään ja analyttisempään kirjoittamiseen. Wantan lailla myös Beck ja Bosshart (2003, 15) ovat sitä mieltä, että urheilujournalismi ja sen tekijät ovat lähestyneet muita tiedotusvälineiden osastoja. Seuraavan luvun alussa käsitellenkin tarkemmin sitä, mikä oikeastaan erottaa urheilu-uutisjournalismin muusta uutisjournalismista.

3 URHEILU-UUTISOINNIN OMINAISPIIRTEITÄ

Tässä luvussa kerron tarkemmin siitä, mikä oikeastaan tekee urheilujournalismista oman journalistisen alakulttuurinsa. Lisäksi käsittelen uutiskriteereitä ja niiden soveltamista urheilusta viestimiseen. Lopuksi esittelen kritiikkiä, jota urheilujournalismia kohtaan on vuosien saatossa kohdistettu.

3.1 Journalismia urheilusta

3.1.1 *Faktan ja viihteen välimaastossa*

Pertti Hemánuksen (1989, 21) mukaan journalismi ei ole viestinnän tai joukkotiedotuksen synonyymi, vaan yksi joukkotiedotuksen osa-alue. Journalismia on ajankohtaisten, faktapohjaisten joukkotiedotussanomien tuottaminen. Kuitenkin journalismia ovat myös nuo sanomat itsessään. Yksinkertaistaen voidaan todeta, että urheilujournalismi edustaa kaikkea sitä ajankohtaista ja faktapohjaista viestintää, mikä käsittelee urheilua tai sen ympärillä tapahtuvia ilmiöitä. Kunelius (2003, 21–22) muistuttaa kuitenkin, että sekä ajankohtaisuuden että faktapohjaisuuden määreet ovat suhteellisia. Vaikka välitettyjen sanomien tuoreus on omiaan lisäämään niiden journalistista arvoa, voivat vuosikymmeniä sitten tapahtuneet asiat olla yhä ajankohtaisia. Myös faktapohjaisuus tulee Kuneliuksen mukaan ymmärtää väljästi. Journalismia edustavat myös pakinan kaltaiset tekstilajit, joissa kirjoittaja muokkaa ja tulkitsee tietoa vapaamuotoisemmin.

Perinteisesti (esimerkiksi Hemanus 1973; Vuolle 1983, 22–25) urheilujournalismi on mielletty vahvasti viihteelliseksi sisällöksi. Hemánuksen (1973, 144) mukaan

viihteellinen arvo perustuu ainakin 1) urheilun helppotajuisuuteen verrattuna moniin muihin ilmiöihin, 2) urheilun dramaattisuuteen ja 3) urheilun seuraamisen tarjoamiin erilaisiin purkautumisväyliin. Myöhemmin Hemánus (1983, 43) on laatinut urheilujournalismille myös tarkemman määrittelyn. Sen mukaan urheilujournalismi on järjestelmä, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä itse urheilun järjestelmästä.

Tämän määrittelyn sana *mielipide* on ristiriidassa ainakin uutisjournalismin itseisarvona pidetyn faktapohjaisuuden kanssa. Pänkäläinen (1991, 14) olettaa, että Hemánus viittaa urheilujournalismin erityislaatuisuuteen, jota ”ei täysin voida selittää samoin perustein kuin muuta journalismia”. Pänkäläisen mukaan urheilujutut ovat varsin subjektiivisia ja tunnepitoisia, vaikka ne perustuvatkin todellisiin ilmiöihin ja tapahtumiin ja ovat tässä mielessä faktapohjaan sidottuja. Edellisten näkemysten perusteella Koljonen (2000, 4) esittää, että urheilujournalismi sijaitsee jossain tiukan faktapohjaisen journalismin ja joukkotiedotuksen viihdelohkon välimaastossa. Arkipäivän kontekstissa tällaisia määrittelyongelmia tuskin esiintyy. Esimerkiksi sanomalehden lukijalle lienee itsestään selvää, että urheilujournalismia edustavat ne jutut, jotka löytyvät urheilusivun otsakkeen alta.

3.1.2 *Urheilujournalismin ääripäät*

Koljosen (2000, 7) mukaan urheilujournalismi ottaa tavallaan päivittäin kantaa niin journalismiinsa kuin urheiluunsa. Se ei säily muuttumattomana, vaan asemoi yhä uudelleen itsensä urheilun ja journalismin kentällä. Millä vaihteluvälillä asemointi sitten tapahtuu? Koljonen mieltää urheilujournalismin *urheilun* ääripäiksi tiukkarajaisen huippu-urheilun ja toisaalta laaja-alaisen liikunnan (itse urheilun jaottelusta ovat kirjoittaneet esimerkiksi Seppänen 1984 ja Vuolle 1986, 146). Huippu-urheilumuodossa urheiluun suhtaudutaan

Koljosen mukaan vakavasti, ja keskiössä ovat urheilutapahtuma ja tehty tulos. Kaukalon ulkopuoliset asiat toimivat vain selittäjinä kaukalon tapahtumille. Sen sijaan liikuntamuodossa tausta ja tunne ovat tulosta tärkeämpiä. Myös vaikutussuhde muuttuu: liikuntamuodossa kaukalon tapahtumilla selitetään kaukalon ulkopuolista maailmaa. (emt. , 7.)

Urheilujournalismin *journalismin* ääripäät taas ovat Koljosen (2007, 7) mielestä yleis- ja erikoisjournalistiset pyrkimykset. Yleisurheilujournalismissa tärkeimmäksi tekijäksi nousee journalistinen ammattikulttuuri. Periaatteessa kuka tahansa toimittaja voi kirjoittaa urheilusta samoin perustein kuin mistä tahansa muusta aihepiiristä. Tällöin tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman laaja yleisö, jolle tarjotaan viihdettä ja asiaa. Erikoisurheilujournalismi taas perustuu urheilutietoon, jolloin toimittajalta vaaditaan oman alansa asiantuntijuutta ja urheilujournalismin erityisten tapojen tuntemusta. Laajan yleisön tavoittelun sijaan pyritään palvelemaan vakioasiakkaita, urheilun suurkuluttajia.

3.1.3 Uutiskoneiston uusiutuva luonnonvara

Viihteellisistä elementeistään huolimatta urheilujournalismi on myös uutisjournalismia. Tekstien lajityypeistä uutinen edustaa journalismia puhtaimmillaan ja tyypillisimmillään. Kuutin (2006, 242) mukaan uutinen on juttutyypeistä vanhin ja yleisin. Se on ”perusjuttutyyppeiden perusjuttutyyppi”, kuten suomalaisen sanomalehtijournalismin kehityslinjoja tutkinut Pietilä (2008, 42) puolestaan asian ilmaisee. Voidaan myös olettaa, että suurimpaan osaan sanomalehtien (ja myös urheilusivujen) jutuista uutinen sisältyy ainakin jossain muodossa. Pietilän (2008, 42) lainaama Brian Whitaker on tiivistänyt asian osuvasti: ”Sanomalehden toimitukset ovat tehtaita, jotka valmistavat tuotteita: uutisia.”

Tasaisesti jauhavalle uutistuotantokoneistolle urheilu onkin mitä parhainta polttoainetta. Urheilun kiertokulku suurkilpailuineen ja ennen kaikkea säännöllisellä rytmillä pyörivine sarjoineen helpottaa toimittajien työtä (katso esimerkiksi Rowe 2004, 31–33 ja Rautarinta 2002, 25). Aina voi luottaa siihen, että uusi sarjakierros tarjoaa puolivalmiita uutisia työstettäväksi.

Viikonvaihteen ottelusumaan pystytään varautumaan etukäteen, ja toisaalta hiljaisempina urheilupäivinä sivutilaa voidaan rajata tarjonnan vähetessä. Lisäksi Virtapohja (1999, 12) huomauttaa, että sarjajärjestelmät tuottavat runsaasti tilastoaineistoa, josta riittää juttumateriaalia myös niille päiville, jolloin otteluita ei pelata.

Lähes väistämättä tällainen säännönmukainen seurantatapa johtaa siihen, että urheilukirjoittamisesta tulee ajan myötä kaavamaista (vakiintuneet käytännöt tosin tapaavat tylsyttää ja kaavamaistaa muitakin journalismin alalajeja).

Heinilä (1973, 116) esitti jo 1970-luvulla urheilun suur tapahtumiin liittyvän kaavan, joka on monessa suhteessa yhä ajankohtainen. Ensin lehdistö virittää lukijakuntansa mielenkiinnon tapahtumaa kohtaan ja luo menestysodotuksia. Sen jälkeen odotuksia vahvistetaan ennen varsinaisen kilpailusuorituksen selostamista. Lopputuloksesta riippuen seuraa joko voittajien palvontaa tai tappioiden syiden pohdintaa. Olennaista on myös pitää kilpailutapahtuman jälkeen taukoa aiheen käsittelyssä, jotta yleisö ei kyllästy siihen. (emt. , 116.)

Vastaavasti Pänkälänen (1998b, 6–7) toteaa, että esimerkiksi päivälehdissä ilmestyvät jääkiekon sarjaotteluiden selostukset ovat hyvin samankaltaisia: niissä kerrataan otteluiden ratkaisutekijät ja henkilöt, arvioidaan tuomarityöskentely ja tehdään arvio tulevasta. Aikoinaan iltapäivälehdet muuttivat tätä sapluunaa, kun ne alkoivat rakentaa juttujaan jonkin yksityiskohdan tai pelaajan kautta. Pänkäläisen mukaan tämä kehitys on kuitenkin johtanut ajan myötä vain erityyppiseen kaavaan takertumiseen.

Väite kaavamaisuudesta kuulostaa hieman erikoiselta, kun muistetaan, että urheilujournalismin pitäisi samaan aikaan olla viihteellistä. Rautarinnan (2002, 26) mielestä kaavamaiset otteluselostukset onkin suunnattu ennemmin sellaisille ihmisille, jotka ovat jo valmiiksi kiinnostuneita aiheesta. Jääkiekosta kiinnostunut lukija pysähtyy melko varmasti otteluselostuksen äärelle, vaikka samantapainen juttu olisikin tarjoiltu hänelle jo kymmeniä kertoja aikaisemmin. Jutturakenteen uusintamisen sijaan urheilutoimittajat koettavatkin ehkä viihdyttää yleisöään värikkäällä ilmaisulla. Virtapohjan (1998, 65–66) mukaan viihteellisyys nimittäin näkyy selvästi kielessä ja tavassa, jolla urheilua käsitellään. Urheilujournalismin kieli on tunnepitoista, liioittelevaa ja menneä luovaa. Dramaattinen ilmaisu ei kuitenkaan kannata pitkälle, jos sisällöllä ei ole tiettyä itseisarvoa eli uutisarvoa.

3.2 Urheilun uutiskriteerit

3.2.1 Uutiskriteerit luovat järjestystä

Uutistuotanto perustuu tiettyihin lainalaisuuksiin. Juttuja ei tehdä mistä tahansa aiheista, vaan ainoastaan niistä asioista, joilla on merkitystä. Merkitystä kenen kannalta ja missä määrin, näitä asioita punnitsee ja tulkitsee uutisorganisaatio, joka toimii tiedon portinvartijana. Uutiset ovat nimenomaan ammattimaisesti tuotettuja. Niiden lähtökohta on ”raaka” informaatio, jonka toimitukset saavat haltuunsa ja jonka ne rakentavat uutiskertomuksen muotoon. (Watson & Hill 2000, 206.) Näiden kertomusten tärkeysjärjestystä eli uutisten painoarvoa punnitaan uutiskriteereiden avulla. Uutiskriteerit ovat ammatillisia standardeja, joiden avulla uutisoitavat asiat valitaan ja keskinäiset arvot ratkaistaan (Kuutti 2006, 243–244).

Journalistiikan tutkimuksessa uutiskriteeristöjä on määritelty ja muokattu uusiksi moneen otteeseen. Tämä ei ole kuitenkaan varsinaisesti johtanut muita parempien tai oikeampien uutiskriteeristöjen laatimiseen. Käytännön tasolla lukuisat muuttujat, kuten uutisvälineiden ominaispiirteet, julkaisutoiminnan erilaiset tavoitteet, levikki ja ilmestystiheys näet ohjaavat erilaisten kriteerien käyttöön. Uutiskriteerit voivat myös vaihdella välineen sisällä, kuten sanomalehden eri osastoilla tai tilanteen mukaan. Arvoltaan vähäisempien juttujen on mahdollista ylittää uutiskynnys, mikäli päivän uutistarjonta on niukkaa. (Kuutti 2006, 244; Huovila 2001, 95–96; McQuail 2000, 340–342.) Uutiskriteereiden eroavaisuudet ja epästabiili luonne eivät kuitenkaan ole ongelma, vaan ne päinvastoin viestivät jatkuvan uudelleenarvioinnin tärkeydestä. Jo yksin journalistisessa toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten vuoksi uutiskriteereitä tulisi säännöllisesti päivittää ja saattaa ajan tasalle (Matilainen 2010).

3.2.2 *Voitto tai tappio – joka tapauksessa uutinen*

Aiemmin mainituista erityispiirteistään huolimatta urheilujournalismi ei eroa muusta uutisjournalismista niin suuresti, ettei sen tuottaminen tapahtuisi pitkälti samojen uutiskriteerien mukaisesti. Esimerkiksi alkuaan ulkomaanuutisten valintaa selventänyt Galtungin & Rugen (1965, 84–85) kriteeristö ja länsimaisen median uutisvalintoja koskeva McQuailin (2000, 342) kriteeristö ovat varmasti pääosin päteviä malleja myös urheiluaiheiden arvottamiseen. Tarkemmin aihetta avatakseni esittelen seuraavaksi Hietalan (1990, 28–32) televisiouutisten uutiskriteereitä käsittelevän luokittelun. Hietala on listannut seuraavat seitsemän kriteeriä, joista on vaivatonta johtaa myös urheilujournalismia koskevia esimerkkejä:

1) Tuoreus. Uutiset ovat määritelmänmukaisesti ajankohtaisia. Hietalan mukaan uutisoitavan tapahtuman maksimi-ikä on noin 24 tuntia – tai kenties vähemminkin ”nykyisen yhä tihenevän lähetystahdin aikana”. Nyt parikymmentä vuotta Hietalan tekstin ilmestymisen jälkeen, digitalisoitumisen aikakaudella tuoreuden merkitys on korostunut entisestään. Esimerkiksi tavallisen sunnuntai-iltana pelatun jalkapallo-ottelun lopputulos ei ole enää varsinainen uutinen vuorokausi pelin päättymisen jälkeen. Jo seuraavan aamun lehtijuttuun näkökulma haetaan todennäköisesti ihmisten ja heidän tarinoidensa kautta, ja iltapäivälehdet käsittelevät aihetta jälleen eri tavalla. Näkökulmien uudelleenmuokkaamisen kautta yhden ottelun käyttöikä uutismateriaalina pitkittyy.

2) Kansallinen näkökulma. Suomalaisen uutisen tulee koskettaa jollain tapaa Suomea tai herättää muuten mielenkiintoa suomalaisissa. Esimerkiksi Suomen Koripalloliiton virallinen nettipalvelu basket.fi seuraa myös Yhdysvaltain yliopistoliigan joukkueiden edesottamuksia, kunhan niiden riveissä vain pelaa suomalaisia.

3) Uutisen jatkuvuus. Hietalan mukaan John Fiske on huomauttanut, että uutisista puuttuu vallitsevasti historiallinen perspektiivi, jolloin asioiden taustat oletetaan tunnetuiksi. Uutisten katsojien siis oletetaan seuraavan lähetyksiä päivittäin. Koska urheilu on usein sisältöaines, jota toiset kuluttavat suurissa määrin ja toiset eivät lainkaan, suunnataan se etupäässä suurkuluttajille. Uutinen, jossa kerrotaan jonkin urheilijan loukkaantumisten jatkuvan, on osa suurempaa, urheilua kuluttavalle yleisölle tuttua kertomusta. Aiempien vammojen tarkka luetteloiminen ei tällöin ole tarpeellista, jollei sivutilaa sitten haluta ehdoin tahdoin täyttää aiempia vaivoja ylöskirjaamalla.

4) Eliittikeskeisyys. Uutisen painoarvo on suoraan suhteessa siinä esiintyvän henkilön tai henkilöiden yhteiskunnalliseen statukseen. Pääsääntöisesti uutisissa esiintyy jo aiemmin julkisuudessa olleita ihmisiä. He myös kantavat mukanaan aikaisempien tekojensa merkityksiä. Urheilumaailman huomion keskipisteeksi voi tuntematonkin tekijä ponnahtaa yhden poikkeuksellisen suorituksen takia, esimerkiksi päihittämällä lajinsa hallitsevan mestarin. Paikan vakiinnuttaminen eliitin joukossa vaatii kuitenkin toistuvia mainetekoja. Näiden tekojen ei toisaalta tarvitse liittyä urheiluun, vaan esimerkiksi värikkäisiin käännteisiin yksityiselämässä, kuten seksiskandaalissa ryvettyneen golfari Tiger Woodsin kohtalo osoittaa.

5) Henkilökeskeisyys. Hietalan mukaan tv-uutiset ovat selkeämmin henkilökeskeisiä kuin sanomalehtiutiset. Tämä johtuu ennen muuta television kertovasta luonteesta: laajojen tapahtumasarjojen kuvailun sijaan on helpompi kertoa yksittäisten henkilöiden toimista. Tämä kriteeri pätee tavallaan myös urheiluun, sillä julkkisurheilijoiden siviilielämää seurataan usein jopa tarkemmin ja useammissa uutisvälineissä kuin heidän ammatinharjoittamistaan. Toisaalta urheilun puolella tapahtumat ja itse suoritukset saattavat toisinaan olla suuremmassa roolissa kuin niiden tekijät. Jos piskuinen jalkapallojoukkue päihittää cup-ottelussa jonkin suurseuran, on todennäköistä, että uutisointi ei keskity suurelle yleisölle tuntemattomiin altavastaajapuolen ratkaisupelaajiin, vaan odottamattomaan lopputulokseen.

6) Negatiivisuus. Suureen osaan uutisista liittyy kielteisyys tai kielteisen seurauksen mahdollisuus. Tämä johtuu osaksi siitä, että kielteiset asiat – sodan syttymiset, kuolemat, onnettomuudet – tapahtuvat hetkessä. Tällöin ne ovat myös vallitsevissa olosuhteissa tapahtuvia konkreettisia muutoksia, jolloin uutisia on helpompi muotoilla. Urheilussa on kuitenkin muistettava, että voitot ja tappiot, onnistumiset ja epäonnistumiset ovat usein yhtä merkittäviä uutisia.

Edellisen kappaleen esimerkkitapaus sopii käytettäväksi myös tässä yhteydessä. Haastajan onnistuminen ja suosikin epäonnistuminen ovat kumpikin merkittäviä tapauksia. Niinpä uutiskärjen valinnan saattaakin ratkaista se, kumpi on yleisölle tutumpi joukkue. Toisin sanoen se, jonka näkökulmasta tapahtunutta tulkitaan ja jonka kokemuksiin lukijoiden ehkä oletetaan samaistuvan.

7) Muutoksen havaittavuus. Jotta uutistarina syntyisi, asiantilassa tulee tapahtua kyllin merkittävä muutos. Uuden asiantilan olemassaolo pitäisi myös mielellään olla todettavissa. Uutistoimittajan painajainen on Hietalan mukaan tilanne, jossa jotakin merkittävää on tapahtunut tai saattanut tapahtua, mutta lisätietoja ei syystä tai toisesta ole saatavilla. Esimerkiksi tunnetun urheilijan äkillinen vetäytyminen tärkeästä kilpailusta on jo sinällään uutinen. Se saattaa kuitenkin kieliä vieläkin herkullisemmasta uutisesta eli doping-kärystä, josta uutisoiminen vaatii kuitenkin todisteita.

3.2.3 Kansainvälistä ja katsojia keräävää suoritusurheilua

Uutiskriteereiden laajan kirjon vuoksi lähes mikä tahansa esimerkkitapaus tai yksittäinen jutunaihe täyttää ainakin yhden kriteerin asettamat ehdot. Urheilujournalismin saralla valmis mediatuote syntyy kuitenkin sitä todennäköisemmin, mitä enemmän urheilutuote on tietyn muotin mukainen, kuten Itkonen et al. (2008, 10–11) muistuttavat. Varmimmin median luottamuksen herättää urheilullinen menestys. Tuloksista ja saavutuksista kerrotaan herkemmin sen jälkeen, kun urheilija tai joukkue on menestynyt kansallisella tai kansainvälisellä tasolla. Toiseksi myös kilpailutapahtuman itsessään tulee olla niin kiinnostava, että se houkuttelee katsojia paikan päälle, jolloin urheilun seuraaminen ei ole pelkästään mediavälitteistä. Kolmanneksi media tekee valintoja omien lähtökohtiensa pohjalta: esimerkiksi tiettyyn lajiin

keskittyvä uutisointi saattaa tähdätä jonkin erityisen katsoja- tai lukijaryhmän tavoitteluun. Neljänneksi toimittajat saattavat tehdä eettisiin pohdintoihin perustuvia valintoja. Esimerkiksi dopingskandaalit voivat lopettaa ainakin tilapäisesti jostakin urheilulajista viestimisen. (emt. , 10–11.)

Koljonen (2000, 6) taas esittää, että nimenomaan suoritus ja kilpailu (eikä esimerkiksi kansainvälisyys) ovat lopulta ne tekijät, jotka ratkaisevat sen, mikä kelpaa journalististen julkaisujen urheilusisällöksi. Syy siihen, miksi sanomalehden urheilusivuilla kerrotaan ampumahiihdon SM-kilpailuista eikä show-painista, perustuu perinteisten lajien parissa ylläpidettyyn aitouden ja uskottavuuden illuusioon: kilpailut ja suoritukset ovat harjoiteltujen, mutta silti spontaanien tapahtumien summia. ”Tämä on se ratkaiseva ero, joka nostaa Suomessa lähes poikkeuksetta media-urheiluksi mieluummin tylsyyttä pursuavan, mutta aidon suoritusurheilun kuin sinänsä näyttävän ja ehkä kiinnostavankin teatraaliurheilun” (emt., 6).

3.3 Urheilujournalismin kritiikki

Urheilujournalismia ja sen tekijöihin kohdistunutta kritiikkiä on sivuttu jo useaan otteeseen aiemmissa luvuissa. Tässä luvussa esittelen kuitenkin tarkemmin erityisesti kotimaiseen urheilujournalismiin ja sen harjoittajiin kohdistunutta kritiikkiä.

3.3.1 Urheilujournalismi on hitaasti muuttuvaa ja kritiikitöntä

Urheilujournalismia on syytetty muuttumattomuudesta ja staattisuudesta. Luvussa 3.1 esitetyt mallit juttujen kaavamaisesta rakentamisesta ja sivutilan ennalta-arvattavasta täytöstä tukevat näitä syytöksiä. Näyttää siltä, että

urheilujournalismissa kaikki tehdään niin kuin aina ennenkin on tehty, kuten Luikku (1998, 30) asian kiteyttää. Samaa mieltä on myös Pänkäläinen (1998d, 39), joka kuvaa urheilujournalismia konservatiiviseksi ja hitaasti muutoksiin reagoivaksi. Hänen mielestään urheilujournalismi on muuttunut lähinnä urheiluelämän muutosten, eikä esimerkiksi toimittajien omien, tietoisten valintojen kautta (Pänkäläinen 1998a, 46).

Mistä tämä muuttumattomuuden perinne oikein kumpuaa? Pänkäläisen (1998b, 33) mielestä suomalaista urheilujournalismia määrittää ennen muuta sen historia. Hemánuksen (1985, 11) mukaan urheilujournalismi syntyi ja kehittyi aikanaan epäanalyttiseksi ja dramatisoivaksi ilmiöksi, joka on parhaimmillaan saadessaan kuvata voittoja ja tappioita. Vaikka urheiluelämä on jo kauan sitten muuttunut liiketoiminnaksi, keskittyvät urheilutoimittajat edelleen liikaa itse kilpailutapahtumaan, eivätkä etsi uusia näkökulmia (Pänkäläinen 1997b, 18). Hemánus (1985, 11) tosin myöntää, että analyttisen ja pohdiskelevan otteen vaatiminen edellyttäisi tavallaan koko urheilutiedottamisen olemuksen muuttamista.

Myöhemmin esimerkiksi Luikku (1998, 30) on selittänyt muutoskyvyttömyyttä sillä, ettei urheilujournalismia juuri tutkita, eikä siitä keskustella alan sisällä. Myös Järvinen (1994, 134) katsoo, että suurimmasta osaa kotimaisista tiedotusvälineistä tasokas urheilu- ja liikuntaelämän analyysi puuttuu kokonaan. Pänkäläisen (1998a, 47, myös 1998c, 163) mielestä ehkä tärkein kaavamaisuutta selittävä tekijä on kuitenkin toimittajien heikko ammattitaito, josta kerrottiin jo luvussa 2.3. Koulutustason voi olettaa vaikuttavan muun muassa siihen, millaisia urheiluilmiöitä toimittajat ovat halukkaita nostamaan esille (emt., 163). Urheilujournalismin vaihtoehtoisten näkökulmien puutteesta kieliinkin omalla tavallaan myös se, että tutkivan journalismin perinne on urheilukirjoittamisen saralla hyvin nuorta ja ohutta.

3.3.2 Tutkiva urheilujournalismi keskittyy dopingiin

Yhteiskunnallisten epäkohtien paljastaminen kuuluu olennaisena osana laadukkaana journalismin perinteisiin. Urheilujournalismin tulisi siis valottaa niitä ilmiselviä epäkohtia, jotka liittyvät huippu-urheilun johtamiseen, valmennukseen ja eritasoisiin kytkentöihin. (Perko 2000, 50; Pänkäläinen 1998c, 164.) Kriitikoiden mielestä näin ei kuitenkaan usein tapahdu. ”Urheilussa kaikki ovat samaa puoluetta”, totesi Huhtamäki (1985, 32) aikanaan, eikä väite ole ainakaan tyystin vanhentunut. Perko (2001, 41–48) epäilee, että urheilutoimittajien vähäinen mielenkiinto tutkivaa journalismia kohtaan johtuu etupäässä kahdesta seikasta. Toimittajien on yleensäkin todettu tekevän mieluummin helppotöisiä ja sisällöltään helppoja juttuja. Siksi ongelmien perinpohjaiseen käsittelyyn ei ryhdytä urheilujournalisminkaan saralla. Toiseksi urheilutoimittaja on muita kollegoitaan enemmän sidoksissa kuvaamaansa kohteeseen. Sopuisa uutisointi ja myönteinen mediajulkisuus pitää yllä kuvaa urheilun suuresta harmoniasta ja takaa sitä kautta jokapäiväisen leivän myös urheilujournalistille. (emt. , 46; katso myös Humphreys 2009, 146–155.)

Vaikeista asioista vaikenemista selittävät myös arkisen toimitustyön paineet: kiireessä turvaudutaan helposti tuttuihin aiheisiin. Käytännölliset syyt vaikuttavat myös siten, että uusia aiheita ei nosteta esiin, jos tiedetään, ettei niitä jatkossa ehditä seurata. Muutoshaluttomuus kytkeytyy läheisesti myös perinteisen urheilukuvan vaalimiseen. (Pänkäläinen 1998d, 39.) Pänkäläisen (1998c, 162) mielestä on myös mahdollista, että yleisö ei edellytäkään urheilutoimittajilta samanlaista asennoitumista urheiluun kuin esimerkiksi politiikantoimittajalta politiikkaan. Jos toimittaja jakaa yleisön oletetut näkemykset urheilun hyveellisyydestä (esimerkiksi terveysvaikutukset) ja ilmiöön liittyvistä tavoiteltavista arvoista (kuten päämäärätietoisuus), voi

myötäsukainen suhtautuminen nostaa arvostelukynnystä koko ilmiötä kohtaan (Pänkäläinen 1998c, 162–163). Tällaisen asetelman muodostuminen on joka tapauksessa ymmärrettävää. Urheilutoimittajan ammattia lienee näet mahdotonta harjoittaa, jollei perusasenne urheilua kohtaan olisi edes jotenkin myönteinen, kuten Jokinen (1990, 79) huomauttaa.

Doping on epäilemättä eniten julkisuudessa näkynyt ja huomiota saanut urheilumaailman epäkohta, vaikka urheilutoimittajat pitkään vierastivatkin aihepiirin käsittelyä. Virtapohjan (1998, 67) mukaan juoksija Martti Vainion dopingkäry Los Angelesin olympialaisissa 1984 oli käännekohta, jonka jälkeen urheilujournalismi alkoi ottaa etäisyyttä urheiluun. Vaikka hormonien käyttö oli kielletty jo vuonna 1975, doping-ongelmasta oli lähinnä vaiettu aina Vainion kiinnijäämiseen asti (Koljonen 2000, 97). Myöhemmin kotimaisten tiedotusvälineiden kriittinen urheilukirjoittaminen ja tutkiva urheilujournalismi taas ovat keskittyneet juuri dopingin käsittelyyn. 1990-luvun puolivälin tietämissä esimerkiksi Aamulehden ja Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimittajat kirjoittivat ansiokkaasti doping-ilmiöstä (Virtapohja 1998, 68).

Kotimaisen doping- ja urheilujournalismin todellinen kiirastuli alkoi kuitenkin vasta vuosikymmenen loppupuolella. Vuoden 1998 alussa STT kertoi hiihtäjä Jari Räsäsen ostaneen omaan käyttöönsä kasvuhormonia, ja Hiihtoliiton harkinneen laajamittaisempaa kiellettyjen aineiden käyttöönottoa. Nämä väitteet, joita ei saatu todistettua, veivät STT:n ja sen kaksi journalistia käräjille. Heidät tuomittiin aluksi ehdolliseen vankeuteen ja Räsäselle sekä Hiihtoliiton johtohenkilöille myönnettiin mittavat vahingonkorvaukset. Tuomiot kuitenkin lievenivät tuntuvasti hovioikeudessa, ja maaliskuussa 2001 Korkein oikeus päätti, että jutussa ei enää myönnetä valituslupia. (Perko 2001, 49–62.) Päätökseen saattoi vaikuttaa se, että Lahdessa oli järjestetty kuukautta aikaisemmin hiihdon maailmanmestaruuskilpailut, joissa kuusi Suomen

hiihtomaajoukkueen jäsentä jäi kiinni verenohennuslääke Hemohezin käytöstä. Vaikka Räsäs-oikeudenkäynti oli sinällään eri asia, osoitti Lahden doping-skandaali STT:n olleen alun perin uutisessaan oikeilla jäljillä. (emt. , 7–17, 49–62.)

Perkon (2001, 12) mukaan doping-aiheen käsittely jäi vuosina 1998–2000 hyvin vähäiseksi. Lahden skandaalin jälkeen asiaa puitiin sitäkin runsaammin. Hagfors (2008, 21) katsoo, että ilman asiaankuuluvaa tutkivaa journalismia sotku ei olisi koskaan selvinnyt. ”Hiihtojen tiedotustilanteissa toisensa jälkeen kaikille medioille vakuutettiin asioiden olevan hallinnassa. Esitykset murrettiin kerta toisensa jälkeen esiintuoduilla faktoilla, kunnes oli tunnustettava kaikki tapahtunut todeksi.” (emt. , 21.) Perko (2001, 90–94) tosin muistuttaa, että varsin moni toimittaja halusi Lahden ensimmäisen käryn (Jari Isometsä) jälkeen uskoa, että kyseessä on vain harmillinen yksittäistapaus. Eikä kaikkea tehtyä todellakaan saatu kerralla paljastettua, vaan sittemmin on nähty, kuinka maastohiihdon lähimenneisyyden salaisuuksien perkaaminen jatkuu vuodesta toiseen (Hiihdon doping-oikeudenkäynti -teemasivu Ylen verkkosivuilla 2011).

Doping-uutisointiin keskittyminen on harmillisesti jättänyt varjoonsa monia muita urheilun rappioilmiöitä, joita ovat Perkon (2001, 21–22) mukaan esimerkiksi sopupelit, huippu-urheilun harvainvalta, urheilijoiden hyväksikäyttö, kasvava kaupallisuus ja nationalismi. Samoilla linjoilla on Jyväskylän yliopiston urheiluetiikan yliassistentti Kalervo Ilmanen, jonka mielestä urheiluun liittyvät epäkohdat tulisi käsitellä seuraavassa järjestyksessä: urheilun aiheuttama ympäristön kuormittaminen, urheiluväkivalta, taloudelliset väärinkäytökset, suvaitsemattomuus ja pienten lasten liian varhain aloitettu ammattimainen harjoittelu. Doping sijoittuisi Ilmanen listalla vasta näiden ongelmien perään. (Korhonen 2009b, 8.) Liiasta dopingiin keskittymisestä urheilumediaa on suominut myös Humphreys (2009, 110–124).

Kun alalla harjoitettu kriittinen tarkastelu näin ollen painottuu yhteen ilmiöön, urheilun tosi olemus säilyttää kuvitteellisen puhtautensa sitä seuraavan yleisön mielissä (Perko 2001, 22). Väitteet urheilujournalismin kaavamaisuudesta saavat siis uutta pontta, kun tutkiva urheilujournalismikin tylsistyy kapeakatseiseksi yhden aiheen tarkasteluksi.

3.3.3 *Urheilujulkisuus kuuluu vammattomille miehille*

Urheilujournalismia on kritisoitu myös siitä, että sen luoma kuva urheilijoista ja urheilun harrastajista on yksipuolinen ja kapea. Urheilujulkisuushan on perinteisesti kuulunut lähinnä miehille. Tätä asetelmaa selittää tietenkin itse urheilun maskuliininen historia. Pirisen (1998, 28) mukaan poikien ja miesten urheilun on katsottu olevan luonnollista, ja vastaavasti tyttöjen ja naisten kilpaurheiluun on suhtauduttu varauksella. Naissukupuolen edustajille sopivampana ajanvietteenä on pidetty terveyttä edistävää, ei-kilpailullista liikuntaa. Siitä kertominen taas ei ole sanottavammin kiinnostanut kilpaurheiluun sitoutuneita (ja useimmiten miespuolisia) urheilujournalisteja. Seppästä (1984, 9) mukailleen huippu- ja kilpaurheilun maailma on eräänlainen kulttuurinen linnake, jonka sisällä toimitaan miesten kehittämien mallien ja sääntöjen mukaan ja ensisijaisesti miehisiä ominaisuuksia ihannoiden. Tämän linnakkeen sisällä miehet pystyvät ilman vakavaa tappion uhkaa puolustamaan etevämmyyttään naisiin verrattuna, sillä naisten ulkopuolisuutta on entisestään vahvistettu miesten laatimien normien avulla. Jos naiset ovat halunneet murtautua tämän linnakkeen sisäpuolelle, ovat he samalla joutuneet omaksumaan kovat ja kilpailua korostavat, maskuliiniset arvot (Nummelin 1988, 78–81).

Suhtautuminen naisten harjoittamaa urheilua kohtaan on vaihdellut historian saatossa. Uusin naisurheilun nousukausi alkoi 1960-luvulla, ja se on jatkunut

1900-luvun loppupuolella. Viime vuosikymmenten aikana myös naisten näkyvyys tiedotusvälineissä on lisääntynyt, joskin naisten urheileminen on yhä mediaurheilun marginaaleissa. (Pirinen 2006, 13–15, 39.) Näkyvyys on usein riippuvaista tietyistä ehdoista. Esimerkiksi Lehtisen (2006, 6, katso myös Pirinen 2006, 28) mukaan naiset ovat tasavertaisemmin esillä suurkilpailujen, kuten olympialaisten aikana. Tämä voi johtua siitä, että tuolloin urheilussa korostuu sukupuolen sijaan tavallistakin enemmän suorittajan ja menestyjän rooli.

Suorittajan roolista ja menestys-kriteeristä voidaan tinkiä, jos naisurheilijan ulkoiset avut ovat riittävät: kaunis nainen kiinnostaa (mies)yleisöä urheilullisista puutteistaan huolimatta (Pänkäläinen 1998b, 23). Luikku (1998, 31) on esittänyt yhden mahdollisen selityksen naisurheilijoiden ulkonäköön keskittymiselle. Hänen mukaansa sillä häivytetään näkyvistä urheiluaineiston todellinen seksisymboli, lihaksikas ja elinvoimainen nuori mies, jota keski-ikäiset miestoimittajat ja penkkiurheilijat salaa ihailevat. Joka tapauksessa ulkonäköön keskittyminen on yksi tapa trivialisoida naisten urheilua. Muita ovat esimerkiksi suoritusten vähättely, aikuisten naisten tytöttely ja huomion kohdistaminen epäonnistumisiin. (Pirinen 2006, 41.)

Naisten urheilun vähäistä näkyvyyttä tiedotusvälineissä on perusteltu sillä, että naisten tulostaso on heikko. Tällöin vertailukohdaksi valitaan tietysti miesten urheilu. Pirisen (1998, 30) mukaan monet tutkijat ovat kritisoineet tätä käytäntöä. Kun naiset ja miehet kerran kilpailevat omissa sarjoissaan, sukupuolten välinen vertailu ei vaikuta mielekkäältä. Miesten urheilun hallitsevuutta mediassa on puolusteltu myös sillä, että se kiinnostaa yleisöä enemmän kuin naisten urheilu. Tämä argumentti ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä mediayleisöjen kiinnostusta on vaikea herättää vähäisellä näkyvyydellä. (Pirinen 1998, 31.) Esimerkiksi Suomen naisten jalkapallomaajoukkueen suosio

on noussut selvästi 2000-luvulla, eikä vähiten lisääntyneen medianäkyvyyden takia (Suomen Palloliitto, F.U.N. -projekti 2001–2006 –raportti, 26).

On syytä todeta, että urheilujournalismin marginalisoiminen ei koske yksin naisia, vaan myös muita urheilun ”erityisryhmiä”. Pirisen (1998, 31) mukaan sanat urheilu ja urheilija mielletään ensisijaisesti koskemaan vammattomia nuoria miehiä. Samalla muista urheilevista ryhmistä tehdään poikkeustapauksia etuliitteiden avulla, jolloin naisurheilun lisäksi puhutaan muun muassa vammaisurheilusta ja lapsiurheilusta. Urheilujournalismissa näiden ryhmien huomioiminen, saati tasavertainen kohtelu näyttää olevan vaikeaa. Esimerkiksi Howen (2008, 152) mukaan tiedotusvälineet sortuvat yhä ylistämällä alistamiseen, kun ne suhtautuvat vammaisurheiluun holhoavasti, eivätkä tarkastele ilmiötä avoimesti vikoineen päivineen. Howen mukaan vammaisurheilun kelpoisuuden kyseenalaistaminen on yksi tapa edistää vammautuneiden urheilijoiden tasavertaista kohtelua muiden urheilijoiden rinnalla. Vammaisurheilusta kirjoittamista vaikeuttaakin usein juuri se, ettei sitä osata tarkastella itsenäisenä ilmiönään. Toistuva vertaaminen vammattomien urheiluun tekee suoritusten keskinäisestä arvottamisesta hankalaa. (Koivumäki 2006, 38.) Ongelma on siis samantapainen kuin miesurheilulle alisteisen naisurheilun kohdalla.

3.3.4 *Menestys sokaisee urheilutoimittajat*

Edellä on kuvattu sitä, kuinka menestys on avain urheilutoimittajien suosioon. Myös tätä sidonnaisuutta on kritisoitu. Heinilän (1987, 128–129) mielestä urheilujournalismilla on taipumusta epärealistisiin menestysodotuksiin, koska sen elinehto on huippu-urheilussa ja sen menestyksessä. Pahimmillaan urheilusaavutuksia ja –menestystä ylikorostava journalismi voi osaltaan myötävaikuttaa petosilmiöiden (kuten doping) leviämiseen. Menestyksen

korostaminen ja tähtiurheilijastatuksen voimistaminen voi myös johtaa nuorten urheilijoiden kohdalla minäkäsityksen vääristymiin ja diivailun yleistymiseen (emt., 129). Heinilän tapaan myös Pänkäläinen (1997b, 18) näkee urheilutoimittajien olevan sitoutuneita menestymiseen. Hän katsoo, että menestymiseen sitoutunut urheilujournalismi toistaa kaavaa, jossa analyttisille ja kriittisille pohdinnoille ei ole sijaa kuin jälkiviisauden muodossa. Vuorinen (2007, 53) onkin sitä mieltä, että kriittisten artikkeleiden vähäisen määrän takia urheilujournalismin pariin ei ole syntynyt kriittisen vuorovaikutuksen kulttuuria.

Edelleen Pänkäläinen (1998c, 175) on sitä mieltä, että urheilun menestysarvo sokaisee toimittajia siten, etteivät he juurikaan kyseenalaista, millaisia esikuvia urheilijat ovat tai millainen merkitys näillä lopulta on urheilun kokonaisukehityksen kannalta. Samalla tavallisten ihmisten liikunta- ja urheilutottumusten esittäminen jää urheilujournalismissa paitsioon, vaikka toimittajien työn perusta on juuri urheilun yhteiskunnallisessa merkityksessä. Hieman kärjistäen voidaan todeta, että ennen vanhaan menestyneiden urheilijoiden esikuvallistaminen vankisti kansallista itsetuntoa, mutta tänä päivänä toimittajien suitsutus auttaa yhä useammin tuotemerkkien brändinrakentajia. Nykypäivän mediaurheilun piirteisiin kun kuuluu olennaisena osana kaupallistuminen, urheilijoiden tuotteistaminen ja myynnin edistäminen urheilun ja urheilijoiden avulla (Virtapohja 1999, 14).

Urheilukielen liioittelevuutta ja toimittajien laiskuutta kritisoinut Kuusela (1997, 6) kehottaa tarkastelemaan urheilua muustakin kuin pelkästään voittamisen tai häviämisen näkökulmasta. Kuuselan mielestä toimittajien tulisi unohtaa urheilujohtajat ja -vaikuttajat, ja keskittyä kuromaan umpeen sitä välimatkaa, joka urheilusisältöjen ja tavallisten ihmisten elämän välille on syntynyt. Näin tulosurheilujournalismin rinnalle saataisiin nostettua se

tunnekirjo, jonka urheileminen ihmisissä synnyttää. Liioittelevan urheilujournalismin tuomitsijoihin lukeutuu myös Meriläinen (1993, 64), joka on todennut, että urheilusta välitettävän kuvan tulisi olla ennen muuta rehellinen. Urheilujournalismin ei pidä kaunistella urheilua, muttei myöskään rumentaa sitä. Urheilulle ja ennen kaikkea urheilijoille tulisi antaa näiden ansaitsema arvo, mutta ei sen enempää.

4 TUTKIMUSASETELMA

Edellisessä pääluvussa syvennyin urheilujournalismin ominaispiirteisiin ja erittelin erityisesti urheilujournalismia kohtaan esitettyä kritiikkiä. Seuraavaksi esittelen seitsenpäiväisten sanomalehtien urheilusivuista koostuvan tutkimusaineistoni ja kerron siitä, millä tavoin aion peilata aineistoa suhteessa aiempaan kritiikkiin.

4.1 Tutkimusaineisto

Kokosin tutkimusaineistoni kolmen päivälehden eli Ilkan, Satakunnan Kansan ja Savon Sanomien urheilusivuista. Se, että valintani kohdistui seitsenpäiväisten lehtien joukossa juuri näihin lehtiin, ei ollut sattumaa. Ensinnäkin yksikään lehdistä ei ollut minulle entuudestaan erityisen tuttu. Uskoin siis pystyväni tarkastelemaan niitä samoista lähtökohdista käsin ja mahdollisimman puolueettomasti. Toiseksi lehdet ovat eri mediayhtiöiden omistamia, mutta eivät harjoita keskenään yhteistyötä esimerkiksi juttuvaihdon muodossa. Näin ollen niiden sisällöt eivät muistuta liiaksi toisiaan, jolloin keskinäisen vertailun tekeminen on mielekkäämpää. Kolmanneksi lehdet ovat keskenään riittävän samankokoisia (Savon Sanomien levikki on jonkin verran suurempi kuin keskenään hyvin samankokoisten Ilkan ja Satakunnan Kansan, katso tarkemmin lehtien esittelyt), jotta voi olettaa niiden resurssien mahdollistavan suurin piirtein yhtä kattavan urheilutoimittamisen.

Tutkimusaineistoa rajatessani otin mallia muista (sanomalehtien) urheilujournalismia käsitelleistä opinnäytetöistä. Koska halusin saada mahdollisimman pätevän kuvan urheiluosastojen ”arjesta”, päätin kerätä aineiston sellaisilta viikoilta, jolloin ei ollut meneillään arvokilpailuja tai muita

niin sanottuun normaalitarjontaan vaikuttavia tapahtumia. Valitsin niinikään tutkittavaksi kokonaisia viikkoja sen takia, että urheilun viikkokierto oletettavasti urheilutarjonnaltaan runsaampina viikonloppuineen ja vastaavasti hiljaisempine arkipäivineen tulisi huomioiduksi.

Viikkokierron lisäksi urheilujournalismia tutkittaessa tulee ottaa huomioon myös urheilun vuosikierto, kuten Rautarinta (2002, 39) muistuttaa. Koska eri vuodenaikoina kilpaillaan eri lajeissa, poikkeavat talviaikojen urheilusivut sisältönsä puolesta kesän urheilusivuista. Urheilusivujen normaalitarjonnan selvittämiseksi oli siis tarpeen ottaa tarkastelun kohteeksi viikkoja eri puolilta kalenterivuotta. Päädyin valitsemaan viikot tammikuulta, heinäkuulta ja lokakuulta. Tammikuussa kilpaillaan laajalti hiihtolajeissa ja lisäksi monissa palloilusarjoissa eletään kauden keskivaihetta. Uutisoitavaa siis riittää. Heinäkuussa ulkolajien kilpailukausi on hyvässä vauhdissa, mutta vastaavasti lomakausi oletettavasti supistaa toimituksen miehitystä ja näkyy mahdollisesti kevyiden kesäjuttujen lisääntymisenä. Lokakuussa taas eletään eräänlaista siirtymävaihetta. Jotkin sarjat ovat päättymässä, toiset juuri alkaneet tai alkamassa. Joka tapauksessa aineistoon valikoitui tällä rajauksella uutisia kaikkien seuratuimpien lajien kilpailukausilta ja myös niiden ulkopuolelta.

Varsinainen tutkimusaineisto koostui yhteensä 1376:sta urheilusivujen jutusta. Niistä 583 julkaistiin Ilkassa, 433 Savon Sanomissa ja 360 Satakunnan Kansassa. Tutkimustulokset olisivat varmasti sitä tarkempia, mitä laajempi aineisto olisi. Esimerkiksi Koljonen (2000, 19) on todennut Pietilään (1973) viitaten, että ollakseen edustava lehden vuosikerrasta otetun näytteen koon tulisi mielellään ylittää 30 numeroa. Oma vuosinäytteeni oli vain 21 numeroa (kuten Koljosellakin!), joten Pietilän asettama edustavuusrima jäi yhdeksän numeron päähän. Katsoin kuitenkin, että kolmen viikon lehdistä muodostui riittävän laaja otos, jo opinnäytetyön luonteenkin huomioon ottaen. Sitä paitsi tämänkin

juttumäärän läpikäyminen osoittautui melko raskaaksi, sillä ensimmäisen taulukointikierroksen jälkeen minun oli käytävä uudelleen läpi kaikki epävarmat merkinnät yhtenäisen linjan muodostamiseksi. Eikä aineiston tutkiminen tietenkään tähän rajoittunut, vaan sen pariin oli palattava jatkuvasti tulosten laskemisen ja analysoinnin yhteydessä. Toki minun on myönnettävä, että vuosinäytteen laajentaminen olisi tehnyt monista tuloksista ”varmempia”. Katson kuitenkin edelleen, että otannan pienestä koosta mahdollisesti aiheutuneet vinoutumat ja vääristyvät eivät oleellisesti horjuttaneet tutkimusta.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Taulukoin kaikki tutkimusaineistoni jutut kahdeksaan pääluokkaan. Luokittelussa tukeuduin osittain kahteen aiempaan pro gradu –tutkielmaan, jotka antoivat muutenkin runsaasti virikkeitä tutkielmani suunnitteluun ja jäsentelyyn. Kari Koljonen (2000) käsitteli tutkielmassaan Helsingin Sanomien urheilusivuilla ja –toimituksessa tapahtuneita muutoksia vuosien 1973 ja 1998 välillä. Erno Rautarinta (2002) puolestaan tarkasteli Ilta-Sanomien ja Turun Sanomien urheilutarjonnan yhtäläisyyksiä ja eroja. Omaa luokittelumallia kootessani en epäröinyt hyödyntää näissä tutkielmissa tehtyjä ratkaisuja. En kuitenkaan suoralta kädeltä kopioinut niissä esitettyjä luokituksia, vaan punnitsin tarkkaan sitä, mitkä luokittelut olivat relevantteja oman aiheeni käsittelyn kannalta.

Tutkielmani luokat eli rakenneosat ovat juttutyyppejä eli journalistinen perustehtävä (Koljosen jaottelun mukaisesti), näkökulma (Rautarintaa mukailen), ajankohta (Rautarintaa mukailen), esiintyjän rooli, kansallisuus ja esiintymispaikka (Rautarintaa sekä Koljosta mukailen), esiintyjän sukupuoli ja ikä tekstissä, esiintyjän sukupuoli ja ikä valokuvassa, urheilun taso sekä

urheilulaji ja lajiryhmä (Koljosen jaottelun mukaisesti). Seuraavaksi esittelen kaikki luokat yksityiskohtaisemmin.

4.2.1 *Journalistinen perustehtävä*

Kaavamaiseksi syytetty urheilujournalismi tuottaa tyypillisimmillään itseään toistavia otteluselostuksia (katso alaluku 3.1.3). Monimuotoinen urheilukirjoittaminen taas hyödyntää muitakin tekstityyppejä ja urheilusta kertomisen tapoja. Siksi on syytä kartoittaa, kuinka kirjavaa urheilukirjoittamista tutkimusaineiston muodostavissa lehdissä esiintyy.

Koljosen (2000, 26) mielestä urheilujournalismissa käytetyt journalistiset laji- eli juttutyypit eivät ole kaikilta osin yhdenmukaiset yleisjournalististen lajityyppien kanssa. Niinpä hän laati omaa tutkielmaansa varten viisi pääluokkaa, jotka kuvaavat urheilujournalistisia perustehtäviä: tiedottamista, palvelemista, taustoittamista, värittämistä ja kommentoimista. Tässä työssä olen takeutunut vahvasti Koljosen jaotteluun .

Tiedottavat jutut ovat urheilujournalismia perinteisimmillään. Ne käsittelevät tyypillisesti selostusten ja referointien muodossa äskettäin (yleensä edellisen vuorokauden aikana) käytyjä otteluita ja kilpailuita. Tähän kategoriaan kuuluvat myös uutisjutut, joissa kerrotaan esimerkiksi loukkaantumisista, valinnoista, nimityksistä ja muista pelikentän ulkopuolisista tapahtumista. Näistä epäsuorasti kilpailutilanteisiin liittyvistä asioista uutisoidaan useimmiten lyhyesti, sähkösanomien tapaisesti.

Palvelevat jutut on usein tapana sijoittaa vakiovinjettien alle. Ne ovat siis tavallisesti melko helposti tunnistettavia. Palvelevien juttujen joukkoon kuuluvat tulospörssit, kalenterijutut sekä vedonlyöntivihjeitä tai tv-

lähetystietoja sisältävät rahapeli- ja ennakkojutut. Usein tähän kategoriaan kuuluvat ”jutut” ovat valmiita listoja, joissa luetellaan esimerkiksi illan urheilutarjonta televisiokanavilla tai edellisen päivän kilpailutapahtumien lopputulokset ilman erillisiä otsikkoja ja leipätekstiä. Tyypillisesti melko mittavat ja paljon eri lajeja sekä tapahtumia sisältävät tulospörssit eli -listat laskin selvyuden vuoksi ja työtaakkaani helpottaakseni aina yhdeksi jutuksi. Näin tein myös silloin, jos listat oli pilkottu osiin ja sijoitettu eri sivuille.

Kommentoivat jutut ovat myös helposti tunnistettavia, sillä ne perustuvat kirjoittajien omiin pohdintoihin tai mielipiteiden esittämiseen. Laskin tähän kategoriaan kuuluvaksi kaikki toimituksen ja sen ulkopuolisten henkilöiden kirjoittamat kolumnit, mielipidekirjoitukset ja myös pakinat, jotka Koljonen taas sijoitti tutkielmassaan värittävien juttujen joukkoon.

Värittävien juttujen tarkka määrittely on hankalaa. Tyypillisimmillään värittävät jutut ovat henkilöhaastatteluja tai reportaaseja (eivät kuitenkaan tavallisia ottelutapahtumien kuvauksia). Värittävässä jutuissa saattaa esiintyä uutta tietoa, mutta tyypillisesti niiden rakenne on enemmän feature-henkinen kuin tiukan uutismainen. Erona taustoittaviin juttuihin on ennen muuta se, että värittävässä jutuissa käsitellään vaikkapa urheilijan persoonaa tai muita suoritusurheilun ulkopuolelle rajautuvia asioita. Rajanveto näiden juttutyyppeiden välille saattaa silti olla hankalaa, jolloin kategorisoiminen on enemmän tapauskohtaista kuin tiukkoihin kriteereihin perustuvaa.

Taustoittavia juttuja esiintyy urheilusivuilla säännöllisesti. Tyypillinen esimerkki taustoittavasta jutusta on pari viikkoa ennen MM-ralli –sarjan alkua kirjoitettu ”Vain mestaruus kelpaa Hirvoselle” (Ilkka 15.1.2009), jossa käydään läpi sarjan asetelmia ja ennakko-odotuksia. Tällöin ero tiedottavaan juttuun syntyy jutun pohdiskelevasta luonteesta: tiedottava juttu kertaa yleensä jo

tapahtuneita asioita siinä missä taustoittava juttu tekee uusia avauksia. Rajanveto on tässäkin suhteessa joskus hankalaa, mutta yksi sitä helpottava tekijä on jutun pituus: taustoittavat jutut ovat yleensä melko pitkiä, eivätkä siis sähkömäisiä. Taustoittavien juttujen kategoriaan lasken kuuluvaksi myös kaikenkertyyppiset selvitykset ja niiden pohjalta laaditut analyysit tai esimerkiksi tietyn lajin, urheilutapahtuman tai –seuran historiaa käsittelevät jutut. Harvat tutkivaa urheilujournalismia edustavat jutut kuuluvat yleensä tähän ryhmään.

4.2.2. Näkökulma

Varsinkin varhaisemmassa kritiikissä nostettiin esille urheilutoimittajien sidonnaisuus urheilun järjestelmään. Liian tiiviit suhteet urheilujärjestöihin ja -vaikuttajiin sekä itse urheilijoihin johtivat siihen, ettei väärinkäytöksistä juuri kirjoitettu. Edelleen urheilusivujen juttujen näkökulma on lähes aina tiukasti urheilussa itsessään, kuten Rautarinta (2002, 72) toteaa. Urheilua ei pyritä liittämään laajempiin kokonaisuuksiin, eikä sen avulla ajeta muita asioita. Urheilusisällön luontainen viihteellisyys toki vahvistaa tätä traditiota, mutta siitäkin huolimatta on tarpeen koettaa erotella aineistosta myös epätavallisempia näkökulmia. Esittelen seuraavaksi kolme Rautarinnan käyttämää näkökulmaa (neljättä, iltapäivälehtien tutkimukseen paremmin soveltuvaa julkkis-näkökulmaa, en omaan aineistooni soveltanut) sekä yhden itse lisäämäni.

Urheilu-näkökulma on ilmeisin ja yleisin tapa kirjoittaa urheilusta. Suurin osa jutuista keskittyy vain ja ainoastaan urheiluun, liittämättä aiheen käsittelyyn vaihtoehtoisia ja helposti tunnistettavia ulottuvuuksia.

Moraali-näkökulma kattaa ne jutut, jotka käsittelevät talousotkuja, dopingia tai muita, yleensä huippu-urheiluun liittyviä epäkohtia. Yleistävän otsakkeen

alle lukeutuvat kaikki sellaiset jutut, joissa urheiluun ilmiönä ja järjestelmänä ei suhtauduta pelkästään myönteisesti, vaan kritisoidaan tai muuten puidaan sen aiheuttamia lieveilmiöitä. Luokittelun yksinkertaistamiseksi kategoria kattaa myös joitakin juttuja, joissa ei sinällään esiinny moraalisesti arveluttavia piirteitä, mutta jotka tarkastelevat urheilua epätyypillisessä valossa.

Urheilujournalistien tunnusmerkkeihin ja syntilistalle on tavattu laskea myös kansallishenkinen ja menestyssidonnainen kirjoitustyyli. Jos jutuissa pyritään nostattamaan maakuntahenkeä tai kansallistunnetta, niiden näkökulma on **me-henki**. Tällaisissa jutuissa kirjoittajan pyrkimykset itsensä tai lukijoidensa kannattajaidentiteetin vahvistamiseen ovat ilmeiset. Myös kaikentyyppinen valistava tai liikuntaan kannustava aineisto kuuluu tähän ryhmään.

Yksityiselämä-näkökulma kattaa sellaiset uutiset ja jutut, jotka liittyvät urheilijoiden elämään ja tekemisiin, mutta jotka eivät suoranaisesti käsittele urheilua. Tyypillinen yksityiselämää käsittelevä juttu on esimerkiksi urheilijan kuolemasta tai sairastumisesta (ei kilpailutapahtuman yhteydessä) kertova lyhyt uutinen. Päivälehdissä vain hyvin harva juttu edustaa tätä näkökulmaa.

4.2.3 Ajankohta

Juttujen ajankohtaisuus on jälleen yksi tapa mitata urheilujournalismin luonnetta. Etenkin sähköisen viestinnän kulttuurissa uutisten tuoreuden on katsottu takaavan myös niiden arvon (Kunelius 2003, 53). Päivälehdissä kaikkein tuoreimmatkin uutiset tapaavat olla eilisen päivän uutisia, etenkin urheilusivuilla, joissa kerrataan edellisillan otteluiden käännteitä. Internetissä tapahtuvan uutisten ilmaistarjonnan kasvaessa lehdet eivät kuitenkaan voi enää tyytyä perinteisten peliselostusten laatimiseen. Ajankohtaisuus on kyettävä hahmottamaan eri tavalla. Niinpä taustoittaminen ja ennakoiminen nousevat

tärkeämpään rooliin. Myös ajankohtaiseen tapahtumaan väljästi liittyvät henkilöjutut tai arkistojen tutkimisen kautta syntyvät historialliset katselmukset edustavat sellaisia juttutyyppejä, joiden uskon tulevaisuudessa yleistyvän urheilusivuilla.

Olen jaotellut aineistoni jutut ajankohtaisuuden perusteella neljään ryhmään. Näistä ryhmistä edellisen päivän jutut, väljästi ajankohtaiset jutut ja ennakkojutut ovat yhdenmukaiset Rautarinnan (2002, 68–69) laatimien termien kanssa. Sen sijaan historia-jutut ja ajattomat jutut yhdistin jälkimmäisen nimen alle, sillä Rautarinnan mukaan nämä tyypit ovat toistensa kaltaisia ja kumpikin melko harvinaisia.

Edellinen päivä määrittelee pitkälti urheilulle annetun sivutilan laajuuden ja juttujen aiheet, sillä suurin osa jutuista käsittelee edellisenä päivänä pelattuja otteluita tai muita tapahtumia. Tähän kategoriaan pääsevät ainoastaan ne jutut, jotka todella liittyvät edelliseen päivään, eivätkä esimerkiksi kahden tai kolmen päivän ikäiset uutiset. Kuitenkin edellisenä päivänä julkitulleet, mutta pitkäkestoisemmista tapahtumaketjuista kertovat uutiset sijoitin väljästi ajankohtaisten juttujen ryhmään. Samoin eilen tapahtuneista asioista, mutta samalla tulevaa ennakoivista jutuista suurin osa kuuluu väljästi ajankohtaisten luokkaan.

Väljästi ajankohtaisten juttujen määrittelykriteerit ovat laveat. Tähän ryhmään kuuluu osa hieman kaukaisempia tapahtumia ennakoivista jutuista, samoin kuin pari päivää vanhoista tapahtumista kertovat uutiset sekä pitkäkestoisemmista kehityskuluista kertovat jutut. Rautarinnan (2002, 69) tapaan laskin, että ennakoivista siirroista, sopimusten solmimisista sekä loukkaantumisista ja vastaavista tapahtumista kertovat uutiset on luonteeltaan sellaisia, ettei uutisointipäivällä usein ole paljon merkitystä asian itsensä

kannalta. Siksi ne on sijoitettu tähän luokkaan, vaikka toimitukset pyrkivätkin uutisvoiton vuoksi kertomaan asiat heti tuoreeltaan.

Ennakkojutut ovat myös tyypillisiä, joskin suhteellisen vähän edustettuja urheilusivuilla. Varsinaisiksi ennakkojutuiksi olen laskenut lehden ilmestymispäivänä tai korkeintaan seuraavan viikon aikana tapahtuvista asioista kertovat jutut. Muutaman kerran lavensin hieman tätä aikarajaa, jos juttu oli selkeän ennakkomaisesti kirjoitettu.

Ajattomat jutut ovat urheilusivuilla melko harvinaisia. Usein nekin liittyvät jonkin kytköksen kautta ajankohtaisiin tai tulossa oleviin tapahtumiin. Luokittelussa olennaisempaa on se, onko jutut olleet niin sanotusti pakko julkaista juuri tiettyinä päivinä, vai ovatko ne luonteeltaan sellaisia, että niillä on voitu täydentää hiljaisen urheilu-uutispäivän kattausta. Historiaan liittyvät niin sanotut muistelujutut saattavat myös liittyä käsillä oleviin tapahtumiin ja nykypäivään, mutta kirjasin ne ensisijaisesti ajattomien juttujen kategoriaan, koska niiden materiaali on tavallaan aina käytettävissä. Jos tämän tyyppisessä jutussa kuitenkin useaan otteeseen viitataan johonkin ajankohtaiseen asiaan, sijoittuu se väljästi ajankohtaisten luokkaan.

4.2.4 *Urheilun taso*

Suurin osa urheilujournalismista koskee kilpa- ja huippu-urheilua. Tämä johtuu muun muassa kilpaurheilun korostuneesta asemasta urheiluliikkeen sisällä, urheilun nationalistisista perinteistä ja kaupallistumiskehityksestä (Nieminen 1994, 26). Asetelma ei ole miellyttänyt alan kriitikoita, jotka ovat vaatineet aihepiirin monimuotoisempaa käsittelyä. Toimittajat taas ovat useasti todenneet kirjoittavansa siitä, mikä myy: eivät siis esimerkiksi lasten liikunnasta vaan ammattilaisten harjoittamasta, viihteellisestä huippu-urheilusta (katso

Pänkäläinen 1998b, 5; Korhonen 2009, 68). Sanomalehdissä käsitellään toisinaan myös kuntourheilua ja harrasteliikuntaa. Nämä jutut tai juttukokonaisuudet saatetaan kuitenkin sijoittaa erilleen urheiluosastosta, kuten vaikkapa Helsingin Sanomat usein tekee Elämä –teemasivujen kohdalla.

Koska koen urheilun eri tasojen käsittelyn kertovan näkökulmien hallinnasta ja monipuolisuudesta, on syytä erotella, millainen urheilu pääsee tutkimuslehdissä milläkin tavoin esiin. Rajanveto eri tasojen välillä on kuitenkin hyvin pulmallista, kuten Koljonen (2000, 6) ja Rautarinta (2002, 82) ovat aiemmin todenneet. Kuntourheilu on verrattain helppo tunnistaa omaksi ilmiökseen, mutta tämän jälkeen käsitteiden määrittely hankaloituu. Huippu-urheilua voidaan kutsua kilpaurheilun terävimmäksi kärjeksi, mutta kuinka kapea tuo kärki on? Koljosen (2000, 6) mukaan huippu-urheilijan ja kilpaurheilijan ero piilee siinä, että jälkimmäinen urheilee omilla varoillaan ja ensisijaisesti itseään tai joukkuettaan varten, kun taas edellisen urheilulla on kuluttajansa (yleisö) ja tukijansa (valtio, sponsorit, tv-yhtiöt). Kuitenkin molemmissa tulokset ratkaisevat ja kaikki tavoittelevat voittoa (Rautarinta 2002, 82). Eikä ammattilaisuuskaan lopulta tuo ongelmaan ratkaisua, sillä monen pienemmän lajin kirkkaimmatkin tähdet joutuvat tekemään ”tavallista” ansiotyötä muuten ammattimaisen harjoittelun ohessa.

Lopulta päätin turvautua tutkimuksessani jaotteluun, jonka viisi tasoa ovat kansainvälinen huippu-urheilu, kotimainen huippu-urheilu, kotimainen kilpaurheilu, kuntourheilu ja monitasoinen. Ikä- tai erityisryhmäurheilusta kertovat uutiset olen sijoittanut harkinnanvaraisesti, mutta johdonmukaisesti johonkin viidestä luokasta. Laatimani jaottelu ei ole kaikilta osin tyydyttävä, mutta se auttaa kuitenkin hahmottamaan tarkemmin, millaisesta urheilusta sanomalehdissä pääasiassa kerrotaan. Ryhmittelyä ei siis pidä tulkita yksiselitteisenä mallina, vaan suuntaa-antavana kehyksenä.

Kansainvälinen huippu-urheilu –termin alle sijoitan kaikki ottelut ja kilpailut, joissa kahden tai useamman maan edustusjoukkueet ja -urheilijat kohtaavat. Tällöin ei ole väliä, missä päin maailmaa kilpailut käydään. Näin ollen termi kattaa yhtä lailla olympialaiset kuin Suomessa käytävän keilailun kansainvälisen Ballmaster-turnauksen tai Herman Kare -painiturnauksen. Myös kaikki kansainvälisistä palloilusarjoista, kuten Valioliigasta, kertovat uutiset sijoittuvat tähän ryhmään. Oletan näet, etteivät tutkimuksen kohteena olevat maakuntalehdet juuri huomioi ulkomaisten ala- eli amatöörisarjojen tapahtumia, vaan ainoastaan harvojen, hyvin kaupallistuneiden ja kovatasoisten kilpasarjojen käänteitä (esimerkiksi NHL ja jalkapallon Mestareiden liiga). Tähän ryhmään kuuluvat myös kaikki ulkolaisista ”tähtiurheilijoista” kertovat uutiset.

Kotimainen huippu-urheilu –ryhmään sijoitan ensinnäkin kaikki SM-tason kilpailut, kunhan kyseessä vain on laji, jonka taso on kansainvälisesti vertailukelpoinen. Lisäksi esimerkiksi yleisurheilun Eliittikisa-sarjan uutiset kuuluvat tähän kategoriaan, vaikka kilpailuissa on mukana myös ulkomaalaisia urheilijoita, sillä heitä ei usein jutuissa edes mainita. Miesten palloilusarjoista jääkiekon SM-liiga ja Mestis, jalkapallon Veikkausliiga, Korisliiga, Superpesis, Lentopalloliiga ja Salibandyliiga kuuluvat tähän ryhmään. Rajanveto sen suhteen, mitkä lajit ja sarjat kuuluvat tähän ryhmään, on hyvin hankalaa ja lopulta jopa mielivaltaista. Ammattilaisuuden sijaan tärkeämpi mittari ryhmään kuulumisesta on hieman epämääräinen urheilullisen tekemisen taso, jota olen joutunut arvioimaan kunkin sarjan kohdalla erikseen. Jopa useissa palloilulajien pääsarjoissa joukkueiden koostumus on nimittäin hyvin kirjava: esimerkiksi suhteellisen kovatasoisessa miesten Korisliigassa jokaisella joukkueella on riveissään useita ammattiurheilijoita, mutta niissä pelaa myös useita opiskelijoita ja koululaisia. Vastaavasti naisten palloilusarjoissa tasoerot ovat keskimäärin vielä suuremmat. Siksi päätinkin pitkän harkinnan jälkeen sijoittaa

kaikki naisten pääsarjatason palloilut kotimainen kilpaurheilu –ryhmään. Ratkaisu ei välttämättä ollut kaikilta osin perusteltavissa , mutta se helpotti selvästi omaa työtäni.

Kotimainen kilpaurheilu kattaa ensinnäkin kaikki edellisen ryhmän ulkopuolelle jäävät palloilusarjojen korkeimmat sarjatasot. Samaten ryhmään kuuluvat palloilusarjojen toiset ja kolmannet sarjatasot (poislukien jääkiekon Mestis) edellyttäen kuitenkin, että sarjatasoja on useampi kuin kolme. Esimerkiksi naisten lentopallossa sarjatasoja on vain kolme, joista alin eli 2-sarja sijoittuu näillä ehdoilla kuntourheilu-luokkaan. Nuorten kohdalla kilpaurheiluksi lasketaan vain kahden korkeimman sarjatason ottelut. Myös moni yksilölajien kilpailuista kertovista uutisista käsittelee nimenomaan kotimaista kilpaurheilua.

Kuntourheilu–luokkaan kuuluvat ensisijaisesti tavallisten ihmisten liikuntaharrastuksista kertovat jutut, joissa liikkuminen ja ”urheileminen” esitetään ennen muuta hauskana ja/tai terveyttä edistävänä harrasteena. Myös erikoislaatuisista liikuntatapahtumista, kuten Porissa järjestettävästä beachfutis-tapahtumasta kertovat jutut kuuluvat luonnollisesti tähän luokkaan, vaikka ne edustavat pikemminkin ”huvittelu-urheilua” kuin kuntoilua. Luokkaan mahtuu myös kilpaurheilumaisista sarjoista kertovia uutisia. Jaottelu ei teekään täyttä oikeutta suurille lajeille, kuten jääkiekolle ja jalkapallolle, joiden harrastajamäärät ovat suuret, ja joiden alasarjoissa pelaa monia hyvin organisoituja ja kovempiin sarjoihin tähtääviä joukkueita. Koska sanomalehdet eivät säännöllisesti huomioi alasarjojen otteluita, oletan, että ne satunnaista näkyvyyttä saadessaan edustavat pikemminkin kunto- kuin kilpaurheilua.

Monitasoinen-luokka ei kuulunut ensiksi laatimaani ryhmittelyyn lainkaan, mutta tutkimusaineistoon tutustuminen osoitti, että sille on tarvetta.

Monitasoinen-luokkaan kuuluvat kaikki ne jutut, joissa käsitellään selvästi hyvin eritasoista urheilua.

4.2.5 *Urheilulajit*

Urheilumuotojen kilpailu suosioista lisää urheilun hajaannusta. Lajikirjon kasvu hämmentää arvotus- eli uutiskriteereiden laadintaa: kumpi onkaan lopulta kovempi urheilusaavutus, pärjätä vuodesta toiseen joukkueurheilijana jalkapallon Ykkösessä vai voittaa mitali painonnoston SM-kilpailuissa, joissa kilpakumppanit voi monesti laskea yhden käden sormilla? On myös syytä pitää mielessä, että yksittäisen lajin menestys vaatii jatkuvuutta, mikä puolestaan edellyttää markkinointia ja julkisuutta (Nieminen 1994, 18). Markkinointityö ja yleisösuosio vaikuttavat siihen, millainen urheilu lopulta päätyy sanomalehteen. Edelleen mediajulkisuus suosii valikoituja lajeja ja tukee samalla niihin kytkeytyvää liiketoimintaa. Tällaista vuorovaikutusta urheilun, median, markkinoiden ja yleisön välillä voidaan kutsua mediaurheilun rotaatiomalliksi. Siinä urheilijoiden kilpailuvietti yhdistetään monien eri tahojen harjoittamaan rahastukseen, ja lopulta tiedotusvälineiden kautta yleisölle tarjotaan yksinkertaistava näkymä epätodellisesta huippu-urheilun satumaasta, kuten Virtapohja (1999, 16) asian ilmaisee. Edellä kuvattujen seikkojen vuoksi on syytä tarkastella sitä, mitkä lajit nauttivat urheilusivuilla pysyvää huomiota ja mitkä on tuomittu marginaaliin ja siten rahavirtojen ulkopuolelle.

Olen merkinnyt ylös kaikki tutkimusaineiston urheilusivuilla esiintyvät lajit sekä yksitellen että lajiryhmittäin. Lajiryhmäjaottelussa olen tukeutunut Koljosen (2000, katso liite 1) laatimaan yhdeksän kategorian listaan. Siinä luetellut lajiryhmät ovat yleisurheilu, joukkuepalloilut, yksilöpalloilut, välinelajit, kestävyyslajit, voimailulajit, kaksinkamppailut, esteettiset lajit sekä

tarkkuuslajit. Lajiryhmien tarkemmat erittelyt löytyvät oman tutkielmani liitteestä (lisää myöhemmin). Muutamana lajin olen Koljosena tapaan sijoittanut kahteen ryhmään niiden monipiirteisyyden takia. Juuri lajien monipiirteisyys tekee jaottelusta muutamissa tapauksissa hieman väkijäsen. Pidättyädyin kuitenkin tekemästä siihen muutoksia, jotta voisin vertailla tutkielmani lajiryhmien esiintyvyyttä Koljosena aiemmin keräämiin tuloksiin.

4.2.6 Esiintyjän rooli, kansallisuus ja esiintymispaikka

Urheilun piirissä toimii itse urheilijoiden lisäksi paljon muutakin väkeä. Valmentajat, seurojen ja liittojen toimihenkilöt, kilpailujen järjestäjät sekä yleisön edustajat muodostavat yhdessä urheilijoiden kanssa monimuotoisen ja –mutkaisen yhteisön. Näillä yhteisön jäsenillä on omat intressinsä ja motiivinsa osallistua urheiluelämään, ja toisinaan ne ovat pahasti ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi urheiluseuran omistajat ja kannattajat saattavat olla aivan eri mieltä siitä, kuinka seuran asioita tulisi hoitaa, kuten talousvaikeuksissa pyöriskelevän mahtiseura Manchester Unitedin esimerkki osoittaa (Sundqvist 2010). Tällaisten syiden takia on tarpeen selvittää, ketkä urheilun parissa vaikuttavista ihmisistä saavat äänensä kuuluviin tiedotusvälineissä. Erilaisten näkemysten esiin nostamisen ei välttämättä tarvitse liittyä kiistatilanteisiin. Uudet tavat tarkastella urheilumaailmaa lienevät aina tervetulleita, jos ne auttavat uusintamaan kaavamaisuuteen taipuvaista urheilujournalismia. Toisaalta monipuolinen haastateltavien ja lähteiden käyttö saattaa olla osoituksena siitä, että urheilutoimittajat ovat tehneet pesäeroa urheiluliikkeeseen ja sen vaikuttajiin.

Olen jaotellut jutuissa esiintyvät erilaiset toimijat eli päähenkilöt seitsemään luokkaan. Päähenkilöllä tarkoitan sitä yksilöä tai joukkoa, jonka sanomisten varaan juttu eniten rakentuu tai joka on muulla tavoin tarkastelun

keskipisteenä. Otsikkoon ja/tai valokuvaan valittu henkilö on tässä tarkasteluluokassa miltei aina päähenkilö, jolloin en ole huomionnut muita jutussa mahdollisesti esiintyviä henkilöitä. Siten esimerkiksi jutun ”Ryynänen 13:s Val di Fiemmen yhdistetyssä” (Ilkka 12.1.2009, 14) päähenkilö on yhdistetyn kilpailija Janne Ryynänen, vaikka tämän suoritusta kommentoikin valmentaja Kimmo Savolainen. Kuitenkin varsinkin otteluselostuksissa tasavahvoina hahmoina tapaa olla useampia henkilöitä (tyypillisin esimerkki pelaaja/pelaajat sekä valmentaja/valmentajat). Näissä tapauksissa en ole väkisin koettanut löytää yhtä päähenkilöä, vaan olen kirjannut toimijaksi ”joukkueen”.

Urheilija on ilmeisin toimija useimmissa urheilusivujen jutuissa. Monesti heitä on haastateltu juttua varten, mutta haastattelemisen ei ole ehto päähenkilöyden syntymiseen. Lisäksi urheilija voi olla päähenkilö myös monikossa, eli jos jutussa esiintyy tasavertaisena useita urheilijoita. Urheilijoiksi olen laskenut myös ne henkilöt, joiden aktiiviura on jo takana, jos he esiintyvät jutussa nimenomaan entisinä urheilijoina.

Joukkue on jutussa toimijana niissä tapauksissa, jolloin jutussa ei vahvasti yksilöidä ketään sen edustajista tai jos esillä on samanaikaisesti urheilijoita ja muita joukkueeseen/seuraan kuuluvia ihmisiä. Tällöin joukkue on kollektiivinen toimija, joka voi käsittää esimerkiksi pelaajia, valmentajia ja seurajohtoa.

Valmentajat ovat usein äänessä urheilusivuilla. Heitä hyödynnetään lähteinä erityisesti joukkuelajeista kertovissa uutisissa, jolloin valmentajan kommentit usein tiivistävät ottelun tapahtumat. Jos otteluraportissa nojataan juuri valmentajan kommentteihin, on hän silloin päähenkilö joukkueen asemasta. Pesäpallouutisissa pelinjohtaja vertautuu valmentajaan.

Urheilujohtaja oli Koljosen (2000, 32) mukaan vielä 1970-luvun alussa käytetyin henkilölähde Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Nykyään heidän lähdeasemansa on selvästi heikentynyt, mutta esimerkiksi arvokilpailujen aikaan johtajat ovat edelleen käytettyjä haastateltavia. Olen laskenut urheilujohtajien joukkoon kuuluvaksi paitsi liittojen johtajat myös yksittäisten seurojen nokkamiehet. Liitto tai seura voi olla urheilujohtajaksi vertautuva jutun ”päähenkilö” myös silloin, kun se ei puhu kenenkään edustamansa ihmisen kautta.

Asiantuntijat eivät ole urheilujournalismissa erityisen usein esillä, ainakaan jos tilannetta vertaa muihin journalismin alalajeihin. Rautarinnan (2002, 61) mukaan tämä johtuu siitä, että paras asiantuntemus on valmentajilla, urheilijoilla ja muilla vastaavilla urheiluun tiukasti sidoksissa olevilla tahoilla. Rautarinnan tapaan tarkoitan asiantuntijoilla tässä yhteydessä niin sanotusti ulkopuolisia henkilöitä, jotka analysoivat tapahtumia oppineisuutensa kautta. Urheilusivuilla esiintyviä asiantuntijoita ovat esimerkiksi liikunnasta puhuvat yliopistotutkijat, lääkärit tai antidoping-toimikunnan jäsenet.

Järjestäjät pääsevät melko harvoin esille urheilujournalismissa. Tyypillisesti heitä haastatellaan joitakin tulevia kilpailuja ennakoivissa jutuissa.

Muut –luokkaan kuuluvat kaikki ne jutuissa esiintyvät päähenkilöt, jotka eivät sovi edellä esiteltyihin luokkiin. Tähän kategoriaan mahtuvat esimerkiksi urheilijan perheenjäsenet tai katsojat sekä fanit, jotka pääsevät yllättävän harvoin esille, vaikka he edustavat sitä suurta ihmisjoukkoa, jonka varassa urheilun liiketoiminta toimii. Hevosurheilusta kertovien juttujen luokittelu tuotti aluksi päänvaivaa, sillä monien uutisten pääosaan oli nostettu juuri hevonen. Lopulta päätin sijoittaa nämä jutut eri kategorioihin niissä esiintyvien ihmisten enkä eläinten mukaan.

Näiden toiminnallisten roolien lisäksi olen jaotellut jutut neljään ryhmään päähenkilöiden kansallisuuden ja tapahtumapaikan mukaan. Toisin sanoen sen mukaan, esiintyykö jutussa suomalaisia vai ulkomaalaisia ja onko tapahtumapaikka Suomessa vai ulkomailla. Tapahtumapaikan osalta jaottelu on joustava. Sijoitin esimerkiksi ennakkomaisen jutun ”Koskela yksi suosikeista Moskovan MM-jäällä” (Ilkka 17.1.2009, 15) suomalainen ulkomailla –luokkaan, vaikka Koskelan haastattelu oli tehty Suomessa hänen kilpailuun lähtöään edeltäneenä päivänä. Tässä tapauksessa syy-yhteys ja julkaisupäivä olivat siis ratkaisevammassa asemassa.

Kansallisuutta ja tapahtumapaikkaa tarkastelen muun muassa siksi, että urheilujournalismi perinteisesti ollut kansallisiin ja niin sanottuihin valtalajeihin keskittyvää (Pänkäläinen 1998b, 29) ja sen avulla on rakennettu kansallista identiteettiä (Virtapohja 1998). Toisaalta nykyajan urheilujournalismin ominaispiirteisiin kuuluu vahvasti globalisoituminen (Boyle 2006). Näin ollen tarkastelu antaa jonkinlaista osviittaa siitä, painottaako kotimainen urheilujournalismi Suomessa harjoitettavaa urheilua vai kansainvälistä huippu-urheilua ja miten huomioidaan ne lajit, joihin ei liity ilmeisiä suomalaiskytköksiä.

4.2.7 Esiintyjän sukupuoli ja ikä tekstissä

Urheilujournalismin maskuliininen perinne ja mieskeskeisyys ovat nousseet jouseaan otteeseen esille tässä tutkielmassa. Se tosiasia, että julkisuudesta eniten nauttivien huippu-urheilijoiden enemmistö on miehiä, ei yksin selitä tilannetta. Useiden tutkimusten mukaan naisurheilijoille ei nimittäin anneta mediassa yhtä paljon näkyvyyttä kuin heidän osallistumisensa huippu-urheiluun edellyttäisi. Välineestä riippuen näyttää siltä, että tyypillisesti vain vajaa 10 tai korkeintaan 20 prosenttia kaikista urheilu-uutisista käsittelee naisurheilua. Ainoastaan

arvokilpailujen aikana naisurheilijoiden saama palstatila tai lähetysaika harppaa selvästi ylemmälle tasolle (Lehtinen 2006, 6; Anttila & Frost 2007, 29–30.) Kuitenkin naisten osuus kaikista urheilijoista on noin 23 prosenttia, ja maajoukkueetasolle eli huippu-urheiluun siirryttäessä prosenttiosuus nousee 33:een (Collin & Vuori 1999, 35).

Jotta saisin selville, kuinka tutkimusaineiston lehdet naisurheilua arvottavat, olen yksinkertaisesti laskenut, kuinka suuri osa uutisista käsittelee miesten ja kuinka suuri osa naisten urheilua. Ne harvat jutut, joissa miehet ja naiset olivat tasavertaisina esillä, laskin kuuluvaksi kumpaankin kategoriaan. Taulukoinnin avulla lasketut prosenttiluvut eivät tietenkään kerro koko totuutta arvotuskriteereistä, mutta antavat silti edellytyksiä analysointiin.

Tämän sukupuolisuutta käsittelevän luokan sisällä olen tarkastellut lisäksi sitä, mihin ikäryhmään jutuissa esiintyvät päähenkilöt kuuluvat. Ikää tarkastelen ensisijaisesti suhteessa urheiluun enkä päähenkilöön. Jos jutun päähenkilö on esimerkiksi nuorten joukkueen valmentaja, joka puhuu valmennettavistaan, en taulukoi hänen ikäänsä, vaan nuorten iän. Käsitteleehän juttu nuorten urheilua eikä aikuisurheilua. Periaate on siis sama kuin sukupuolisuuden mittaamisen kohdalla. Vaikka naisten pesäpallo-ottelusta kertovan jutun ainoa haastateltava olisi miespuolinen pelinjohtaja, käsittelee teksti naisten harjoittamaa urheilua. Jos juttu kuitenkin keskittyy miespuoliseen pelinjohtajaan henkilönä, taulukoin hänet miespuolisena esiintyjänä.

Ylivoimaisesti suurin osa jutuista kertoo aikuisurheilijoista, mutta toisinaan myös marginaalisemmat ikäryhmät pääsevät urheilusivuilla esiin. Olen eritellyt ikäryhmiksi aikuisten lisäksi lapset, nuoret ja veteraanit. Tarkkoja ikärajoja näiden ryhmien välille en ole laatinut, sillä rajanveto on jälleen kerran monimutkaista ja välillä tarkat iät eivät teksteistä edes selviä. Jaottelussani

lapsikategoriaan kuuluvat pienet lapset ja sellaiset varhaisnuoret, joiden ikää on vaikea määritellä ja joiden urheiluharrastaminen ei näyttäydä erityisen vakavana ja suunnitelmallisena. Erotuksena lapsiin nuoret kuvataan aikuisten tapaan päämäärätietoisesti kilpailevina urheilijoina. Nuoriksi olen laskenut noin 14–20 -vuotiaat henkilöt, jos he esiintyvät jutussa nimenomaan nuorina, vasta varhaisessa kehitysvaiheessa olevina urheilun harrastajina. Kuitenkin esimerkiksi aikuisten sarjoissa pelaavat noin parikymppiset ”nuoret” olen sijoittanut aikuisurheilijoiden joukkoon. Veteraanikategoriaan taas kuuluvat ne harvat urheilijat, jotka pääsevät esille juuri korkean ikänsä johdosta.

4.2.8 Esiintyjän sukupuoli ja ikä valokuvassa

Urheilu on vahvasti visuaalinen aihealue, ja urheilukuvien merkitys oli Keräsen (1998, 128) mukaan suuri jo niinkin varhain kuin 1900-luvun alussa. Onkin hyvä tarkastella sukupuolten erilaista näkyvyyttä paitsi teksteissä, niin myös valokuvissa. Koska kauniiden urheilijanaisten on todettu olevan myyviä ”tuotteita” (Pänkäläinen 1998b, 22–23), on mahdollista, että naisten esiintyminen urheilusivuilla on suhteessa yleisempää valokuvissa kuin teksteissä. Toisaalta kuvitetut jutut ovat yleensä suurimman huomioarvon saavia pääjuttuja, joten niissä ei välttämättä esiinny naisia heidän marginaalisemman asemansa vuoksi. Asiaa selvittääkseni olen edellisen luokan tapaan laskenut, kuinka moni valokuvista esitti miehiä ja kuinka moni naisia. Kuvat, joissa miehet ja naiset olivat yhtä näkyvästi esillä, merkitsin kuuluvaksi kumpaankin luokkaan, aivan kuten tein tekstienkin kohdalla.

Tarkastelin niin ikään sitä, minkä ikäisiä valokuvissa esiintyvät urheilijat ovat. Ikäkategorioiden olivat edellisen luokan tapaan lapset, nuoret, aikuiset ja veteraanit. Myös jaottelukriteerit olivat samanlaiset kuin tekstien kohdalla. Niitä harvoja valokuvia, joissa ei esiintynyt lainkaan ihmisiä tai jotka selvästi

keskittyivät miljööön tai jonkin muun ei-elollisen esittämiseen, en analysoinut sukupuolen tai iän osalta lainkaan.

5 TUTKIMUSLEHDET

Tässä luvussa esittelen tarkemmin tutkimusaineistoni lehdet ja annan puheenvuoron niiden urheilutoimitusten esimiehille. Ennen tätä kerron vielä lyhyesti siitä, millainen merkitys urheilusisällöllä on ollut juuri seitsenpäiväisten sanomalehtien syntyprosessissa ja millainen kehitys on johtanut vallitsevan markkinatilanteen muodostumiseen.

5.1 Päivälehti – koko kansan media

5.1.1. *Kakkoslehdet kuihtuivat kilpailun kovetessa*

Salokangas (1998, 52–54) on kutsunut alueellista ykköslehteä suomalaisen sanomalehden proto- eli perustyyppiä. Salokankaan mukaan pohjoismaisen sanomalehden prototyyppiä kuvaa myös termi ”omnibus-lehti”. Omnibus on latinaa ja tarkoittaa ”kaikille”. Kuutti (2006, 159) esittääkin termin omnibus kuvaavan laajalevikkistä lehtityyppiä, ”kaiken kansan lehteä”.

Kun sanomalehtien levikkikilpailu koveni 1930-luvun vaihteessa, etsivät kustantajat uusia kilpailuvaltteja. Pänkäläisen (1991, 175) mukaan lehdistön oli löydettävä sisältöä, joka yhtä aikaa vastaisi mahdollisimman laajan yleisön tarpeita, täyttäisi lehdistön yhteiskuntamoraaliset sekä funktionaaliset kriteerit, olisi helposti ja toistuvasti prosessoitavissa ja kaiken lisäksi tuottavaa.

Urheilujournalismi täytti nämä ehdot, joten sen tarjonta lehdissä kasvoi. Sotien jälkeen levikkikilpailu jatkui edelleen, ja Suomessa sekä muuallakin Euroopassa koettiin lehdistöjärjestelmän rakennemuutos, joka aiheutti paikallistasolla ykkös- ja kakkoslehtikierteet (Tommila & Salokangas 1998, 244). Salokankaan

mukaan ykköslehti viittaa markkinointialueen johtavaan lehteen ja kakkoslehdellä tarkoitetaan muita alueen lehtiä. Lehto (2006, 308) kuvaa lehtikierteitä seuraavasti:

Suurimmaksi kasvanut lehti sai lisää lukijoita, lisää tuloja, lisää ilmoittajia ja jälleen lisää tuloja, joiden avulla lehteä kehitettiin entistä kilpailukykyisemmäksi. Kakkoslehdet ajautuivat puolestaan laskevaan kierteeseen, joka tarkoitti kurjistumista.

Kun ykköslehdistä tuli levikkimarkkinoilla tapahtuneiden muutosten seurauksena alueidensa valtalehtiä, ne pyrkivät palvelemaan yhä tasapuolisemmin potentiaalisten lukijoiden joukkoa. Samaan aikaan ykköslehdet kasvoivat kohti seitsenpäiväisyyttä. (Lehto 2006, 308.)

5.1.2 Lama koetteli myös alueellisia ykköslehtiä

Vielä takavuosisikymmeninä moni alueellinen ykköslehti ilmestyi kuudesti viikossa, mutta seitsenpäiväisyydestä tuli valtalehtien välttämätön ominaisuus 1980-luvulle siirryttäessä (Tommila & Salokangas 1998, 254).

Seitsenpäiväisyyteen siirtyminen olisi ollut lehdille huomattavan paljon hankalampaa ilman viikonvaihteen urheilusisältöjä. Toisin kuin monen muun aihepiirin kohdalla, urheilusta riittää uutisoitavaa myös viikonloppuisin. Niinpä sanomalehtien oli helpompaa laajentaa urheiluosastoja ja tuottaa pidettyä aineistoa kuin panostaa muuhun uutistoimintaan. (Pänkäläinen 1997a, 6; Keränen 1984, 128.)

1990-luvun alun lamavuosilla oli suuri vaikutus kotimaisen sanomalehdistön asemaan. Salokangas (Tommila & Salokangas 1998, 298) toteaa, että ”lamaan liittyviä erityispiirteitä ovat sanomalehtinimikkeiden määrän kääntyminen

laskuun, kokonaislevikin vähentyminen ja levikkipeiton ohentuminen”. Vaikka seitsenpäiväiset alueelliset sanomalehdet kärsivätkin Salokankaan (Tommila & Salokangas 1998, 301–302) mukaan lamasta vähiten (paikallislehtien ohella), myös niiden kokonaislevikki putosi 1990-luvulla 1970-luvun jälkipuoliskon lukemiin. Hujanen (2007, 35) huomauttaa levikkien laskun tosin johtuneen osin siitä, että lehtitalot tekivät muutoksia levikkistrategioihinsa. Miltei kaikki seitsenpäiväiset sanomalehdet keskittyivät entistä enemmän omille ydinalueilleen, ja samalla ne luopuivat kilpailusta kalliilla reuna-alueilla. Tämän kehityksen myötä laajoille alueille levinneistä maakunnallisista lehdistä tuli entistä enemmän alueellisia. (Hujanen 2007, 36.)

Lama merkitsi loppua myös urheiluosastojen lihaville vuosille. Sanomalehtien urheilulle antama tila oli lisääntynyt ainakin suurimmissa päivälehdissä 1950-luvulta lähtien, mutta 1980-luvun loppupuolella urheilutarjonnan rajat tulivat vastaan, ja kehitys pysähtyi. (Koljonen 2000, 82–83.) Tämä ei välttämättä ollut huono asia, sillä ainakin Huhtamäen (1985, 32) mukaan urheilujournalismin synteihin on lukeutunut laadun korvaaminen määrällä. Taloudellisista vaikeuksista huolimatta lehtien urheiluosastojen asema säilyi silti koko lailla ennallaan. ”Vaikka nyt vyönkiristyksen kaudella myös urheilutoimitukset ovat menettäneet sivuja, niiden suhteellinen osuus on säilynyt melko suurena”, Pänkäläinen (1997a, 6) totesi runsaat kymmenen vuotta takaperin.

5.1.3 *Kaksi kolmesta lukee seitsenpäiväisiä sanomalehtiä*

Vuonna 2009 Suomessa ilmestyi yhteensä kolmekymmentäyksi seitsenpäiväistä sanomalehteä. Seitsenpäiväisten sanomalehtien kokonaislevikki oli vuonna 2009 noin 1 560 000 kappaletta ja niiden osuus sanomalehdistön kokonaislevikistä oli 53 prosenttia (Suomen lehdistö 6–7/2010, 4). Kansallisen mediatutkimuksen (Kärkimedian verkkosivut, 2011) mukaan Kärkimediaan

kuuluvien lehtien yhteinen bruttolukijamäärä on 3 800 000. Kärkimedian muodostavat seitsenpäiväisten sanomalehtien lisäksi kolme muuta lehteä, jotka ovat Itä-Häme, Länsi-Uusimaa ja Uutispäivä Demari. Kun näiden kolmen lehden lukijamäärät vähennetään Kärkimediaan kuuluvien lehtien lukijamäärästä, saadaan selville seitsenpäiväisten sanomalehtien bruttolukijamäärä, joka on hieman alle 3 700 000. Toisin sanoen seitsemän kertaa viikossa ilmestyviä sanomalehtiä lukee lähes 69 prosenttia kaikista suomalaisista.

5.2 Ilkka-sanomalehti ja sen urheilutoimitus

Ilkka on seitsemän kertaa viikossa ilmestyvä riippumaton maakuntalehti, jota kustantaa Sanomalehti Ilkka Oy. Vuonna 1906 Vaasassa perustetun ja nykyään Seinäjoella ilmestyvän Ilkan levikkialue on suomenkielinen Etelä-Pohjanmaa. (Ilkka 1906–2006, multimediaesitys lehden verkkosivuilla.) Vuonna 2009 Ilkan levikki oli 54 055 kappaletta (Suomen lehdistö 6–7/2010, 20).

Ilkan urheilutoimituksen esimies on Sinikka Rajamäki. Hänen lisäksi urheilutoimituksessa työskentelee kolme vakituista toimittajaa.

Urheilutoimituksen jäsenten keski-ikä on 46 vuotta, ja toimittajan työkokemusta heillä on keskimäärin 25 vuoden ajalta. Rajamäkeä lukuun ottamatta toimittajat ovat työskennelleet ainoastaan urheilun parissa. Urheilutoimittajien koulutus vaihtelee ylioppilaasta korkeakoulututkinnon suorittaneeseen, mutta kenelläkään ei ole journalistisen alan korkeakoulututkintoa tai muuta alan tutkintoa. (Sinikka Rajamäen ja urheilutoimitusten muiden jäsenten sähköpostihaastattelut 2010)

5.3 Ilkan urheilutoimituksen esimies Sinikka Rajamäki

5.3.1 *Avustajat apuna haastavalla kentällä*

Urheiluosaston päällikkö Sinikka Rajamäki on sitä mieltä, että Ilkka toimii maakuntalehdistä haastavimmalla kentällä, mitä tulee urheilusta uutisoimiseen. ”Etelä-Pohjanmaa on todellinen urheilumaakunta, jossa harrastetaan ja jossa myös menestytään hyvin laajalla rintamalla ja monissa eri lajeissa. Tämä tarkoittaa sitä, että viikonloppuisin tapahtuu ympäri maakuntaa ja omat toimittajat eivät mitenkään voi niitä keskenään hoitaa.”

Ilkan nelihenkisen urheilutoimituksen apuna toimiikin verrattain suuri, noin kymmenen ihmisen avustajajoukko. Rajamäki toteaaakin, että ilman avustajia työstä ei tulisi yhtään mitään. Nykyään urheilutoimituksessa on arki-iltoina paikalla vain yksi toimittaja, jonka työpanos menee juttujen käsittelyyn, sivujen suunnitteluun ja taittoon. Viikonloppuisin vuorossa on kaksi toimittajaa, mutta tuolloin selvästi suurempi sivumäärä sitoo molemmat toimittajat illan viimeisinä tunteina aineiston käsittelemiseen ja taittamiseen. Ilkan omien toimittajien keskuudessa vallitsee karkea lajijako erikoistumisalueiden suhteen. Rajamäki muistuttaa kuitenkin, että pienessä toimituksessa kukaan ei voi täysin erikoistua yhteen tai kahteen lajiin tai profiloitua vain reportaaseihin tai henkilöjuttuihin. ”On pakko pystyä hyppäämään mihin tahansa kilpailuun tai otteluun, kun kollega on lomalla tai työreissulla. On pystyttävä kirjoittamaan lyhyttä uutista tai kuvailevaa reppistä.”

5.3.2 *Pohjalaiset yhdistäneet voimiaan*

Urheilu-uutisoinnin hoitamista helpottaa Rajamäen mukaan se, että Ilkalla ei ole vahvoja kilpailijoita. Lisäksi laajentunut lehtiyhteistyö on tarjonnut toimitukselle uusia resursseja. Entinen pahin kilpakumppani, Vaasassa ilmestyvä Pohjalainen on kuulunut 1990-luvun alkuvuosista lähtien samaan konserniin, ja vuonna 2010 Ilkka Oy, Vaasa Oy ja alueen paikallislehdet yhdistettiin I-Mediat Oy:ksi, joka on osa Ilkka-Yhtymä -konsernia.

”Urheilutoimituksiamme käsitellään yhtenä yksikkönä, jonka tekemät jutut ovat avoimesti molempien lehtien käytössä. Paikallis- ja ilmaisjakelulehdet ilmestyvät puolestaan niin harvakseltaan, ettei niistä uutispuolella ole todellista haastajaa. Toki vähemmän urheilua seuraava voi saada niistä oman maakunnallisen annoksensa muista kanavista hankkimansa valtakunnallisen tarjonnan lisäksi.”

Yhteistyö Kokkolassa ilmestyvän Keskipohjanmaa-lehden ja Ilkka-Yhtymän lehtien välillä alkoi Pekingin olympialaisten myötä vuonna 2008. Sekä Ilkan, Pohjalaisen että Keskipohjanmaan toimituksesta oli tuolloin yksi edustaja mukana kisoissa ja heidän toimittamansa jutut olivat kaikkien lehtien käytössä ja muokattavissa omien tarpeiden mukaan. Rajamäen mukaan hyvät kokemukset johtivat yhteistyön jatkumiseen esimerkiksi Vancouverin olympialaisten ja muutamien MM-tason urheilutapahtumien yhteydessä. Ilkan urheilun yhteistyökuviot ovat keskittyneet länsirannikolle. Ainakaan toistaiseksi yhteisprojekteja ei ole tehty itäisemmässä Suomessa ilmestyvien Väli-Suomen sanomalehtien kanssa. Rajamäki ei harmittele tilannetta, sillä ”näiden kolmen pohjalaislehden yhteistyö on toimivaa ja luontevaa.”

5.3.3 Ennen muuta maakunnan ääni

Rajamäki myöntää, että Ilkka ei pysty kilpailemaan valtakunnallisessa urheilu-

uutisoinnissa, koska sen tarjonta on niin laajaa. Lehden urheilutarjonta ei voi silti keskittyä vain oman maakunnan asioihin. Rajamäen mielestä Ilkan tilaajan pitää tulla toimeen yhdellä sanomalehdellä. Siitä on siksi löydyttävä tärkeimmät urheilu-uutiset sekä kotimaakunnasta että valtakunnasta. Tärkeintä on tietenkin kertoa siitä, mitä maakunnassa harrastetaan ja mikä siellä kiinnostaa. Rajanveto on tässä asiassa joskus vaikeaa: ”Ei voi linjata, että kaikissa lajeissa seurataan kolmanneksi korkeimmalle pääsarjatasolle saakka. Esimerkiksi pesäpallossa se tarkoittaisi vähintään 20 otteluselostusta per pelipäivä, mutta jalkapallossa vain yhtä. Kuitenkin jalkapallon harrastajia on levikkialueellamme todella paljon. Täytyy huomioida valtakunnallinen kilpailu eli se tosiasia, että pesäpallossa on helpompi päästä pääsarjatasolle tai Ykköseen pelaamaan kuin jalkapallossa.”

Seurattavista lajeista korostetun suurta huomiota nauttivat paini ja pesäpallo. Myös yleisurheilu, pohjoismaiset hiihtolajit, ja nykyään myös salibandy sekä jalkapallo ovat vahvasti esillä. Marginaalilajit jäävät Rajamäen mukaan valitettavasti valtavirran jalkoihin. Kilpaurheilu jättää varjoonsa myös laajempia teemoja: vaikka kuntoilu ja harrasteliikunta on Rajamäen mukaan valtavassa nousussa, sitä ei lehdessä huomioida tarpeeksi. Urheilu-uutisten ja oheisjuttujen oheen ei vain yksinkertaisesti mahdu kuntoilujuttuja.

Sukupuolen ei sen sijaan pitäisi vaikuttaa urheilun uutispainotuksiin.

Rajamäen mukaan ”naisia ei erikseen painoteta, ei nosteta jalustalle, eikä toisaalta jätetä erikseen huomioimatta siksi, että kyseessä on naisten urheilu”. Ikäryhmäurheilun puolella nuoret ovat parhaiten edustettuina aikuisten jälkeen. Veteraaneista kirjoitetaan vähemmän, ja lasten urheilu näkyy lähinnä tuloksissa. Vammaisurheilusta noteerataan kansainvälinen menestys, muuten se on pienessä osassa.

5.3.4 *Laadun uhkaajina kiire ja kilpailu*

Urheilujournalismia, ja laadukasta journalismia ylipäänsä, uhkaa tänä päivänä moni asia, Rajamäki sanoo. Esimerkiksi kilpajuoksu eri tiedotusvälineiden kesken on johtanut siihen, että uutisvoitto ajaa laadun yli. Juttujen laatu heikkenee, kun niitä ei ole aikaa hienosäätää kuten ennen. Lisäksi ilmainen nettitarjonta houkuttelee monia enemmän kuin lehden vuosimaksu. Ilkka on Rajamäen mukaan kuitenkin siksi hyvässä asemassa, että maakunnallisista urheilutapahtumista kerrotaan pääasiassa maakuntalehdessä. Näin silti, vaikka urheiluseurojen oma uutistarjonta ja esimerkiksi otteluselostusten määrä on lisääntynyt parin vuoden aikana suuresti.

Rajamäen mukaan hänen toimituksensa tuntee oman ydinlevikkialueensa urheiluelämän ja osaa erinomaisesti perustekemisen. ”Sellaisen uutisoinnin ja kerronnan, joka ennen oli arkipäivää”, hän tarkentaa ja lisää, ettei perustekemisen taso nykyään enää riitä: ”Tarvitsemme lisää ennakkoluulotonta uutisointia, internetin parempaa hyödyntämistä ja asioiden kyseenalaistamista. Lisää rohkeutta ja omaleimaisuutta. Urheilu on intohimoista, joten urheilukirjoittamisenkin pitäisi olla”. Urheilu on Rajamäen mielestä viihteellinen elämänalue. Sen ei hänen mielestään pitäisi johtaa aiheen kevyeen käsittelytapaan. Eikä toisaalta ryppyotsaisuuteen. ”Joskus tuntuu kuin jopa taloutta/politiikkaa käsiteltäisiin humoristisemmalla otteella kuin urheilua”.

5.4 Satakunnan Kansa ja sen urheilutoimitus

Porissa ilmestyyvä Satakunnan Kansa on perustettu vuonna 1873. Se on toiseksi vanhin edelleen ilmestyyvä suomenkielinen sanomalehti. Satakunnan Kansaa

julkaisee Satakunnan Kirjateollisuus Oy, joka on osa Alma Media –konsernia. Lehti on ollut sitoutumaton vuodesta 1989 lähtien. (Satakunnan Kansa, yritysesittely.) Vuonna 2009 Satakunnan Kansan levikki oli 53 635 kappaletta (Suomen lehdistö 6–7/2010, 20).

Satakunnan Kansan urheilutoimituksessa esimiehenä on vuodesta 2008 lähtien toiminut Juha Luotola. Hänen lisäksi urheilutoimituksessa työskentelee kolme vakituista toimittajaa. Urheilutoimituksen jäsenten keski-ikä on 40 vuotta. Toimittajan työkokemusta heillä on keskimäärin 12 vuoden ajalta, mutta kokemus jakaantuu varsin epätasaisesti: kaksi toimittajista on ollut alan töissä yli 15 vuotta, toiset kaksi korkeintaan viiden vuoden ajan. Urheilun parissa toimituksen neljä jäsentä ovat tehneet töitä keskimäärin neljän vuoden ajan. Kahdella toimittajalla on ammattikorkeakoulututkinto ja kahdella muulla korkeakouluopinnot ovat kesken. (Juha Luotolan ja urheilutoimitusten muiden jäsenten sähköpostihaastattelut 2010)

5.5 Satakunnan Kansan urheilutoimituksen esimies Juha Luotola

5.5.1 Töitä riittäisi useammallekin toimittajalle

Satakunnan Kansan Juha Luotola johtaa Sinikka Rajamäen lailla nelihenkiä urheilutoimitusta. Luotolan mukaan nykyisellä miehityksellä tullaan toimeen, mutta lisävoimille olisi käyttöä. ”Optimaalinen tilanne olisi, jos toimituksessa olisi viidestä kuuteen urheilutoimittajaa. Se mahdollistaisi laajemman ja kattavamman seurannan.” Myös Satakunnan Kansassa urheilusivujen tarjontaa täydennetään juttuvaihdon kautta. Lehti käyttää jonkin verran etenkin Aamulehden, mutta myös muiden Alma Median lehtien juttuja sivuillaan.

Porissa Satakunnan Kansalla on laskentatavasta riippuen 3-6 vakituista avustajaa, Luotola kertoo. Kolmelle heistä lehti on pääasiallinen työllistäjä. Näiden avustajien tekemien juttujen määrä vaihtelee paljon, mutta Luotola arvioi, että he tuottavat keskimäärin kolmesta neljään sivua materiaalia viikossa. Osa avustajista tekee töitä laajalla skaalalla; he voivat kirjoittaa peliraporttien ja uutisten lisäksi esimerkiksi kolumneja ja kommentteja. Toisten osaamisalue taas on rajatumpi.

Luotolan mukaan Satakunnan Kansa on luonut laajat verkostot maakunnan urheilupiireihin. Tämä ja yleinen ”hereillä pysyminen” auttavat urheilutoimitusta uutiskilpailun paineissa. ” Meillä on omat lähteemme ja väylämme saada tiettyjä uutisia ennen muita”. Keitä nämä muut sitten ovat? Luotola laskee, että lehti kilpailee sekä muiden maakuntalehtien että paikallislehtien ja radion kanssa, ja toisinaan jopa iltapäivälehtiä vastaan.

5.5.2 Paikallista palloilua monessa muodossa

Satakunnan Kansassa ei ole määritelty tiukkoja rajoja sen suhteen, minkä tasoinen urheilu katsotaan uutisoinnin arvoiseksi. Pääasiallisen linjauksen mukaan lehti seuraa kahdella korkeimmalla sarjatasolla pelaavia paikallisjoukkueita. Luotola kuitenkin huomauttaa, että erityylyiset juttuideat antavat mahdollisuuden kattavampaankin seurantaan. ”Lasten ja nuorten huomioimiseen on kiinnitetty erityishuomiota viime aikoina.” Urheilusivuilla kirjoitetaan myös kuntoilusta ja harrasteliikunnasta. Veteraaniurheilun seuraaminen taas on ollut heikompaa. Myöskään vammaisurheilu ei ole Satakunnan Kansassa merkittävästi esillä, paitsi yhden poikkeuksen muodossa: lehti seuraa aktiivisesti paikallisen ratakelaaajan ja arvokisavoittajan Leo-Pekka Tähden tekemisiä.

Naisurheilun saralla lehti seuraa vahvasti pesäpalloa ja jalkapalloa sekä ringetteä. Kaksi viimeksi mainittua ovat lajeja, joiden kohdalla seuraaminen korostuu huomattavasti juuri sen takia, että niitä harrastetaan tai niissä kilpaillaan paljon lehden levikkialueella. Miesten puolella samantyyppisiä lajeja ovat puolestaan futsal ja salibandy. Ylipäänsä juuri palloilulajit ovat urheilutoimituksen suurimman huomion kohteina. ” Jääkiekon SM-liiga ja Ässät on ehdoton ykkönen”, Luotola toteaa. Kesällä erityisseuranta taas kohdistuu jalkapallo- ja pesäpallosarjoihin ja yleisurheiluun.

Urheilun suurtahtumat huomioidaan lehdessä ilman suomalaismenestystäkin. Kuitenkin kansainvälisen tason urheilun seuranta keskittyy selvästi suomalaisten urheilijoiden tekemisiin. Luotolan mukaan esimerkiksi formuloiden seuranta on vuonna 2010 kevyempää kuin edellisenä vuonna ”suomalaisittain heikon kiinnostavuuden takia”. Vastaavia tarkastuksia painotusten suhteen tehdään aika ajoin. Jos resurssit sen sallisivat, saisivat kotimainen jalkapalloliigaa ja eurosarjat enemmän sivutilaa osakseen.

5.5.3 *Palvelujournalismia ja lukijoiden viihdyttämistä*

Oman mediansa urheilujournalismin tärkeimpiä tehtäviä listatessaan Luotola tekee pesäeroa perinteiseen uutisjournalismiin. ”Urheilun pääasiallinen tehtävä on tarjota lukijoille puheenaiheita, hyödyllistä tietoa, palvelujournalismia ja viihdettä.” Palvelujournalismi ei tarkoita sitä, että lehti toimisi seurojen markkinointikoneistona, vaan uutisointi hoidetaan neutraalisti. ”Toimittajilla on kommentoissa mahdollisuus ottaa kantaa kielteisesti tai myönteisesti joukkueen/urheilijan tekemisiin”, Luotola täsmentää.

Luotola pitää urheilu osittain viihteellisenä sisältöaineeksena. Hänen mielestään tämä on hyvä asia, koska ”urheilun pitää olla kevyttä ja hauskaa, leikkiä, ei

haudanvakavaa puurtamista”. Rajamäen tapaan hän toivoo, että tämän ryppyotsattomuuden tulisi näkyä nykyistä enemmän myös jutuissa. Lehdessä tulisikin Luotolan mukaan olla enemmän kevyitä juttuja, jotka saisivat aamukahviaan nauttivat ihmiset hyvälle tuulelle. ” Siinä emme aina onnistu.”

Satakunnan Kansan urheilusivujen vahvuudeksi Luotola sitä vastoin laskee hyvät henkilöjutut ja sen, että lehti saa usein uutiset ennen muita. Työn haasteet ovat samanlaisia kuin muillakin toimittajilla: uutiset löytyvät nykyään usein verkosta. Sanomalehdessä pitääkin Luotolan mukaan panostaa visuaalisuuteen ja näkökulmien hiominen. Tavalliset peliselostukset eivät toimi enää seuraavan päivän lehdessä. Luotolan kuitenkin kokee, että journalismi muuttuu hyvään suuntaan. ”Tulokulmia mietitään nykyään tarkemmin”.

5.6 Savon Sanomat ja sen urheilutoimitus

Savon Sanomat on sitoutumaton, seitsemänpäiväinen Savon maakuntalehti. Kuopiossa ilmestyvä Savon Sanomat on perustettu vuonna 1907, ja nykyisin sitä kustantaa Keskisuomalainen Oyj. Lehden päälevikkialue kattaa Kuopion lisäksi myös Iisalmen ja Varkaus-Pieksämäki markkina-alueet.

(Kustannustoiminta, Savon Sanomat.) Vuonna 2009 Savon Sanomien levikki oli 64 113 kappaletta (Suomen lehdistö 6–7/2010, 20).

Savon Sanomien urheilutoimituksessa työskentelee viisi henkeä.

Urheilutoimituksen esimies on Tomi Turunen. Urheilutoimituksen neljän toimittajan iät vaihtelevat 30 ja 52 välillä. Urheilutoimituksen kokeneinta toimittajaa lukuun ottamatta kaikki ovat työskennelleet pääasiassa urheilun parissa koko journalistisen uransa ajan. Kolmella neljästä toimittajasta on korkeakoulututkinto, mutta ei journalistiselta alalta (Tekijän huomautus: Yksi

urheilutoimituksen viidestä jäsenestä ei lukuisista yhteydenotoista huolimatta vastannut hänelle lähetettyihin taustoittaviin kysymyksiin). (Tomi Turusen ja urheilutoimitusten muiden jäsenten sähköpostihaastattelut 2010)

5.7 Savon Sanomien urheilutoimituksen esimies Tomi Turunen

5.7.1 Mukana valtakunnallisessa uutiskilpailussa

Savon Sanomien urheilutoimituksen esimies Tomi Turunen kertoo lehden käyvän suoranaista levikkikilpailua lähinnä Pieksämäellä. Tosin kilpailu valtakunnallisista uutisvoitoista on lisääntynyt selvästi nykyisen päätoimittajan Jari Tourusen aikana. Turusen mukaan Savon Sanomien brändiä pyritään rakentamaan valtakunnallisilla läpimenouutisilla, ja tietyllä tavalla lehti kilpailee iltapäivälehtien kanssa.

Urheilusivujen omat uutiskriteerit on Turusen mukaan viimeksi kirjoitettu runsaat kolme vuotta sitten. Niiden ajantasaisuutta arvioidaan kuitenkin juttujen julkaisupäätösten yhteydessä jatkuvasti. Periaatteessa Turunen vastaa itse urheilusivujen linjasta ja painotuksista, mutta lehtitalon johdon linjaukset näkyvät välillä myös urheilutoimituksen arjessa. ”Varsin usein talon johdosta tulee suoria määräyksiä, että jostakin aiheesta pitää juttu tehdä, vaikkei se urheilun näkemyksen mukaan kriteerejämme täytäkään tai ole muutoin sellainen, että itse olisimme jutun tekoon lähteneet”, Turunen sanoo.

5.7.2 Minimivahvuudella pyörivä urheilutoimitus

Ilkan ja Satakunnan Kansan tavoin myös Savon Sanomat on panostanut muiden lehtien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Samaan konserniin kuuluvan

Keskisuomalaisen ja Joensuussa ilmestyvän Karjalaisen kanssa urheilutoimitus on tehnyt yhteistyötä yli kymmenen vuoden ajan. Yhteistyöverkosto on laajentunut entisestään aivan viime vuosien aikana, sillä Turun Sanomat liittyi siihen mukaan Pekingin olympialaisten yhteydessä vuonna 2008 ja Etelä-Suomen Sanomat syksyllä 2009. Turusen mukaan lehtien välillä tapahtuva juttuvaihto on säännöllistä, ja se on lisääntynyt koko ajan.

Resurssien rajallisuudet ovat myös lehtiä yhdistävä tekijä. Viiden hengen miehitys on Turusen mukaan minimi Savon Sanomien kokoiselle maakuntalehdelle. ”Nykyisinkin loma-ajat ovat varsin haastavia”, hän toteaa. Toimituksen sisällä on määritelty tietyt lajivastuut, mutta käytännössä kukaan ei voi keskittyä vain muutamaani lajiin, vaan kaikki uutisoivat kaikesta. Tosin tiettyyn lajiin aktiivisesti keskittyvän toimittajan loma-aikoina lajin näkyvyys saattaa olla heikompaa.

Etenkin Ilkkaan verrattuna Savon Sanomien urheilutoimituksella on apunaan vähänlaisesti vakituisia avustajia. Neljä avustajaa (Ilkalla noin kymmenen) työskentelevät Iisalmessa, Kuopiossa, Pieksämäellä ja Varkaudessa. Turusen mukaan avustajien tuottamien juttujen määrä on koko ajan vähentynyt. Nykyään heidän kirjoittamiaan juttuja ilmestyy viikossa noin kymmenen kappaletta, ja mukaan on laskettu myös pikku-uutispätkät. Jääkiekon SM-liigan ja jalkapallon Veikkausliigan ottelujutut urheilutoimitus tilaa pääsääntöisesti muiden kaupunkien freetoimittajilta, ellei kaupungissa toimi joku neljästä yhteistyölehdessä.

5.7.3 Omalta alueelta, savolaisin silmin

Urheilutoimituksen tärkein tehtävä on Turusen mielestä kertoa oman levikkialueen urheilijoiden, joukkueiden ja urheiluun sidoksissa olevien

ryhmien tekemisistä ja tekemättä jättämisistä. Urheilu nähdään toimituksessa osana muuta yhteiskunnallista elämää. ”Selviten se näkyy urheilurakentamisen, kiellettyjen aineiden käytön tai suomalaisten menestymättömyyden uutisoinnissa”, Turunen tarkentaa. Mikäli päivittäisseuranta ei nielisi niin paljon resursseja, pengottaisiin urheiluelämän epäkohtia lehdessä laajemminkin.

Lehti pyrkii suhtautumaan oman alueen urheilijoihin neutraalisti. Turusen mukaan saattaa kuitenkin käydä niin, että joissakin tilanteissa urheiluosastoa ohjeistetaan puolustamaan jotakin tapahtumaa tai seuraa maakunnallisen edun vuoksi. Tällaiset tilanteet ovat Turusen mukaan kuitenkin aina poikkeuksia ja ne edellyttävät selkeää linjausta talon johdolta. ”Jos Kuopio päättäisi hakea talviolympialaisia, lehtemme linjaisi varmasti, pitääkö urheilutoimituksen yrittää vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin”, Turunen havainnollistaa.

Savon Sanomien seuraamista lajeista jääkiekko (KalPa) ja jalkapallo (KuPS) ovat selkeästi ykkösasemassa. Näiden lisäksi lentopallo (Sampo) ja mäkihyppy ovat lehden profiililajeja. ”Tänä talvena myös maastohiihtoon on satsattu savolaisnuorten menestyksen vuoksi.” Yksittäisistä urheilutapahtumista merkittävin on mäkihypyn maailmancupin osakilpailu Puijolla. Lehti katselee kansainvälistä urheilu- ja liikuntakenttää savolaisin silmin. Tosin esimerkiksi jalkapallon arvokisat ja Mestareiden liiga, yleisurheilun Kultainen liiga (vuodesta 2010 lähtien Timanttiliiga), NHL:n, NFL:n ja NBA:n ratkaisupelit ja tenniksen arvo-ottelut kelpaavat uutisaiheiksi ilman suomalais- saati savolaiskytköksiä.

5.7.4 Kuntoilustakin kerrotaan, veteraaneja vältellään

Savon Sanomien urheilusivuilla kerrotaan myös kuntoilu- ja

harrasteliikunnasta. Tämänkaltaiset jutut ovat Turusen mukaan lisääntyneet viime vuosina, ja hän ennakoi kehityksen jatkuvan samanlaisena myös tulevaisuudessa. Ilmiöjuttujen ja reppareiden muodossa käsitellään epäsäännöllisesti liki kaikenlaista ja tasoista levikkialueella tapahtuvaa urheilua ja liikuntaa. Saappaanheiton kaltaiset lajit eivät kuitenkaan kelpaa sisällöksi. ”Pääsääntöisesti yritämme pitäytyä lajeissa, joissa Urheilutoimittajien liitto valitsee lajien parhaat”, Turunen sanoo.

Kilpaurheilijoina lehden sivuille pääsevät vähintään 14 vuotta täyttäneet urheilijat, jotka pärjäävät SM- tai pääsarjatasolla. Tätä nuorempienkin edesottamuksia huomioidaan tuloslistoilla. Veteraaniurheilun käsittelyä Savon Sanomissa kuitenkin vältellään. Turusen mielestä suomalaiset veteraaniurheilijat suhtautuvat tekemisiinsä huolestuttavan vakavasti. ”Olemme erehtyneet aihetta muutaman kerran käsittelemään ja se on aiheuttanut sellaisen yhteenottojen tulvan, ettei lehteen mahtuisi mitään muuta kuin veteraanimenestyjiä, jos heille tilaa annettaisiin”. Turunen myöntää, että naisten kilpaurheilu jää selvästi miesten kilpaurheilun varjoon useimpien lajien kohdalla. ”Lehteä tehdään lukijoille ja yksi ulospanon näyttävyyteen vaikuttavista seikoista on se, miten paljon lajilla on aktiivisia seuraajia, siis esimerkiksi katsojia”. On kuitenkin olemassa maastohiihdon kaltaisia lajeja, jonka seurannassa sukupuolella ei ole väliä.

Turunen on sitä mieltä, että kaiken kaikkiaan lehti hoitaa pääsarjaseurantansa hyvin. Uutiskynnys heittelee, koska urheilulle annettava tila vaihtelee suuresti, eikä noudata läheskään aina urheilutoimituksen esittämiä toiveita. Suurimmat haasteet liittyvät Turusen mukaan pirstaloitumiseen. Hän on huolissaan siitä, miten urheilutoimitus kestää ajassa ja pystyy nostamaan uusia lajeja ja ilmiöitä esiin. Savon Sanomissakin näkyvää lisääntynyttä viihteellisyyttä Turunen pitää huonona asiana.

6 TULOKSET

6.1 Huomioita tutkimuslehdistä

Erot tutkimuslehtien päivittäisten urheilujuttujen määrissä osoittautuivat jo silmämääräisen tarkastelun aikana yllättävänkin suuriksi. Kuten jo mainitsin luvussa 4.1, niin aineiston jutuista 583 julkaistiin Ilkassa, 433 Savon Sanomissa ja 360 Satakunnan Kansassa. Taulukoinnin jälkeen Satakunnan Kansan päivittäisten urheilujuttujen määräksi tuli 17,1 kun vastaava luku Savon Sanomissa oli 20,6 ja Ilkassa 27,8. Ilkan urheiluaiheisen juttutarjonnan runsaus on lehden kokoon nähden huomattava, sillä esimerkiksi Rautarinta (2002, 48) laski omassa opinnäytetyössään, että levikiltään huomattavasti suuremmissa lehdissä, Ilta-Sanomissa ja Turun Sanomissa, vastaavat luvut olivat 25,8 ja 24,7.

Satakunnan Kansan urheilutarjonta oli suppeinta myös sivutilojen osalta. Satakunnan Kansassa urheiluaineisto levittyi keskimäärin 2,7 sivulle, Savon Sanomissa 3,5 ja Ilkassa 3,7 sivulle. Savon Sanomien ja Ilkan suhdeluvut ovat siis sivumäärien osalta paljon lähempänä toisiaan kuin juttumäärien osalta. Tätä selittää se kaksikin asiaa. Ensiksikin monet Savon Sanomien jutuista olivat näyttävästi esille pantuja, kun taas Ilkan urheilusivuille oli tyypillistä pienten, kuvittamattomien juttujen runsaus. Toiseksi Savon Sanomien urheilusivuille taitettiin säännöllisesti noin puolen sivun kokoisia ilmoituksia, minkä vuoksi urheilutarjonta jakaantui määräänsä laajemmalle alueelle. Ilkan urheilusivut olivat sitä vastoin viimeistä sivua lukuun ottamatta pääsääntöisesti toimitukselliselle materiaalille pyhitettyjä. Sivutiloja vertailtaessa onkin syytä huomata, että varsinkin tulospörssien ja urheilumuistioiden kaltaista aineistoa ripoteltiin kaikissa kolmessa lehdessä ”eheidien” urheilusivujen ulkopuolelle.

Luokittelun yksinkertaistamiseksi laskin tällaiset tilkesivutkin silti aina urheiluosastoon kuuluviksi, vaikka urheiluaineisto olisikin täyttänyt niistä esimerkiksi vain neljäsosan.

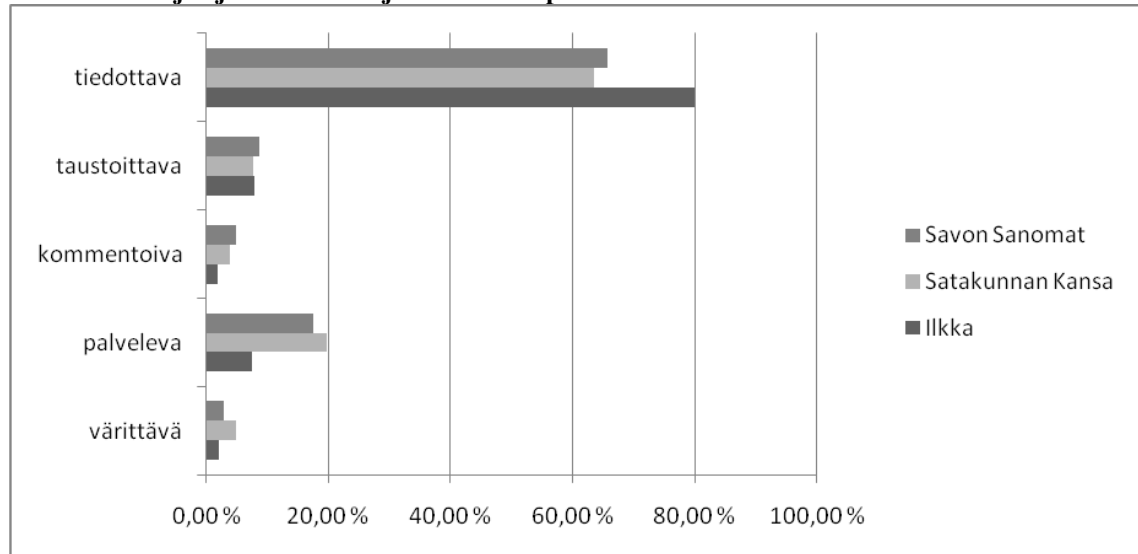
Urheilun viikkokierron valossa juttumäärät olivat odotusten mukaisia. Runsain urheilutarjonta kohdistui joka lehdessä sunnuntain ja maanantain lehtiin, mikä vahvistaa oletusta siitä, että viikonloppuihin painottuva urheilutapahtumien määrä ohjaa sivujen suunnittelua. Satakunnan Kansassa julkaistiin parhaimmillaan 29 urheilujuttua yhdessä lehdessä, Savon Sanomissa 32 ja Ilkassa peräti 52. Kaikkein hiljaisimpinakin urheilupäivinä julkaistiin vähintään 10 juttua kaikissa tutkimusajankohdan lehdissä. Satakunnan Kansassa ja Ilkassa juttutarjonta oli niukinta viikon keskivaiheilla eli tiistaina, keskiviikkona ja torstaina. Näiden havaintojen sekä ennako-oletusten perusteella olikin hyvin yllättävää, että Savon Sanomissa kaksi hiljaisinta päivää olivat lauantai ja perjantai. Tutkimusaineistosta ei löytynyt mitään selitystä tälle havainnolle, ja kyseessä saattaakin olla sattuma. Toisaalta juuri Savon Sanomissa urheilujuttujen määrä pysyi tasaisimpana läpi viikon, jolloin pienetkin muuttujat saattavat vaikuttaa tuloksiin.

Urheilun vuosikierron vaikutusta juttutarjontaan on vaikea analysoida, sillä sen osalta tulokset olivat jossain määrin ristiriitaisia. Sekä Satakunnan Kansassa että Savon Sanomissa juttumäärät olivat pienimpiä heinäkuulle osuneen seurantaviikon aikana. Satakunnan Kansassa poikkeama lokakuun ja tammikuun tutkimusviikkoihin nähden oli huomattava, ja tilannetta selittää ainakin se, että lehden ylivoimainen ykköslaji on jääkiekko (kts. tarkemmin luku 6.1.5 Urheilulajit ja lajiryhmät). Savon Sanomien juttumääriin vuodenaika ei sen sijaan näyttänyt suuremmin vaikuttavan, sillä kesäviikon aikanaan juttutarjonnassa ei tapahtunut selkeää notkahdusta. Kahdesta muusta lehdestä poiketen Ilkan juttumäärät olivat selvästi alhaisimmat lokakuun

tutkimusviikon aikana. Runsainta juttutarjontaa oli Ilkassa tammikuuisella tutkimusviikolla. Sekä viikko- että vuosikierron osalta on muistettava, että tutkimusviikkojen vähäisyyden vuoksi tuloksia voidaan pitää jokaisen lehden osalta lähinnä suuntaa antavina.

6.1.1 Journalistinen perustehtävä

Ennako-odotusten mukaisesti suurin osa tutkimuksen kohteena olevien sanomalehtien urheilusivuilla julkaistuista jutuista oli luonteeltaan tiedottavia (vrt. Rautarinta 2002, 53–55). Satakunnan Kansassa niitä oli kaikista jutuista 63,6 prosenttia, Savon Sanomissa 65,8 prosenttia ja Ilkassa peräti 79,9 prosenttia. Ilkka erosi selvästi kahdesta muusta tutkimuksen kohteena olevasta lehdestä myös siinä, että sen urheilusivuilla palvelutehtävää edustavia juttuja oli kokonaistarjonnasta vain 7,6 prosenttia, kun sekä SK:n että SS:n jutuista noin viidennes kuului tähän kategoriaan (SK 19,7 prosenttia, SS 17,6 prosenttia). Taustoittavien juttujen osalta prosenttiluvut olivat jopa yllättävän samanlaisia. Savon Sanomissa julkaistiin eniten taustoittavia artikkeleita (SS 8,8, Ilkka 7,9 ja SK 7,8 prosenttia). Satakunnan Kansassa taas oli suhteessa eniten värittäviä juttuja (SK 5,0 prosenttia, SS 3,0 prosenttia, Ilkka 2,2 prosenttia). Kommentoivat jutut saivat eniten tilaa Savon Sanomissa, jossa ne edustivat 4,9 prosenttia kokonaisjuttumäärästä. Satakunnan Kansassa vastaava prosenttiluku oli 3,9 ja Ilkassa 1,9.

Kuvio 1: Juttujen jakautuminen journalistisen perustehtävän mukaan

Taulukoinnin avulla kerätyt luvut vastasivat hyvin havaintoja, joita tein jo lehtiä silmäillessäni. Ilkan linja on journalististen perustehtävien suhteen hyvin perinteinen, hyvässä ja pahassa mielessä. Lehti huomioi laajalti levikkialueellaan käytävät palloilulajien kamppailut, jolloin otteluselostusten määrä nousee korkeaksi. Ilkassa käytetään myös paljon STT:n materiaalia, josta suurin osa on tehtävältään tiedottavaa. Kommentoivien juttujen osuus olisi sen sijaan jäänyt vieläkin pienemmäksi, ellei heinäkuiselle tarkastelujaksolle olisi osunut Kainuun Rastiviikko, josta toimittaja Arto Takalampi raportoi neljän lyhyen suunnistustarinan muodossa. Feature-tyyliin kirjoitetut, värittävät artikkelit olivat Ilkassa valitettavan harvinaisia. Virkistävä poikkeus oli salibandyn pelaaja Tero Tiitun haastattelu (Ratkaisija ja doping-taistelija, Ilkka 9.7.2009, 18), jossa Tiitu kertoo urastaan, urheilusta ja dopingin vastaisesta työstään. Jutun rakenne poikkesi sähkömäiseen tyyliin kirjoitetuista uutisjutuista ja kirjoittajan tekemät huomiot ja kommentit tekivät siitä tyyliiltään aikakauslehtimäisen. Lehden omaa tuotantoa edustaneet taustoittavat jutut olivat perusvarmasti kirjoitettuja ja ne käsittelivät usein lähitulevaisuudessa käytävää ottelua, kilpailua tai sarjakauden avausta.

Satakunnan Kansan urheilusivujen taustoittavat ja värittävät artikkelit edustivat pääsääntöisesti omaa (tai yhteistyölehtien) tuotantoa. Juttuihin oli usein panostettu, ja näkökulmia on selvästi kehitelty perustasoa pidemmälle. Esimerkiksi erään naisten lentopalloliigan ottelusta kertovan jutun (Viesti ystävältä sai Shailen Ramdoon lähtemään Euraan, SK 18.1.2009, 15) keskiöön on nostettu euralaisseuran uusi ulkomaalainen valmentaja ja se, miten hän päätyi Suomeen. Jutun julkaisua edeltävänä iltana käydyn ottelun tapahtumista kerrotaan vasta viimeisessä kappaleessa, ja journalistinen perustehtävä onkin tiedottavan sijaan taustoittava. Tiedottavien juttujen suhteellisen pieni osuus kokonaistarjonnasta johtuu paljolti siitä, että SK:n urheilussa käytetään melko vähän STT:n lyhyitä sähkeutisia. Palvelujournalismia edustavat vakiopalstat, kuten TV-urheilu, löytyvät miltei jokaisesta lehdestä. Myös rahapeli- ja ravivinkkien suhteellisen tiuha julkaiseminen nostaa palvelutehtävää edustavien juttujen osuutta. Kommentoivia juttuja lehdessä julkaistiin melko tasaiseen tahtiin, keskimäärin useammin kuin joka toisessa lehdessä.

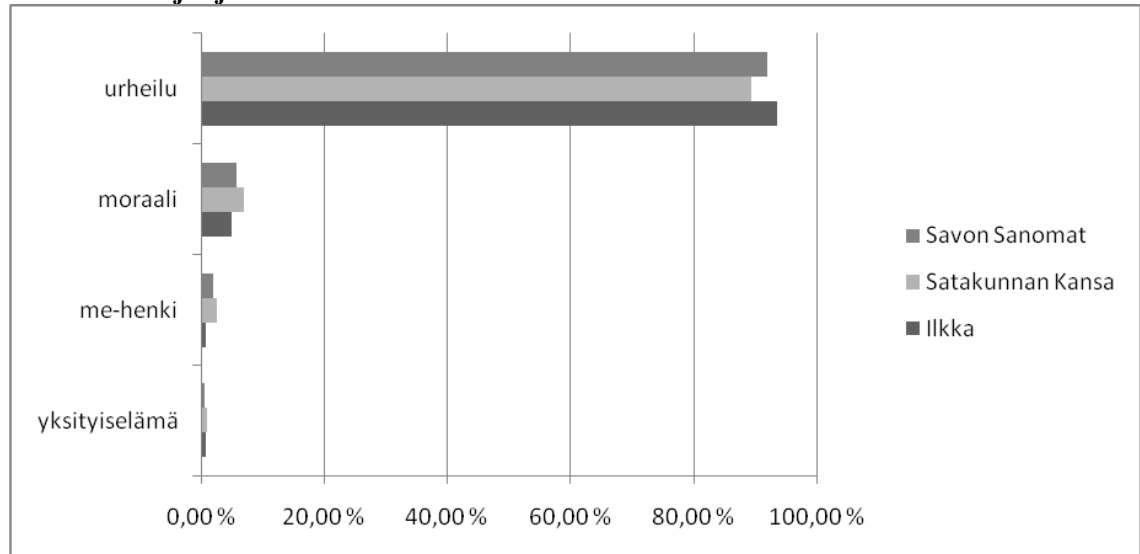
Savon Sanomien urheilusivuilla julkaistaan melko usein taustoittavia (ja välistä työläiltäkin vaikuttavia) artikkeleja. Värittävät jutut ovat sen sijaan harvinaisempia, eivätkä ne jääneet yhtä selvästi mieleeni kuin monet Satakunnan Kansan jutuista. Tiedottavien juttujen osuus kokonaistarjonnasta tuntuu olevan parhaiten tasapainossa Savon Sanomissa. Sivuille ei ole kaavittu kaikkea mahdollista "sähkesälää" STT:n listalta, mutta päivittäinen urheilukattaus on silti laaja-alainen. Savon Sanomissa julkaistiin melko usein kommentoivia juttuja. Tässä asiassa lehti hyödyntää selvästi yhteistyökuvioitaan muiden Väli-Suomen maakuntalehtien kanssa, sillä kolumneissa ovat äänessä esimerkiksi Keski-suomalaisen ja Karjalaisen toimittajat. Palvelujournalismi on kolmesta lehdestä monimuotoisinta juuri Savon Sanomissa. Esimerkiksi muutamaan otteeseen tutkimusaineistossa esiintyneellä Termiselvitys- palstalla avataan eri urheilulajien parissa

käytettäviä, mutta mahdollisesti peruslukijalla vieraita käsitteitä. Myös urheilua käsittelevät tietokilpailukysymykset edustavat perinteistä, mutta toimivaa palvelujournalismin muotoa.

Vaikka hyödynsinkin eri juttutyyppeiden jaottelussa Koljosen (2000, 26) mallia, eroavat luokitteluperusteet sen verran paljon toisistaan, ettei saamani tuloksia kannata suoraan verrata Koljosen tuloksiin. Olenkin pyrkinyt johdonmukaiseen luokitteluun ennen kaikkea oman aineistoni sisällä. Rajanveto tiedottavan tai taustoittavan jutun ja toisaalta taustoittavan ja värittävän jutun välille aiheutti toisinaan päänvaivaa. Myönnänkin, että samaa jaottelumallia samaan aineistoon soveltava henkilö voisi joidenkin juttujen kohdalla valita sille toisen journalistisen perustehtävän kuin itse valitsin. Pääsääntöisesti juttujen jaottelu oli silti helppoa. Lisäksi kävin koko tutkimusaineiston läpi pariin otteeseen, ja sain siten karsittua tuloksista selkeimmät ristiriitaisuudet.

6.1.2 Näkökulma

Näkökulman suhteen tulokset olivat hyvin yksiselitteisiä. Tutkittavien lehtien urheilusivuilla käsiteltiin lähes yksinomaan urheilua itsessään ja sitäkin lähes aina tuloksiin ja kilpailullisiin ulottuvuuksiin keskittyen. Varsinkin yksityiselämään keskittyneet jutut jäivät marginaaliseen rooliin, mutta myös me-henkiset jutut olivat harvinaisia kaikissa lehdissä. Moraali-näkökulmaa ilmentäviä juttuja esiintyi suurin piirtein samassa suhteessa jokaisessa lehdessä. Suhteellisesti eniten niitä julkaistiin Satakunnan Kansassa (SK 6,9 prosenttia, Savon Sanomat 5,8 prosenttia ja Ilkka 5,0 prosenttia).

Kuvio 2: Juttujen jakautuminen näkökulman mukaan

Urheilijoiden ja urheiluvaikuttajien yksityiselämää sivutaan urheilusivuilla useammin kuin mitä tulokset yksistään antavat ymmärtää. Usein näiden ihmisten siviilielämä on kuitenkin kaukana juttujen keskiöstä. Esimerkiksi perhetilanteen muutoksiin saatetaan viitata yksittäisellä lauseella. Yksittäisten yksityiselämä-näkökulmaa edustaneiden juttujen lisäksi aineistosta nousi esiin kolmen jutun ”sarja”, joka julkaistiin Satakunnan Kansassa tammikuisen tutkimusviikon aikana. Ensimmäisessä uutisessa kerrottiin jääkiekkovalmentaja Alpo Suhosen sydänvaivoista, joiden vuoksi hän oli joutunut edellisenä viikonloppuna sairaalaan. Kahdessa muussa jutussa seurattiin Suhosen terveydentilan kehittymistä. Yksityiselämä-näkökulmaa noudattaneiden juttujen vähäisyys kertookin siitä, että hyvin harvat urheilijat tai urheiluvaikuttajat ovat niin isoja nimiä, että heidän elämäänsä ja tekemisiään seurataan (maakuntalehdissä) pelkän julkkisaseman tähden. Tai jos seurataankin, niin näistä käännteistä kirjoitetaan muilla kuin urheiluosastoilla.

Me-henkeä edustavien juttujen vähäisyys kielii siitä, että kansallis- tai paikallishenkinen urheilukirjoittaminen ei leimaa urheilujournalismia menneiden vuosikymmenten tapaan. Toki ”omien” urheilijoiden menestys

innostaa urheilutoimittajia eri tavalla kuin "vieraiden". Kun otteluraportin otsikko julistaa "Ässien pudotuspelitoivo elää!" (Satakunnan Kansa 18.1.2009, 16), ei jääne epäselväksi, että kirjoittajan sympatit ovat kotikaupungin joukkueen puolella. Samaan tapaan myös Savon Sanomien jääkiekko-uutisoinnista paistaa tyytyväisyys Kalpan voitokkaiden otteluiden jälkeen.

Oman tulkintani perusteella tämä myötäsukaisuus ei useimmissa tapauksissa vielä riitä muuttamaan uutisoinnin perimmäistä näkökulmaa.

Urheilutoimittajat eivät yleensä taivu seurojen markkinointimiehiksi, vaikka he suhtautuvatkin myönteisesti maakunnan urheiluväen menestykseen. Ja kun juuri paikallisten aiheiden ja näkökulmien esiintuominen katsotaan yleensäkin maakuntalehtien tehtäväksi, on selvää, että levikkialueen urheilijat ja joukkueet ovat erityishuomion kohteena näiden vastustajiin verrattuna. Vastaavasti huomio kiinnittyy etupäässä suomalaisiin edustusurheilijoihin kansainvälisten kilpailujen aikana.

Luokitteluni mukaan me-henkisyyttä edustivat myös ne jutut, joissa lukijoita rohkaistiin liikkumaan ja kuntoilemaan tai joissa puhuttiin hyvin myönteisesti paikallisten urheiluseurojen toiminnasta. Tähän melko kirjavaan kategoriaan kuuluivat esimerkiksi Satakunnan Kansan juttu aikuisten kuntoklubista (Kiireisten ihmisten ryhtiklubi etsii rotia ja ryhtiä elämään, SK 21.10.2009, 13), Savon Sanomien kesäiset repparit (esimerkiksi Totinen kilpailu on Saimaalla sivuseikka, SS 11.7.2009, 23) ja Ilkan juttu, jossa luetellaan tasavuotia täyttävän urheiluseuran mainetekoja (Keihäs ja hiihto ovat 80-vuotiaan Lehtimäen Jyskeen kuninkuuslajeja, Ilkka 23.10.2009, 24). Me-henkiset jutut ovatkin usein niitä, jotka kertovat kuntourheilusta ja ruohonjuuritason seuratoiminnasta.

Urheiluun liittyviä epäkohtia käsittelevät, moraalinäkökulmaa edustaneet jutut kertoivat usein dopingkäryistä tai urheiluliikkeeseen pesiytyneestä

korruptiosta. Moraali-aineiston joukosta nousi esiin kaksi tapausta, joiden tiimoilta julkaistiin kaikissa kolmessa lehdessä useita juttuja. Ensimmäinen näistä koski jääkiekkoilija Jere Karalahden huume-oikeudenkäyntiä, joka oli ajankohtainen aihe tammikuisen tutkimusviikon aikana. Toisessa tapauksessa käsiteltiin entisen ralliautoilija Ari Vatasen pyrkimyksiä nousta kansainvälisen autourheilun kattojärjestön FIA:n puheenjohtajaksi. Puheenjohtajakilvasta kertoneet uutiset edustivat moraali-näkökulmaa, sillä niissä sivuttiin FIA:n korruptoitunutta toimintaa, skandaaleja ja valintaan liittyvää kulissien takaista valtapeliä.

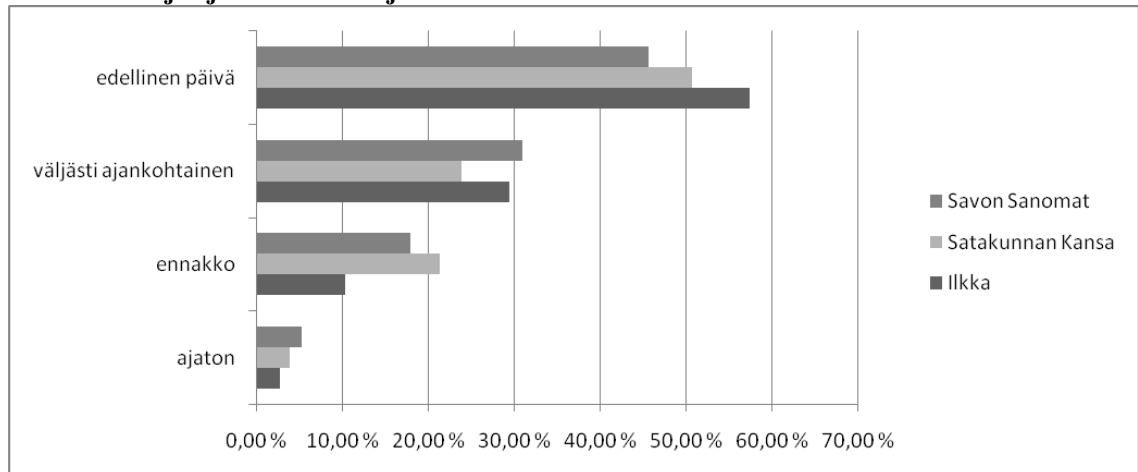
Yhteistä näille moraali-näkökulmaa edustaneille jutuille oli se, että ne olivat kaikki joko kansallista tai kansainvälistä huomiota herättäneitä tapauksia. Paikallistasolla liikkuvia, kriittisiä juttuja ei aineistossa juuri esiintynyt. Yyterin rantafutisturnauksen jälkeen Satakunnan Kansa kertoi osallistujien alkoholinkäytöstä ja sen aiheuttamista järjestyksenpito-ongelmista (Tuomarit eivät pystyneet pitämään beachfutaajia kurissa, SK 7.7.2009, 12). Savon Sanomissa taas päästiin pureutumaan pelilupiin ja pelaajakauppoihin liittyviin ongelmakohtiin, kun KuPSin nigerialaispelaaja Dickson Nwakaemen edustuskelpoisuudesta kehkeytyi riita kuopiolaisseuran ja RoPSin välille. Tapauksen johdosta lehdessä kirjoitettiin useita juttuja (muun muassa Protesti hylättiin, SS 8.7.2009, 17), joissa avattiin kilpa- ja huippu-urheilun lainalaisuuksia kattavasti ja maakuntalehtien sivuilla valitettavan harvoin nähtävään tyyliin.

6.1.3 Ajankohta

Edellistä päivää koskevia uutisia julkaistiin kaikissa kolmessa lehdessä selvästi enemmän kuin muuhun ajankohtaan kytkeytyviä juttuja. Ilkassa edellisen päivän tapahtumia käsitteli 57,5 prosenttia kaikista urheilu-uutisista,

Satakunnan Kansassa 50,8 ja Savon Sanomissa 45,7 prosenttia. Väljästi ajankohtaisten juttujen osuus oli toiseksi suurin kaikissa lehdissä (Ilkka 29,5, SK 23,9 ja SS 31,0). Satakunnan Kansassa julkaistiin huomattavan paljon myös ennakkojuttuja (21,4). Ajattomien juttujen osuus oli joka lehdessä selvästi pienin (Ilkka 2,7, SK 3,9 ja SS 5,3).

Kuvio3: Juttujen jakautuminen ajankohtaisuuden mukaan

Edellisen päivän tapahtumat eivät hallinneet urheilusivuja aivan niin suuressa määrin kuin etukäteen oletin. Toisaalta myös monet väljästi ajankohtaisista jutuista kertaavat jo tapahtuneita asioita, joten eilisen tai sitä edeltävien päivien uutisten kertaaminen korostuu edelleen sanomalehtien urheilu-uutisoinnissa. Tässäkin suhteessa Ilkan perinteinen linja tuli selvimmin näkyviin, sillä vain alle 15 prosenttia kaikista lehden urheilujutuista oli luonteeltaan ennakkomaisia tai ajattomia. Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa näiden juttutyyppeiden osuus oli vastaavasti noin neljännes kaikesta urheilutarjonnasta.

Ajattomien juttujen vähäisyys kertoo siitä, ettei lehdissä joko haluta tai kyetä muuttamaan urheilu-uutisoinnin linjaa aikakauslehtimäisemmäksi tai enemmän urheilun viikkolehdistön tyyliä mukailevaksi. Oletan, että kyse on ennen muuta puutteellisista resursseista, joihin urheilutoimitusten esimiehet viittasivat sähköpostihaastatteluissa (katso luku 5). Ajattomat jutut ovat usein

työlämpiä toteuttaa tai ne vaativat enemmän ideointia kuin päivittäisuutiset. Lisäksi on syytä muistaa, että käyttämäni tutkimusmenetelmä ei valota toimitusten työprosesseja. Vähäpätöinenkin kytkös johonkin tulevaan tapahtumaan saattaa lykätä jutun kirjoittamista tai julkaisua, kunnes se on ”luontevampaa” tehdä. Epäilenkin, että osa väljästi ajankohtainen –kategoriaan luokittelemistani jutuista on tällä tavalla lähtökohdiltaan ajattomia.

Ajattomien juttujen runsaus näyttäisi jossain määrin kytkeytyvän urheilutarjonnan monipuolisuuteen. Sanomalehdissä ei juuri huomioida niin sanottujen pienten lajien kilpailuja, mutta ajattomat, usein henkilöön keskittyvät jutut voivat nostaa näitäkin lajeja satunnaisesti esille. Esimerkiksi squashammattilainen Olli Tuomisesta kertova STT:n artikkeli (Tuominen on yhden miehen road show, Ilkka 12.1.2009, 19) sijoittuu ajaton-luokkaan, koska tekstissä ei viitata mihinkään käsillä olevaan tapahtumaan, vaan käydään läpi Tuomisen uraa ja toimintaa itseoppineena squashin markkinointimiehenä. Tämän jutun ja siihen liittyvän kainalojutun lisäksi Ilkassa ei julkaistu tutkimusjakson aikana ainuttakaan squashia koskevaa uutista. Väitän kuitenkin, että tämä juttukokonaisuus toi lajille huomiota enemmän kuin muutama yksittäinen ottelu-uutinen olisi tuonut.

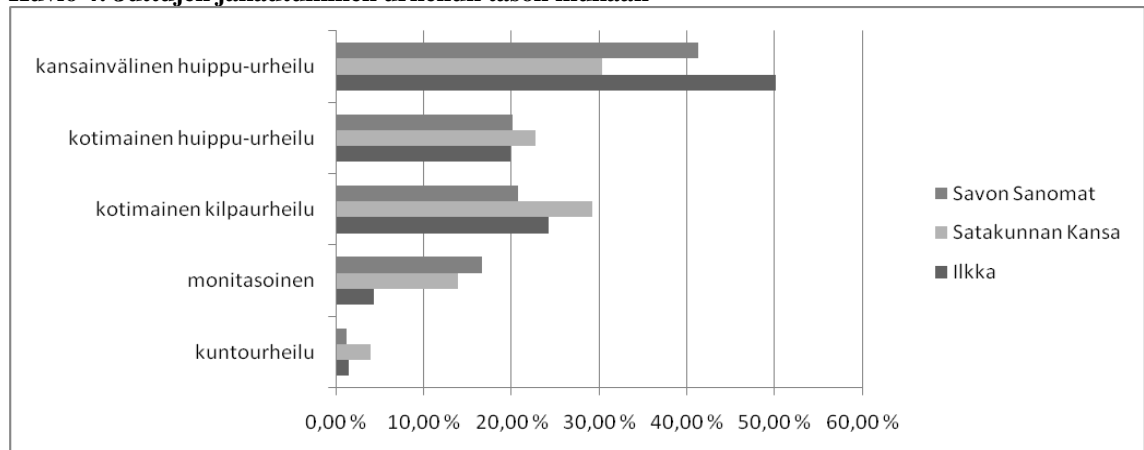
Ennakkojutut ovat ajattomien juttujen ohella sitä materiaalia, jota sanomalehtien urheilusivujen pitäisi tarjota, jotta ne eivät olisi niin vahvasti riippuvaisia edellispäivän tapahtumien kertaamisesta. Ennakoiminen sinällään ei mielestäni nosta jutun arvoa, sillä huonoimmillaan ennakojutut ovat melko tyhjänpäiväisiä ennusteita tulevista koitoksista. Hyvin tehty ennakko sen sijaan taustoittaa, esittää analyyseja ja perustelee niitä. Tällaisia ennakkojuttuja löytyi tutkimusaineistosta useita, ja monet niistä liittyivät jonkin palloilusarjan alkamiseen (esimerkiksi Pallo and The Boys valmiina liigakauteen, Ilkka 24.10.2009, 23). Hyvän ennakkojutussa ei välttämättä tarvitse olla kovin pitkä,

jos olennaiset asiat on onnistuttu tiivistämään ymmärrettävään muotoon. Näin tehtiin esimerkiksi Satakunnan Kansan jutussa, jossa kirjoitettiin niistä asetelmista, joista paikallinen jalkapallojoukkue ponnistaa tulevaan liigakauteen (Vahvistunut Nice-Futis haluaa mitaleille, SK 14.1.2009, 17).

6.1.4 Urheilun taso

Tämän luokittelun kohdalla lehtikohtaiset erot olivat selvästi nähtävissä. Kansainvälistä huippu-urheilua koskevat uutiset olivat kyllä jokaisessa lehdessä suurin luokka, mutta prosenttiosuudet eivät noudattaneet selvää linjaa. Ilkassa puolet (50,1 prosenttia) kaikista uutisista kuului tähän luokkaan, kun taas Savon Sanomissa vastaava prosenttiosuus oli 41,3 ja Satakunnan Kansassa niinkin alhainen kuin 30,3. Kotimaista kilpaurheilua käsittelevien juttujen osuus taas oli suurin Satakunnan Kansassa (SK 29,2, Ilkka 24,2 ja SS 20,8 prosenttia). Kotimaisen huippu-urheilun osuus oli melko tarkkaan viidennes jokaisessa lehdessä, ja kuntourheilun osuus hyvin marginaalinen (SK 3,9, Ilkka 1,5 ja SS 1,2 prosenttia). Ilkassa ei juuri ollut juttuja, jotka kuuluivat monitasoinen luokkaan, mutta kahdessa muussa lehdessä näitä juttuja oli selvästi enemmän (Ilkka 4,29, SK 13,9 ja SS 16,6 prosenttia).

Kuvio 4: Juttujen jakautuminen urheilun tason mukaan

Juttujen ryhmittely urheilun tason mukaan oli varsinkin aikuisurheilun kohdalla pääsääntöisesti helppoa. Ylivoimaisesti suurin osa monitasoinen-luokkaan kuuluneista jutuista edusti palvelujournalismia. Ne olivat siis TV-urheilu –palstojen ja Tulospörssien kaltaisia listauksia eivätkä niinkään varsinaisia uutisjuttuja. Näitä listauksia ei ollut mielestäni järkevää sijoittaa mihinkään muuhun luokkaan, sillä esimerkiksi Tulospörssissä saatetaan listata yhtä lailla MM-kilpailujen ja piirinmestaruuskilpailujen tuloksia. Koska palvelujournalismia edustavia juttuja julkaistiin suhteellisesti eniten Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa (kts. alaluku 6.1.1.), oli näissä kahdessa lehdessä siten myös selvästi Ilkkaa enemmän monitasoinen-luokkaan kuuluvia juttuja.

Kolmesta tutkimuslehdessä Ilkka koettaa tarjota lukijoilleen ainakin määrällisesti kattavimman urheilupaketin. Siksi kansainvälistä huippu-urheilua koskevien juttujen osuus on lehdessä hyvin korkea. Satakunnan Kansa taas luottaa kolmesta lehdessä selvimmin paikallisuuteen. Paikallisuuden astetta ei pysty suoraan laskemaan urheilun tasoa mittaavan luokittelumallini avulla, mutta siitä voi tehdä melko osuvia päätelmiä tietoja yhdistelemällä. Esimerkiksi lähes kaikki kuntourheilu-luokan jutut ovat paikallisia. Samoin on asian laita kotimainen kilpaurheilu –luokan kohdalla. Esimerkiksi 25.10.2009 ilmestyneen Satakunnan Kansan urheilusivujen jutuista 13 kuuluu tähän luokkaan ja ne kaikki kertovat levikkialueen joukkueista, urheilijoista ja tapahtumista. Myös 18.1.2009 ilmestyneen Savon Sanomien urheilusivujen kaikki 14 kotimainen kilpaurheilu –luokkaan kuuluvaa juttua ovat paikallisia. Näiden ja vastaavien esimerkkien valossa voidaan todeta, että hyvin harvassa ovat ne kotimainen kilpaurheilu-kategorian jutut, joihin ei liity paikalliskytköstä, mutta jotka silti kiinnostavat maakuntalehtiä. Kun vielä huomioidaan se, että myös varsin useat kotimainen huippu-urheilu –luokan jutut sisältävän paikallisen kytköksen, on tutkimuslehtien urheilutarjonta kotimaisen urheilun osalta erittäin vahvasti

sidoksissa oman levikkialueen urheiluelämään. Oikeastaan vain jääkiekon SM-liiga on sellainen sarja, josta kertovat jutut pääsevät säännöllisesti esille itseisarvonsa ansiosta, eivätkä paikallisuonteensa vuoksi.

Kuntourheilua ja arkiliikuntaa käsittelevien juttujen vähäinen määrä ei yllättänyt, koska lukukokemusteni mukaan sanomalehtien urheilutoimitukset hengittävät kilpaurheilun tahtiin. Toimituksille tarjolla oleva uutistoimistomateriaali keskittyy pelkästään kilpa- ja vielä useammin huippu-urheiluun, ja sitä on usein käytettävissä melko runsaasti. Sitä paitsi kilpaurheilun seuraaminen synnyttää uutisia ikään kuin itsestään, kun taas kuntourheiluun keskittyvien artikkeleiden tekeminen edellyttäisi urheilutoimittajilta enemmän ideointia ja omatoimisuutta. Koska nopeammat tiedotusvälineet ja erityisesti internet tarjoavat joka tapauksessa liki rajattomat mahdollisuudet huippu-urheilun seuraamiseen, voisi kuvitella kuntourheiluaiheiden houkuttelevan toimittajia. Mahdollistaisihan niiden työstäminen sen, että lehdestä löytyy varmasti sellaista materiaalia, mitä ei julkaista missään muissa tiedotusvälineissä. Ainakin tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että paikallisistakin aiheista nostetaan mieluummin esiin kilpaurheiluun kuin kuntoiluun keskittyvät jutut.

6.1.5 Urheilulajit ja lajiryhmät

Tutkimusaineiston läpikäyminen paljasti yksiselitteisesti sen, mitkä kaksi lajia hallitsevat urheilusivuja. Jalkapallo ja jääkiekko erottuivat kirkkaasti kaikista muista lajeista jo pelkästään juttumäärien puolesta, minkä lisäksi monet näitä kahta lajia käsitelleistä uutisista olivat lisäksi sivujen pääjuttuja tai vähintäänkin kuvitettuja juttuja ja siten näyttävästi esille pantuja. Jalkapallo oli sekä Ilkassa että Savon Sanomissa kaikkein runsaimmin uutisoitu laji, mutta jääkiekko ei jäänyt siitä paljon jälkeen. Satakunnan Kansassa jääkiekko oli sitä vastoin

ykköslaji, ja ero kakkoseksi sijoittuneeseen jalkapalloon oli huomattavan suuri. Jokaisessa lehdessä noin 30 prosenttia kaikista urheilusivujen jutuista käsitteli pelkästään näitä kahta lajia (prosenttiosuudet: SK 32,2, Ilkka 26,9 ja SS 31,4).

Arvelen, että jalkapallouutisoinnin suurta määrää selittää osaltaan Suomen Keski-Euroopasta poikkeava sarjakausi: maanosan huippuliigoista riittää uutisoitavaa myös talvikuukausina, jolloin kotimaan sarjat ovat tauolla. Jos sarjat olisivat käynnissä samaan aikaan, ulkomaisen jalkapallon saama palstatila todennäköisesti vähenisi jonkin verran. Jääkiekko on puolestaan Suomen suosituin urheilulaji (Info, Suomen jääkiekkoliiton verkkosivut 2010), joten sen erityisasemaa ei tarvitse ihmetellä. Ainoastaan Ilkan jääkiekkouutisoinnin määrä vaikuttaa huomattavan suurelta, sillä koko sen levikkialueella ei pelaa yhtään SM-liigatason joukkuetta. Toisaalta tämäkin tulos kertoo siitä, että juuri Ilkassa urheilukattaus on kaikkein monipuolisin, eikä yhtä paikallissidonnainen kuin kahdessa muussa lehdessä.

Kokonaisuudessaan lehtien linja eri lajien huomioonottamisen suhteen oli yllättävänkin samankaltainen. Jalkapallon ja jääkiekon lisäksi raviurheilu, pesäpallo, lentopallo, tennis sekä ralli olivat jokaisen lehden kymmenen huomioiduimman lajin joukossa. Muut kärkikymmenikköön yltäneet lajit olivat salibandy (SK ja Ilkka), F1 (SK ja SS), maastohiihto (SK ja Ilkka), koripallo (Ilkka), ampumahiihto (SS), alppihiihto (SS) ja beachfutis (SK). Beachfutiksen eli rantafutiksen nouseminen Satakunnan Kansan huomioiduimpien lajien listalle kielii omalla tavallaan tutkimusaineiston suppeudesta. Yyterin beachfutis –turnauksen osuminen heinäkuisen tutkimusviikon kohdille riitti nostamaan tämän muuten hyvin marginaalisen lajin ja samalla koko urheilu- ja biletaapahtuman korostetun vahvasti esille. Tapaus on hyvä osoitus siitä, miten maakunnalliset erityispiirteet tulevat esiin tutkimuslehtien urheilusivuilla. Siinä missä Satakunnan Kansa ottaa täyden hyödyn irti tapahtumaköyhälle

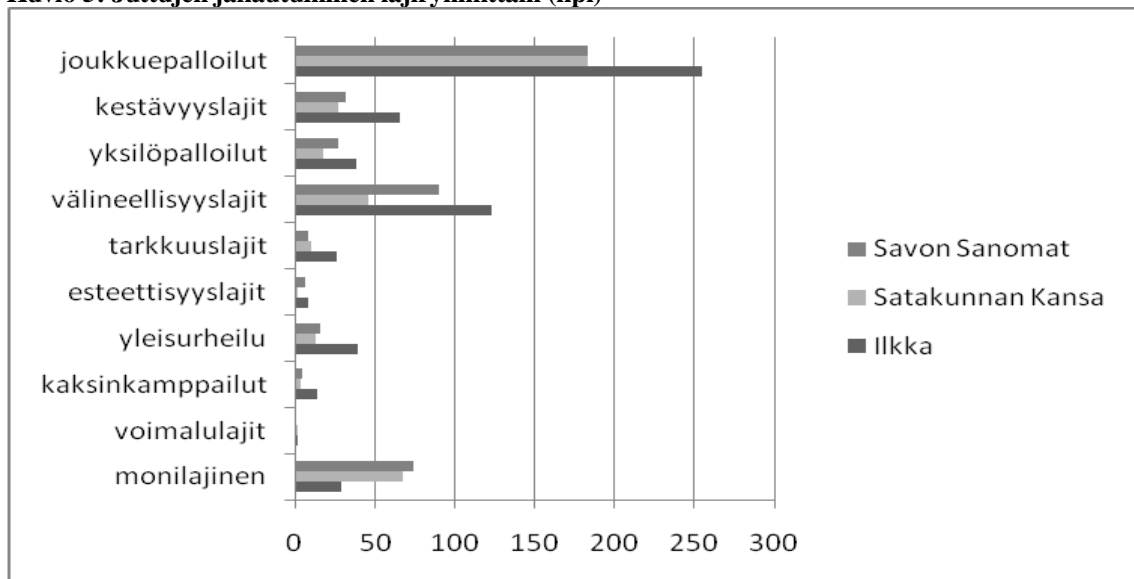
keskikesän viikolle osuvasta paikallisesta suur tapahtumasta, eivät Ilkka ja Savon Sanomat huomioi Yyterin beachfutis-turnausta millään tavalla.

Lajiryhmittäinkin tarkasteltuna tulokset olivat samansuuntaisia joka lehdessä.

Kaikista Satakunnan Kansan urheilu-uutisista puolet käsitteli palloilulajeja, ja myös Ilkassa ja Savon Sanomissa palloilulajit oli ylivoimaisesti eniten huomioitu lajiryhmä (prosenttiosuudet SK 50,8, Ilkka 43,7 ja SS 42,3).

Satakunnan Kansan ja Savon Sanomien palvelujournalismia edustavien juttujen runsaus näkyi tässä luokittelussa siten, että monilajinen-luokka oli edellisessä toiseksi ja jälkimmäisessä tapauksessa kolmanneksi suurin "lajiryhmä". Jos tämän luokan jättää kuitenkin huomiotta, nousi välineellisyyslajit toiseksi suosituimmaksi lajiryhmäksi joka lehdessä (prosenttiosuudet Ilkka 21,1, SS 20,8 ja SK 12,8). Edelleen monilajinen-luokan sivuuttaminen nosti Ilkan kolmanneksi suurimmaksi lajiryhmäksi yleisurheilun (6,7 prosenttia), kun taas Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa kestävyysurheilu sai luokista kolmanneksi eniten huomiota (SK 7,5 ja SS 7,4 prosenttia).

Kuvio 5: Juttujen jakautuminen lajiryhmittäin (kpl)

Voimailulajien uutisia löytyi lehdistä vain kaksi kappaletta, yksi Ilkasta ja yksi Satakunnan Kansasta. Voimailulajit sai siten vähiten huomiota kaikista lajiryhmistä. Myös esteettisyyslajien uutiset olivat hyvin harvassa kaikissa lehdissä, eivätkä kaksinkamppailulajitkaan saaneet juuri tilaa paitsi Ilkassa, jossa julkaistiin jonkin verran lähinnä painia käsitteleviä juttuja. Vaikka tutkimuslehtien linja eri lajien ja lajiryhmien huomioimisen suhteen onkin yleisesti ottaen yllättävän samankaltainen, näkyy tässä kohtaa se, että Ilkka ilmestyy painiperinteistään tunnetulla Pohjanmaalla.

Mielestäni on sääli, että urheilukentästä annettava kuva on lajien osalta niinkin samankaltainen kaikissa kolmessa lehdessä. Harvat valtalajit hallitsevat lehtien urheiluosastoja, eikä niiden betonoitunutta asemaa julkisuudessa hevin heiluteta. ”Lajifriikit” varmasti nauttivat omien suosikkilajiensa saamasta huomiosta, mutta keskivertolukijan näkökulmasta voisi olla mielenkiintoisempaa jakaa palstatilaa pienemmillekin lajeille (katso esimerkiksi Itkonen et al 2008, 32–33). Kuntourheilun ja –liikunnan vähäisestä huomioimisesta taas kertoo se, että suomalaisaikuisten eniten harrastamat lajit lenkkeily, pyöräily ja kuntosaliharjoittelu eivät näy urheilusivuilla oikeastaan lainkaan (Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010: Suomessa on nyt kuntosalija juoksubuumi, Suomen liikunnan ja urheilun verkkosivut). En tiedä, huomioidaanko harrasteliikuntaa kuinka paljon tutkimuslehtien muilla osastoilla tai teemasivuilla, mutta uskoisin, että siitä kirjoittaminen kiinnostaisi lukijoita – koskettaahan aihepiiri niin monen elämää.

Kuriositeettina voisi mainita sen, että Satakunnan Kansassa julkaistiin yksi pikku-uutinen, jossa kerrottiin paikallisten kamppailu-urheilijoiden, sekä potkunyrkkeilijöiden että vapaaottelijoiden kilpailusuorituksista (Potkunyrkkeilijöillä menestyksekkäs viikonloppu, Satakunnan Kansa 19.10.2009, 16). Juuri vapaaottelun huomioiminen tekee uutisesta kiinnostavan,

sillä nopeassa tahdissa Suomessa ja maailmalla suosiotaan kasvattanut, mutta perinteisen median vieroksuma laji näyttäisi pikku hiljaa muuttuvan salonkikelpoisemmaksi. Tästä todistaa esimerkiksi Helsingin Sanomien päätös julkaista näyttävä henkilökuva vapaaottelija Marcus Vänntisestä (Keskitalo 2011, B8). Mikäli sanomalehdet aikovat pitää kiinni lukijoistaan, eivät ne voi olla huomioimatta tällaisia uusien lajien esiinnoususta kertovia signaaleja. Ennustankin vapaaottelu-uutisoinnin lisääntyvän lehtien urheiluosastoilla tulevina vuosina, vaikka lajin alakulttuurinomaisuus sitoo sen varmasti edelleen marginaaliin.

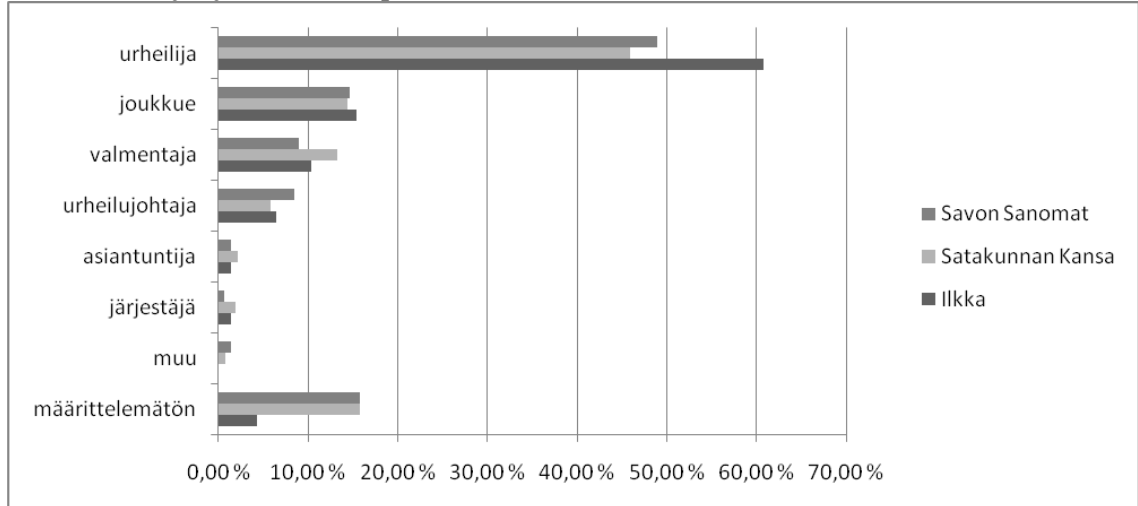
6.1.6 Esiintyjän rooli, kansallisuus ja esiintymispaikka

Urheilu-uutisten päähenkilöistä suurin osa on itse urheilijoita. Heidän lisäksi äänessä ovat ennen muuta valmentajat, jotka varsinkin lyhyemmissä kilpailu-uutisissa ja otteluselostuksissa usein kommentoivat tapahtumia urheilijoiden sijaan. Kaikissa kolmessa tutkimuslehdessä urheilijoiden osuus juttujen (pää)esiintyjistä oli liki tai yli puolet (Ilkka 60,7 prosenttia, SK 45,9 prosenttia ja SS 48,9 prosenttia). Pääsääntöisesti juuri urheilijoita ja valmentajia yhtä lailla esille tuovaa joukkue-kategoriaa edusti jokaisessa lehdessä noin joka seitsemäs juttu. Valmentaja taas oli pääesiintyjä suurin piirtein joka kymmenennessä jutussa (prosenttiluvut: Ilkka 10,3, SK 13,3 ja SS 8,9).

Tässäkin luokittelussa suurin ero tutkimuslehtien välille syntyi palvelujournalismia edustavien juttujen takia. TV-urheilun ja Tulospörssien kaltaisista ”jutuista” ei ole poimittavissa yhtä esiintyjää, joten ne edustavat tässä luokittelussa määrittelemätön –kategoriaa. Määrittelemätön-kategoriaan kuuluvia juttuja julkaistiin siten lähinnä Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa, joissa palvelujournalismia harjoitetaan ainakin suhteellisesti enemmän kuin Ilkassa, kuten edellä on jo käynyt ilmi. Tätä poikkeamaa lukuun

ottamatta lehtien tavoissa nostaa eri puhujia ja esiintyjä esiin urheilusivuilla oli hyvin vähän eroavaisuuksia.

Kuvio 6: Juttujen jakautuminen päähenkilön roolin mukaan

Luokittelun muista esiintyjäryhmistä ainoastaan urheilujohtajat nousivat esiin urheilusivujen ”vakiokasvoina”. Useissa tapauksissa urheilujohtajat olivat ulkomaisten huippuseurojen managereita, jotka kommentoivat esimerkiksi pelaajavaihdoksia. Paikallisia seurapomoja esiintyi kaikissa lehdessä verrattain harvoin. Suomalaisista urheilujohtajista olikin näyttävimmän esillä Palloliiton puheenjohtajakilpailuun osallistunut eduskunnan puhemies Sauli Niinistö, josta kertovia juttuja julkaistiin kaikissa kolmessa lehdessä sekä ennen että jälkeen Niinistön voittoon päättyneiden vaalien. Jotkut henkilöt esiintyivät urheilusivuilla myös ”kaksoisrooleissa”. Laskin esimerkiksi Satakunnan Kansan haastatteleman Jämin Ilmailijat ry puheenjohtajan luokittelusääntöjeni perusteella urheilujohtajaksi, vaikka hän kommentoikin tulevia purjetaitolennon MM-kilpailuja ennen muuta järjestäjän ominaisuudessa (Purjelennon kehto keikuttaa MM-kisojen näyttämönä, Satakunnan Kansa 20.10.2009, 21).

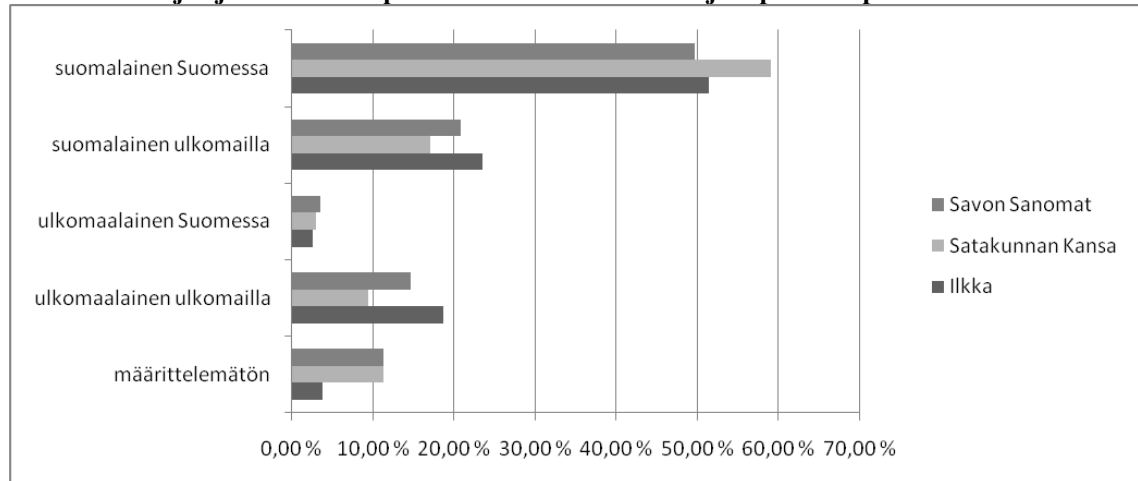
Tapahumajärjestäjät ja asiantuntijat pääsivätkin urheilusivuilla esille hyvin harvoin. Ehkä mielenkiintoisin asiantuntijaesiintyjiin tukeutunut artikkeli julkaistiin Savon Sanomissa (Millin tarkkaa kenttätöitä, Savon Sanomat 9.7.2009, 26). Kyseisen päivän urheilusivujen pääjutussa tutustuttiin skotlantilaisiin jalkapallokenttien testajiin, jotka varmistivat Kuopion keskuskentän uuden pelialustan täyttävän Kansainvälisen jalkapalloliiton Fifan luokituksen, joka oikeuttaa esimerkiksi virallisten maaotteluiden järjestämisen. Jutussa tuotiin esiin se, miten moninaisiin asioihin urheilujärjestelmän byrokrania vaikuttaa. Teksti oli myös kelpo esimerkki siitä, että kilpailutapahtumien ulkopuoleltakin löytyy hyviä jutunaiheita. Kaikkein vähäisimpään rooliin lehdissä jäivät muut-kategorian edustajat – esimerkiksi Ilkan juttujen pääesiintyjistä yksikään ei sopinut tähän muottiin.

Urheilujuttujen esiintyjien luokittelu teki selväksi sen, että nykypäivän urheilujournalistit eivät uutisoinnissa tukeudu lajiliittoihin tai kattojärjestöihin. Urheiluliikkeen edustajien sijaan keskitytään haastattelemaan urheilijoita ja heidän lähimpiä tukijoitaan eli valmentajia. Valmentajien esiinnousu johtuu varmasti pitkälti urheilun kaupallistumisesta – kun yhä useamman urheilijan taustalla on ammattivalmentaja tai ainakin puolittain ammatikseen valmentava ihminen, on selvää, että heidän äänensä kuuluu urheilujournalismissa aiempaa voimakkaampana. Uskon, että monissa tapauksissa kommentointivastuu on tietoisesti säilytetty aiempaa selvemmin valmentajien harteille ja samalla urheilijat itse ovat ottaneet etäisyyttä tiedotusvälineisiin. Yhdysvaltalaisten tai vaikkapa brittiläisten urheilusivujen tutkiminen nostaisi varmaankin samalla tavalla esiin managereiden ammattiryhmän, mutta Suomen urheilupiireissä heitä on vielä sen verran harvassa, ettei ilmiö näy lehdissä. (vertaa Ranta 2010.)

Osasin odottaa, että tavallinen kansa, kuten kannattajat ja katsojat, eivät urheilusivuilla juuri näy. On vaikea sanoa, että missä määrin näitä ihmisryhmiä

pitäisi urheilu-uutisoinnissa tuoda esiin, mutta luulen, ettei heidän näkyvyytensä kasvattaminen tekisi urheilusivuista ainakaan huonompia. Kun Savon Sanomissa esimerkiksi haastatellaan jalkapalloaiheisen keskustelufoorumin anonyymina pysyttelevää aktiivikirjoittajaa (Asiantuntevin analyysi verkossa, Savon Sanomat 11.7.2009, 22), sivutaan samalla luontevasti suomalaista jalkapallokannattajakulttuuria ja Palloliiton markkinointityötä. Nämä taas ovat aiheita, joista maakuntalehtien urheilukirjoittajat harvoin kirjoittavat, joten ainakin tässä tapauksessa ”taviksen” haastatteleminen näyttäisi osaltaan monipuolistaneen lehden jalkapallouutisointia.

Kun tarkastelun kohteeksi otetaan jutuissa esiintyvien henkilöiden kansallisuus ja paikka eli maa, josta uutinen kertoo, voidaan jälleen todeta tulosten olevan melko yhdenmukaisia. Kaikissa lehdissä puolet jutuista kertoo Suomessa toimivista suomalaisista eli tyypillisimmillään kotimaassa kilpailevista suomalaisurheilijoista (prosenttiluvut Satakunnan Kansa 59,1, Ilkka 51,4 ja Savon Sanomat 49,7). Se, että suomalainen Suomessa –luokka on parhaiten edustettuna juuri Satakunnan Kansassa, kertoo omalta osaltaan lehden keskittyvän maakunnan urheiluelämään vielä kahta verrokkilehteäkin tiiviimmin. Myös suomalainen ulkomailla –luokkaan kuuluvia juttuja esiintyy melko tasaisesti kaikissa lehdissä (Ilkka 23,6, Savon Sanomat 20,9 ja Satakunnan Kansa 17,3). Noin kolmessa neljäsosassa tutkimuslehtien jutuista pääosassa on siis suomalaisen urheiluelämän parissa toimiva henkilö eli yleensä urheilija, valmentaja tai urheilujohtaja. Vain noin kolme prosenttia kaikkien lehtien jutuista kuuluu ulkomaalainen Suomessa –luokkaan. Ulkomaalainen ulkomailla –kategorian kohdalla tulee jälleen ilmi, että Ilkka esittää kansainvälisestä urheilusta kattavimman ja Satakunnan Kansa puolestaan suppeimman kuvan (Ilkka 18,7, Savon Sanomat 14,7 ja Satakunnan Kansa 9,4).

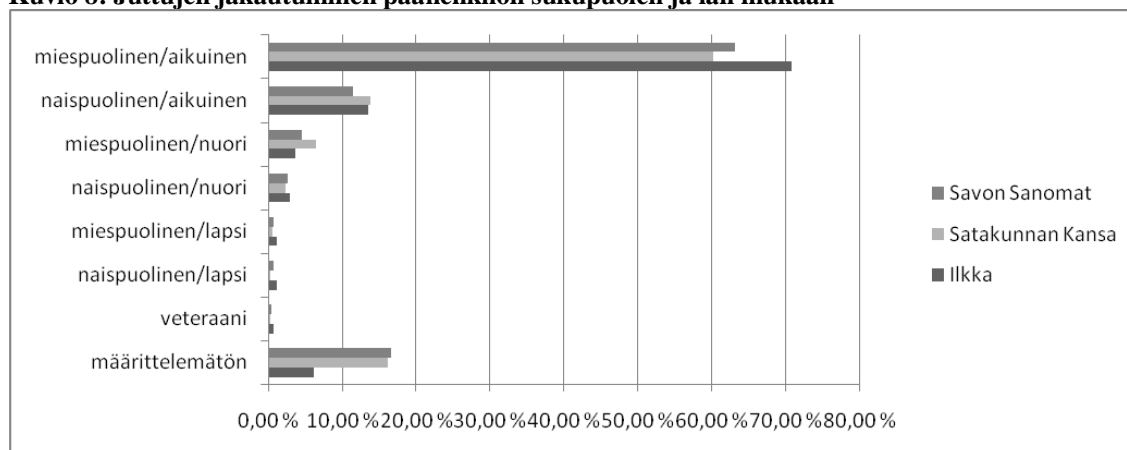
Kuvio 7: Juttujen jakautuminen päähenkilön kansallisuuden ja tapahtumapaikan mukaan

Juttujen esiintyjien kansallisuuden ja tapahtumapaikan taulukointi antaa helposti sellaisen kuvan, että lehdet ovat keskenään hyvin samannäköisiä ja -kaltaisia. Näin ei kuitenkaan ole, sillä paikalliset uutisaiheet määrittelevät pitkälti sen, miltä urheilusivut näyttävät. Esimerkiksi heinäkuisen tutkimusviikon keskiviikkona Satakunnan Kansassa julkaistiin 11 ja Ilkassa 21 juttua. Vain yksi näistä uutisista kertoi samasta aiheesta, Marika Teinin voittamasta suunnistuksen nuorten MM-pronssista. Jos Satakunnan Kansan palvelujournalismia edustavia juttuja ei oteta huomioon, vain kaksi lehden uutisista käsitteli kansainvälistä urheilua. Nämäkin jutut kertoivat raumalaista suunnistusseuraa edustavan Teini MM-menestyksestä ja yleisurheilun nuorten EM-kisojen satakuntalaisedustajista. Kesäisen keskiviikon urheilukattaus oli siis Satakunnan Kansassa pelkästään paikallinen, jos hieman kärjistetään. Myös Ilkan urheilusivuilla oli useita paikallistasolla liikkuvia juttua esimerkiksi levikkialueen pesäpallojoukkueiden otteluista, mutta sen lisäksi lehdessä kerrottiin muun muassa ulkomaisten jalkapalloseurojen pelaajahankinnoista, Ranskan ympäriajon vaiheista ja F1-kuljettaja Jacques Villeneuven kuulumisista. Kahden maakuntalehden lukijoille välitettiin siis tyystin erilainen kuva siitä, mitä ajankohtaista urheilupiireissä on tapahtunut. On vaikea mennä sanomaan, että onko toinen kuva toista parempi tai ”oikeampi”. Paikalliset

urheilu-uutiset varmasti kiinnostavat maakuntalehtien keskivertolukijaa kaikkein eniten, ja niitä oli kummassakin lehdessä tarjolla runsaasti. Ilkkaa kapea-alaisemman urheilukattauksen tarjonnut Satakunnan Kansa taas oli selvästi keskittänyt resursseja urheilusivujen pääjuttuun, joka oli mielenkiintoinen artikkeli jääpalloilijoiden kesätreeneistä (Suo, pallo ja Petteri ovat Narukerän kesän innostajat, Satakunnan Kansa 8.7.2009, 15). Suolla tapahtuvasta harjoittelusta oli vieläpä kuvattu videopätkä lehden verkkolukijoita varten.

6.1.7 Esiintyjän sukupuoli ja ikä tekstissä

Urheilu-uutisten päähenkilöiden iän ja sukupuolen taulukointi osoittaa, että lehtien linja on melko samankaltainen tämänkin asian suhteen. Ilkassa on suhteellisesti eniten uutisia, joiden pääosassa on aikuinen mies (prosenttiluvut Ilkka 70,8, Savon Sanomat 63,2 ja Satakunnan Kansa 60,2). Ilkassa on vastaavasti vähemmän määrittelemättömiä juttuja kuin kahdessa muussa lehdessä (SS 16,6, SK 16,2 ja Ilkka 6,2), mutta muiden kategorioiden kohdalla prosenttiluvut ovat hyvin samansuuntaiset. Hieman yli kymmenen prosenttia kaikkien lehtien jutuista käsittelee aikuisten naisten urheilua (prosenttiluvut Satakunnan Kansa 13,8, Ilkka 13,6 ja Savon Sanomat 11,4). Nuorten miesten ja naisten urheilua käsitellään lehdissä melko säännöllisesti, mutta pienessä mittakaavassa. Tässäkin ikäryhmässä miehet saavat huomiota naisia useammin, mutta sukupuolet ovat tasa-arvoisemmassa asemassa kuin aikuisurheilun kohdalla. Lasten ja veteraaniurheilijoiden saama huomio on hyvin satunnaista – Ilkassa ei esimerkiksi ilmestynyt lainkaan veteraaniurheilusta kertovia juttuja koko tutkimusjakson aikana. Kun kaikki ikäryhmät otetaan huomioon, nousee naisurheilun osuus korkeimmaksi Ilkassa (prosenttiosuudet Ilkka 17,7, Satakunnan Kansa 16,4 ja Savon Sanomat 14,7).

Kuvio 8: Juttujen jakautuminen päähenkilön sukupuolen ja iän mukaan

Aikuisten miesten harjoittama urheilu hallitsi kaikkien tutkimuslehtien urheilusivuja. Tulos oli odotettavissa paitsi omien havaintojeni, niin myös luvussa 3.3.3 esitetyn kritiikin valossa. On kuitenkin vaikeampi sanoa, mistä tekijöistä naisurheilijoille suotava huomio on riippuvaista. Kritiikkiluvussa esitettiin esimerkiksi näkemys siitä, että naiset ovat tasavertaisemmin esillä suurkilpailujen yhteydessä. Tähän väittämään en pysty pureutumaan, koska olin tarkoituksellisesti valinnut tutkimusviikoiksi sellaiset viikot, joiden aikana ei järjestetty poikkeuksellisen suurta medianäkyvyyttä saavia kilpailuja. Tutkimusjakson pitäisi siis edustaa tilannetta, jolloin naisten ja muiden ”erityisryhmien” saama huomio on mahdollisimman normaalilla tasolla. Naisurheilun osuus kokonaistarjonnasta näyttäisikin olevan samansuuruinen kuin aiemmin tehdyissä tutkimuksissa (katso luku 3.3.3).

Tutkimusaineiston perusteella vaikutti siltä, että naisten urheilu huomioidaan useimmin perinteisten lajien, kuten hiihtolajien, yleisurheilun ja pesäpallon yhteydessä. Tämä ei liene yllätys, koska monet maamme kansainvälisesti menestyneimmistä naisurheilijoista ovat olleet hiihtäjiä tai yleisurheilijoita. Menestyssidonnainen urheilujournalismi siis kiinnittää huomiota sellaisiin lajeihin, joissa suomalaiset pärjäävät, olivat he sitten miehiä tai naisia. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että taitoluistelun suosio ja arvostus on noussut

Suomessa korkealle 2000-luvun loppupuolella Kiira Korven, Susanna Pöykiön ja Laura Lepistön menestyksen myötä (Historiaa, Suomen Taitoluisteluliiton verkkosivut; katso myös Jääkiekko arvostetuin urheilulaji – Taitoluistelun arvostus huipussaan, 2011). Tutkimusaineistossa taitoluistelua käsiteltiin kuitenkin vain muutama ennakkojutun verran, koska suomalaisjuhliin päättäneet Helsingin EM-kilpailut alkoivat vasta tammikuista tutkimusviikkoa seuranneella viikolla.

Pesäpallo on Suomessa puolestaan oma erityistapauksensa naisten harjoittamien palloilulajien parissa. Vaikka kansainvälisestä menestyksestä ei kansallislajin kohdalla voidakaan puhua, on tässä lajissa naisillakin omat pitkät perinteensä. Naiset ovat esimerkiksi pelanneet oman Itä-Länsi -ottelunsa vuodesta 1961 lähtien, ja lajin lisensoiduista pelaajista ja tuomareista lähes puolet on naisia. Pesäpalloliitto onkin tehnyt määrätietoisesti töitä tasa-arvotyön parissa 1980-luvun alkupuolelta lähtien. Ponnisteluiden ansiosta pesäpallosta tuli ensimmäinen laji, jossa naisten ottelutulokset ja sarjataulukot uutisoitiin Urheiluruudussa. Nykyään pesäpallo on selvästi suosituin naisten palloilulaji Suomessa yleisömäärillä mitattuna. (Pesäpallo ottaa naiset tosissaan, Superpesiksen verkkosivut.) Naisten pesäpallo onkin hyvä tapausesimerkki siitä, että mediahuomio ja urheilun kiinnostavuus paikan päällä katsottuna ovat riippuvaisia toisistaan.

Sukupuolinäkökulmaa ei ylipäänsä juuri tuotu tutkimuslehdissä esiin. Tästä linjasta poikkesi Satakunnan Kansan urheilusivujen pääjuttu, jossa haastateltiin kuutta levikkialueen naispuolista raviammattilaista tai -harrastajaa (Naisvalmentajat ryynnistävät esiin miehisellä ravialalla, Satakunnan Kansa 15.1.2009, 19). Mielestäni jutun toteutustapa oli onnistunut. Sukupuolten välille ei rakennettu vastakkainasettelua, vaan alalle toimivat naiset saivat omin sanoin kertoa lähtökohdistaan, tavoitteistaan ja saavutuksistaan. Raviurheilu onkin

niitä harvoja lajeja, joissa naiset ja miehet kilpailevat hevosten kasvattajina, valmentajina ja ohjastajinakin tasavertaisina yksilöinä. Muita vastaavanlaisia aineistossa esiintyneitä lajeja olivat esimerkiksi drag race eli kiihdytyskisat ja keilailu, jonka turnauksissa miehet ja naiset voivat kilpailla samassa sarjassa.

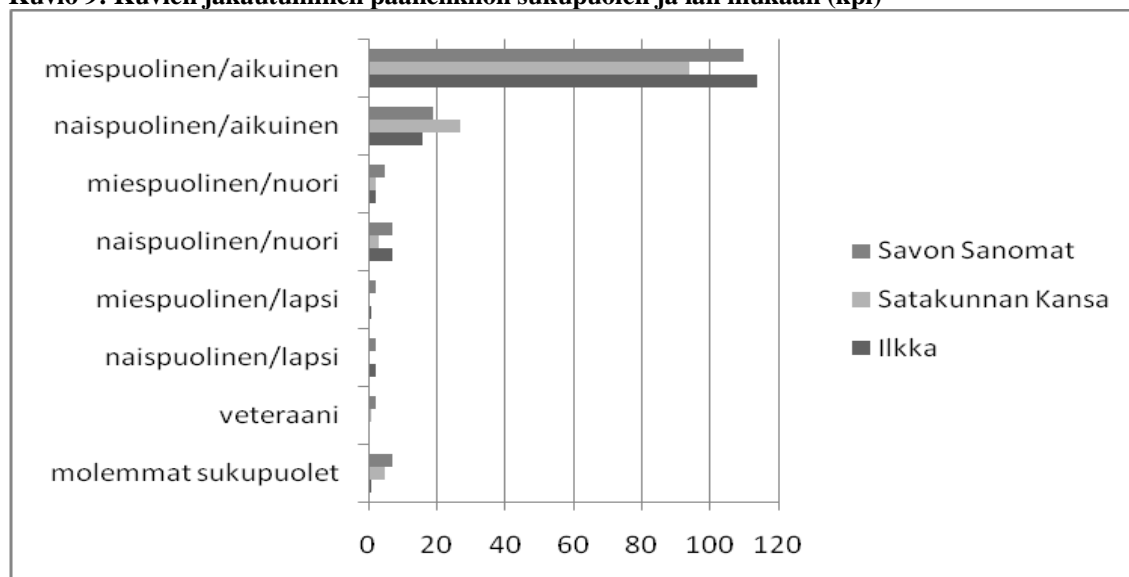
Kun tarkastelun kohteeksi otetaan aikuisurheilun sijaan nuoria sekä nuoria aikuisia (yleensä siis vielä omissa ikäsarjoissaan kilpailevia urheilijoita) käsittelevät uutiset, sukupuolet ovat selvästi tasa-arvoisemmassa asemassa huomiossa mitattuna. Epäilen tämän johtuvan lähinnä siitä, että nuorten sarjoissa tyttöjen osuus kaikista kilpaurheilijoista on suhteellisesti suurempi kuin naisten osuus aikuisurheilijoiden kohdalla. Niinpä uutisoitavaakin riittää enemmän. Nuorten ja erityisesti lasten urheilua käsittelevistä uutisista huomattavan suuri osa on sellaisia, että niissä kerrotaan kummankin sukupuolen edustajista, esimerkiksi jonkin lajin harrastajamääristä (Ahtautta altaissa, Savon Sanomat 12.1.2009, B18) tai levikkialueen lahjakkuuksien kilpailumenestyksestä (Pohjalaiset väänsivät seitsemän kultaa vapaapainin SM-kisoista, Ilkka 25.10.2009, 22). Harvassa jutussa nostetaan yksittäisiä junioreita esiin ilman selvää kytköstä ajankohtaiseen kilpailutapahtumaan. Satakunnan Kansan Seuraava tähti –juttusarjassa esiteltiin kuitenkin nuori kilpauimari kattavamman artikkelin muodossa (Jonne Koski kauhoo ennätyksiä nimiinsä, Satakunnan Kansa 14.1.2009, 17). Olisin mielelläni nähnyt enemmänkin tämänkaltaisia juttuja kaikissa lehdissä, vaikka niissä ei olisikaan haastateltu yhtä lahjakkaita nuoria kuin mitä ikäluokkansa SM-mitaleja rohmunnut Koski on.

6.1.8 Esiintyjän sukupuoli ja ikä valokuvassa

Kolmesta tutkimuslehdessä Satakunnan Kansassa julkaistiin eniten kuvia suhteessa uutisten kokonaismäärään (kuvitettujen juttujen prosenttiosuus 33,9).

Liki pitäen samassa suhteessa kuvia esiintyi myös Savon Sanomissa (32,3), kun taas Ilkassa kuvia oli selvästi vähemmän (24,2). Satakunnan Kansan kuvamäärän runsautta selittää osin lehden ulkoasun hierarkisuus: isojen pääkuvien vastapainona käytettiin runsaasti yksi- ja kaksipalstaisia kuvia, joita tietysti mahtuu sivuille enemmän. Satakunnan Kansan kuvitusratkaisut olivat pääosin toimivia, ja yhdenmukainen linja ryhditti urheilusivujen yleisilmettä. Toisinaan esimerkiksi pelitilannekuville oli kuitenkin annettu liian vähän tilaa, jolloin niiden sisältö oli hankalasti hahmotettavissa. Ilkan kuvankäyttö taas ei aina ollut riittävän rohkeaa. Yhdellä sivulla saattoi olla turhan monta suunnilleen samankokoista kuvaa, mikä yhdistettynä juttujen runsauteen teki sivuista tasapaksun näköisiä. Juttujen ja kuvien sommittelu toimikin yleisesti ottaen parhaiten Savon Sanomissa, jossa ei juuri näkynyt liian pieneen kokoon puristettuja kuvia. Lehdessä tarkasteluvuoden aikana toteutettu ulkoasu-uudistus vaikutti lisänsä kuvien käyttöä, mutta tätä selvemmin uudistus näkyi tehostevärien ja muiden taitollisten elementtien hyödyntämisinä.

Kuvio 9: Kuvien jakautuminen päähenkilön sukupuolen ja iän mukaan (kpl)

Naisurheilua esittäviä valokuvia julkaistiin niin ikään eniten Satakunnan Kansassa, jossa niiden osuus kaikista kuvista oli 24,6 prosenttia. Savon

Sanomissa vastaava luku oli 20,7 ja Ilkassa 17,7. Ilkassa naisia käsittelevien tekstien ja kuvien osuus suhteessa tekstien ja kuvien kokonaismäärään oli siis tismalleen sama (katso edellinen luku). Savon Sanomissa ja etenkin Satakunnan Kansassa taas julkaistiin suhteessa enemmän naisia esittäviä kuvia kuin tekstejä. Tämä havainto vaikuttaisi tukevan tutkielman kritiikkiosiossa esitettyä väitettä siitä, että naisurheilua ja -urheilijoita myydään eritoten kuvien avulla. En kuitenkaan havainnut, että tutkimuslehtien tavassa kuvata nais- tai miespuolisia urheilijoita olisi ollut selkeitä eroja. Oikeastaan vain yksi tapaus herätti vahvan epäilyn siitä, että valokuva oli julkaistu lehdessä enemmän naiskauneuden kuin urheilullisen arvon takia. Kyse oli Satakunnan Kansan sivun ylälaitaan nostamasta pikku-uutisesta (Höyhenet pöllyää, 17.1.2009, 14), joka kertoi kahden naisten ammattinyrkkeilyliiton höyhensarjan titteliottelusta. Kyseessä oli luullakseni koko aineiston ainoa naisten nyrkkeilyä käsitelty uutinen, ja uskonkin sen päätyneen lehteen ainoastaan siksi, että sen yhteydessä voitiin julkaista kuva, jossa kaksi meikattua nyrkkeilijää hymyilee iloisesti kameralle.

Tutkimusaineistossa esiintyneistä naisurheilijoista selvästi eniten huomiota keräsivät hiihtolajien edustajat. Kirkkaimpina tähtinä loistivat alppihiihtäjä Tanja Poutiainen ja ampumahiihtäjä Kaisa Mäkäräinen. Jokaisessa tutkimuslehdessä julkaistiin vähintään yksi Poutiaisesta sekä Mäkäräisestä kertonut kuvallinen uutinen kuvattomien juttujen lisäksi. Poutiaista ja Mäkäräistä käsitelleet kuvalliset tekstit oli lisäksi yleensä sijoitettu joko urheiluosaston ensimmäiselle tai toiselle sivulle, näkyville paikoille. Näiden menestyneiden aikuisurheilijoiden lisäksi valokuvissa esiintyi useaan otteeseen nuoria lupaavia naishiihtäjiä (esimerkiksi jutuissa Savon nuoret iskussa, Savon Sanomat 12.1.2009, B17 ja LeJy:n Anni Keisanen hiihti SM-hopeaa Rukalla, Ilkka 18.1.2009, 21). Myös moni naispesäpalloilijoista, -jalkapalloilijoista ja -yleisurheilijoista kertovista jutuista oli kuvitettu. Vuoden urheilijaksi 2008

valittu ampuja Satu Mäkelä-Nummela taas esiintyi palkitsemisgaalan jälkeisen päivän lehdissä urheilusivujen pääjutuissa, mutta muuten hänen tekemisiään ei huomioitu. Tämä johtunee kahdesta syystä: ammuntaa ei ylipäänsä seurata tarkasti suomalaisessa urheilumediassa ja toisaalta Mäkelä-Nummelan vuonna 2008 voittama olympiakulta ei yksin riittänyt nostamaan häntä urheilujulkisten raskaimpaan sarjaan. Vuonna 2009 Mäkelä-Nummelan arvokisamenestys sai tosin jatkoa MM-pronssin muodossa, mutta Mariborin kilpailut ajoittuivat seurantaviikkojen ulkopuolelle, joten niistäkään ei tutkimuslehdissä kirjoitettu.

Miehiä ja naisia esiintyi yhtä aikaa ja tasavertaisessa asemassa hyvin harvoissa urheilusivujen valokuvissa. Tällöin kyseessä oli esimerkiksi kuntoilutapahtumasta (Totinen kilpailu on Saimaalla sivuseikka, Savon Sanomat 11.7.2009, 23) tai keilailussa kilpailevasta pariskunnasta (Giantsilla kaksi kovaa Nurmiloa, Satakunnan Kansa 22.10.2009, 25). Tämänäyttävyyden kuvien vähäistä määrää ei voi pitää yllättävänä, kun tiedetään miesten ja naisten muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kilpailevan omissa sarjoissaan. Luontevia tilaisuuksia yhteiskuvien ottamiseen ei siten juuri tarjoudu. Kenties tyypillisimmät miehiä ja naisia esittävät kuvat ovatkin sellaisia, joissa esiintyy naisten palloilujoukkueen pelaajia yhdessä miespuolisen valmentajan, huoltajan tai pelinjohtajan kanssa. Tällaisia kuvia julkaistiin tutkimusjakson aikana ainakin Satakunnan Kansassa.

Valokuvien määrässä mitattuna miespuolisista urheilijoista suurinta huomiota nauttivat etupäässä ulkomailla kilpailleet tennispelaaja Jarkko Nieminen, ralliautoilija Mikko Hirvonen ja (varsinkin Ilkan taajaan seuraama) pikaluistelija Pekka Koskela. Myös huumeoikeudenkäynnin ryvettävä jääkiekkoilija Jere Karalahti ja Kansainvälisen autoliiton puheenjohtajaksi pyrkinyt Ari Vatanen esiintyivät useissa kuvitetuissa jutuissa. Miesten urheilua

käsitlevistä kuvitetuista jutuista huomattavan suurin osa oli jääkiekkoaiheisia, näin etenkin Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa. Naisurheiluun verrattuna miesten hiihtolajeista julkaistiin suhteessa selvästi vähemmän kuvitettuja juttuja, joskin kuvitettujen mäkihyppy uutisten määrä tasoitti tilannetta. Urheilijamiesten esittäminen valokuvan keinoin näytti olevan tyyliään hyvin perinteistä – urheilun ulkopuolisia elementtejä ei niissä pyritty tuomaan esille. Mieleen jäänyt ja samalla sympaattinen poikkeus tästä linjasta oli jalkapalloilija Tuomas Kuparisen haastattelun yhteydessä julkaistu kuva, jossa hän istuu kotisohvallaan poikansa sylissä (Kotona iskä, kentällä äijä, Savon Sanomat 14.1.2009, B19).

Veteraani-ikäisiä urheilijoita näkyi kuvissa vain kolme kertaa. Savon Sanomissa kerrottiin invalidien urheiluliiton boccia-kilpailuista (Taktikointia ja kiusantekoa, 12.7.2009, 23) ja muisteltiin savolaissyntyisen jalkapallolegenda Aulis Rytkösen elämänvaiheita (Taikurin ura kansien väliin, 21.10.2009, 18). Satakunnan Kansassa taas vierailtiin petankkikilpailuissa (Petankkipeli muuttuu hetkessä tiukaksi millitaistoksi, 9.7.2009, 14). Kaikkia juttuja yhdisti sekä paikallisuus että ajankohtaisuus: meneillään olevat kilpailut tai kirjan julkistaminen. Pienistä lapsista kertovia kuvitettuja uutisia ei ollut niitäkään koko aineistossa kuin viisi kappaletta. Savon Sanomissa käsiteltiin junioreiden harjoitusmenetelmiä ja -olosuhteita (Ahtautta altaissa, 12.1.2009, B18 ja SiPS luottaa omiin junioreihin, 15.1.2009, B27). Ensin mainitussa jutun yhteydessä julkaistussa kuvassa altaassa polski sekä tyttöjä että poikia, ja jälkimmäisessä kuvituksena käytettiin otosta tyttöjunioreiden harjoituksista. Ilkassa taas kerrottiin poikien karting-kilpailusta (Kärkikamppailut värivät Töysä-kartingia, 12.7.2009, 26) ja tyttöurheilijan aerobic-menestyksestä (Paganus taituroi kolmanneksi, 19.10.2009, 13) sekä uuden yleisurheilun erikoisseuran muodostamisesta (Seinäjoella yleisurheilijat lyömässä hynttyyt yhteen, 20.10.2009, 17). Viimeksi mainitun jutun kuvitukseksi oli valittu kuva kahdesta

yleisurheilijatytöstä. Näin pienen otannan perusteella ei oikeastaan kannata tehdä mitään suurempia johtopäätöksiä, mutta vaikutti siltä, että ainakaan näissä tapauksissa urheilevien lasten sukupuoli ei vaikuttanut millään tapaa siihen, miten heitä valokuvissa esitettiin.

7 POHDINTAA

Tässä luvussa kerron ensin lyhyesti siitä, mitä puutteita valittuun tutkimusmenetelmään liittyi, miltä osin se osoittautui toimivaksi ja kuinka luotettavina pidän sen avulla keräämiäni tietoja. Sen jälkeen esitän yhteenvedon tuloksista ja pohdin sitä, miltä osin urheilujournalismin kritiikki vaikuttaa yhä ajankohtaiselta ja mitä muutoksia urheilutoimittamisen tavoissa näyttää tapahtuneen.

7.1 Ajatuksia tutkielmasta ja urheilujournalismista yleensä

7.1.1 Tutkimuksen luotettavuudesta ja menetelmän toimivuudesta

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, onko takavuosina esitetty urheilujournalismin kritiikki vielä relevanttia ja miten maakuntalehtien urheilutoimittamisen tapa vastaa niitä ihanteita, joita tutkimuskirjallisuudessa on esitetty. Näiden kysymysten selvittämiseksi turvauduin jaotteluun, jossa jokainen tutkimuslehtien urheilusivuilla julkaistu juttu purettiin pienempiin rakenneosiin. Rakenneosien määrällinen tarkastelu muodosti tutkimukseni pohjan, jota täydensin lähiluvulla ja laadullisella analyysillä.

Tutkimuslehtien urheilu-uutiset oli pääsääntöisesti helppo jaotella esimerkiksi näkökulman ja journalistisen perustehtävän mukaan. Aineiston läpikäyminen useaan otteeseen selkiytti näitä arviointikriteerejä, mutta kaikkea tulkinnanvaraisuutta en silti onnistunut häivyttämään. Toisin sanoen jaottelu oli joiltakin osin niin yksioikoinen, että kaikki jutut eivät tahtoneet taipua sen mukaisiksi. Monissa tapauksissa esimerkiksi tekstin päähenkilön nimeäminen

osoittautui hankalaksi. Vaikka koin lopulta toimineeni varsin johdonmukaisesti jaottelua tehdessäni, myönnän, ettei tutkimusmenetelmän toistettavuus ole täysin ongelmaton. Pieni osa luokittelupäätöksistä kun syntyi lopulta varsin mielivaltaisesti, ei niinkään ylöskirjattuihin ja tarkkoihin kriteereihin vaan yleisvaikutelmaan perustuen. Toisaalta en kokenut tarvetta arviointikriteerien täydentämiseen siten, että ne toimisivat varmasti ja yksiselitteisesti joka jutun kohdalla. En edes tiedä, olisiko tämä ollut mahdollista, koska aineisto oli kokonaisuudessaan melko laaja.

En ole aivan vakuuttunut siitä, että oliko käyttämäni tutkimusmenetelmä lopulta paras mahdollinen tutkimuskysymyksen ratkaisemiseksi. Rakenteosien tarkasteleminen ja eri tekijöiden prosenttiosuuksien laskeminen tuottaa kyllä helposti suodatettavaa tietoa ja tuloksia. Nämä tulokset eivät kuitenkaan juuri ”keskustele” kritiikinaiheiden kanssa. Olisi esimerkiksi liian helppoa pelkästään todeta, että urheilujournalismi nojaa yhä liian vahvasti edellisen päivän tapahtumien toistamiseen, koska lähes tai yli puolet tutkimuslehtien jutuista kuuluu edellinen päivä –kategoriaan (katso luku 6.1.3). Tällainen toteamus ei kuitenkaan vielä kerro, millaisia tähän kategoriaan kuuluvat jutut ovat, millaisia muut jutut vastaavasti ovat ja onko nähtävissä pyrkimyksiä edellä mainitun aikasidoksen purkamiseen. Joka tapauksessa sain prosenttiosuuksia laskemalla kerättyä kokoon selkeää dataa, johon saatoin tukeutua analyyseissäni ja esittäessäni erilaisia pohdintoja. Luokittelumallin toimivuudesta kertoo jotain jo sekin, että sen avulla keräämäni tulokset vastasivat hyvin pitkälti niitä havaintoja, joita tein läpikäydessäni aineistoa ensimmäisiä kertoja. Aineistosta saamani ensivaikutelma ja tarkistetut tiedot olivat siis yhdensuuntaisia.

7.1.2 Kritiikki sekä osuu että ampuu ohi

Kun tutkimustuloksia silmäilee, käy ilmi, että monet urheilujournalismin kriitikkoja innoittaneet asiat leimaavat edelleen tutkimuksen kohteena olleiden maakuntalehtien urheilusivuja. Koin kuitenkin ongelmaksi sen, etten voi tietää, onko tilanne ollut tutkimuslehdissä vaikkapa kymmenen tai kaksikymmentä vuotta sitten samankaltainen eri muuttujien kohdalla vai onko asioissa tapahtunut muutoksia, vaikka pieniäkin. Sen aineisto ainakin osoitti, että urheiluliikkeen ja urheilumedian välinen (kriitikkojen mielestä liian) läheinen suhde on muuttunut: urheilujohtajia käytetään haastateltavina harvakseltaan, eikä heihin muutenkaan tukeuduta kaikkitietävinä auktoriteetteina. Lisäksi mehenkisiä, yhteistä urheiluagenda julistavia juttuja ei aineistosta juuri löydy muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Näissäkin on kyse lähinnä valistussävytteisestä kuntoliikunnan hyötyjen esilletuonnista. Me-henkisyyden purkaminen on tervettä kehitystä, mutta toisaalta urheilua ei pahemmin tarkastella myöskään uusista, vaihtoehtoisista näkökulmista käsin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että moraal-näkökulmaa edustaneiden tekstien määrä jäi aineistossa vähäiseksi, vaikka kategoria oli hyvin laveasti määritelty. Epäkohtia nostetaan esiin liian harvoin.

Näkökulmien niukkuus ja tiukka urheilusuorituksiin keskittyminen näkyi myös siten, että tiedottavaa journalistista perustehtävää edustavat uutiset olivat selvästi tyypillisimpiä tekstejä urheilusivuilla. Toisin sanoen otteluselostus on edelleen selvästi tyypillisin maakuntalehtien sivuilla näkyvä juttutyyppe. Olisi tietenkin hölmöä olettaa, että lehdissä yhtäkkiä päätettäisiin pyrkiä eroon perinteistä uutisjournalismia edustavasta tulosjournalismista. Parjattu tulosjournalismi ei myöskään automaattisesti ole huonoa urheilujournalismia, vaan sitäkin on monentasoista. Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan pystynyt pureutumaan ottelukuvausten laadukkuuteen sen tarkemmin.

Huippu-urheilukeskeisyys näyttäisi sekkin edelleen leimaavan vahvasti tutkimuslehtien urheilujournalismia. Urheilujournalismin kriitikothan ovat sitä mieltä että huippu-urheilun rinnalle pitäisi nostaa tasapuolisemmin esiin muita urheilun tasoja ja -ryhmiä. Kuitenkaan esimerkiksi Korhosen (2009, 77–78) haastattelemat toimittajat eivät koe ongelmalliseksi sitä, että kuntoliikunta sekä lapset ja nuoret jäävät huippu-urheilun varjoon urheilusivuilla, koska yleisö haluaa lukea huippu-urheilusta. Tosin Korhonen pohtii, voiko tällaisiin asioihin saada luotettavia vastauksia kysymällä aiheesta henkilöiltä, jotka juttuja itse tekevät. Itse uskon, että tämän asian suhteen vallitsee merkittävä ristiriita tutkijoiden ja heidän vaalimiensa ihanteiden sekä käytännön työtä tekevien urheilutoimittajien välillä. Urheiluviihde myy, ja sen parissa liikkuvat, yhä suuremmat rahavirrat ohjaavat tiedotusvälineidenkin toimintaa toimittajien ajoittaisesta vastaanhangoittelusta huolimatta (katso esimerkiksi Virtapohja 1999, 14 ja Jännes 2010). Vaikka onkin mielestäni epärealistista odottaa, että huippu-urheilun hallitseva asema mediassa merkittävästi kapenisi, uskon urheilujournalismin kriitikkojen lailla siihen, että kuntoliikunnasta ja ei-ammattilaisista kertoville teksteille kannattaisi silti tarjota nykyistä enemmän palstatilaa. Tällä tasolla liikkuvista aiheista saa todennäköisesti myös kirjoitettua helpommin niitä viihteellisiä ja vähemmän ryppyotsaisia juttuja, joita ainakin kaksi kolmesta tutkimuslehtien urheilutoimitusten esimiehistä kaipasi omiin lehtiinsä.

Noin joka kuudes tai seitsemäs tutkimuslehtien jutuista koski naisurheilua. Vertailu aiempiin tutkimuksiin (katso alaluku 4.2.7) osoittaa, että Ilkassa, Satakunnan Kansassa ja Savon Sanomissa naisurheilulle annettiin tilaa hieman keskimääräistä enemmän, joskaan ei vielä siinä määrin kuin naisten osallistuminen urheiluun edellyttäisi. Mutta vaikka miehet lukumääräisesti tarkasteltuna hallitsivatkin maakuntalehtien urheilusivuja, oli sukupuolista muuten annettu tasa-arvoinen kuva niin nuorten kuin täysi-ikäistenkin

urheilijoiden kohdalla. Urheilutoimittamisen kulttuurin maskuliininen perintö näyttää muidenkin tutkielmien tulosten perusteella murentuneen tai ainakin koko ajan murenevan. Esimerkiksi Helsingin Sanomien naisyleisurheilijoihin kohdistuneen uutisoinnin muutoksia vuosien 1983 ja 2005 välillä tutkinut Mäkelä (2006, 70–73) havaitsi, että työttöly ja ulkonäkökuvaukset olivat kadonneet lähes kokonaan uudemmasta aineistosta. Uutisointi oli lisäksi muuttunut asiallisemmaksi, faktapitoisemmaksi ja neutraalimmaksi. Myöskään Korhosen (2009, 78) haastateltavat eivät pitäneet urheilujournalismia enää kovin epätasa-arvoisena. Mies- ja naisurheilijoiden mediaseksikkyyden ilmenemismuotoja tutkinut Koivuranta (2007) on pannut merkille, että vaikka urheilusuoritus yleisimmin herättääkin median kiinnostuksen, se ei usein yksistään riitä, vaan media alkaa etsiä urheilijasta persoonallisuutta ja mahdollisuutta hänen erotisointiinsa. Tällaista asetelmaa en kuitenkaan omassa tutkimusaineistossani havainnut. Urheilijoiden erotisointiin syyllistyvätkin Suomessa varmasti lähinnä iltapäivälehdet sekä joidenkin muiden medioiden verkkosivustot (katso esimerkiksi Kuka EM-kisojen suomalaisista naisista on kuumin? MTV3:n verkkosivut ja Kuuma tenniskaunotar kosiskelee asullaan miesfaneja - katso kuvat, Iltä-Sanomien verkkosivut 2010).

Jo urheiluosastojen esimiesten haastattelut antoivat viitteitä siitä, että vammaisurheilua ei tutkimusaineistossa juuri esiinny. Vammaisurheilua käsittelikin lopulta koko aineistosta vain yksi juttu. Voitaneen siis todeta, ettei vammaisurheilu onnistu murtautumaan marginaalista maakuntalehdissä kuin poikkeustapauksissa. Esimerkiksi tällaisesta tapauksesta käy luultavasti ainakin paralympialaiset, sillä Kummun (2006, 83) mukaan kiinnostus paralympialaisia kohtaan on niin Suomessa kuin maailmallakin on lisääntynyt. Silti vammaisurheilun ristiriitainen luonne ajaa sitä paitsioon. Toisaalta ollaan sitä mieltä, ettei vammaisten ja vammattomien urheilua pidä rinnastaa (emt., 85).

Kuitenkin esimerkiksi Helsingin Sanomien urheilutoimittaja Aaltosen (2010, B8) mukaan paralympiaväki kaipaa sitä, että heitä kohdellaan tasavertaisina huippu-urheilijoina vammattomien kanssa. Tällöin vammaisurheilun edellytykset medianäkyvyyden kasvattamiseksi ovat kuitenkin heikot, kun muistetaan, että urheilutarjonta on kokonaisuudessaan kaiken aikaa kasvanut ja urheilutoimitukset joutuvat entistä enemmän keskittymään vain tiettyihin profiililajeihin (Mäkelä & Pirttimäki 2010, 14).

Menestyssidonnaisuus ei mielestäni paistanut tutkimusaineistosta läpi sen enempää kuin oli odotettavissa. Toki lupaavat tai lupaukset jo lunastaneet urheilijat nostetaan urheilusivuilla keskiöön, mutta tämä on mielestäni itsestään selvää. Menestyssidonnaisuuden purkaminen urheilujournalismista kun edellyttäisi sitä, että koko kilpaurheilun perusajatus kyseenalaistettaisiin. Ja jos tähän ajattelutapaan halutaan muutos, niin ehkä sen tulisikin lähteä urheiluliikkeen sisältä, kuten suomalaista urheilujärjestelmää jäytävää menestysnälkää kritisoiva Kupila (2011, 3) näyttäisi ajattelevan. Kupilan mielestä urheilu on olemassa siksi, että ihmiset haluavat kokeilla rajojaan, vaikka voittaminen, häviäminen ja kilpailu ovat nekin tärkeitä. Hän huomauttaa, että uuden sukupolven urheilijat uusintavat urheilun arvoja ja asenteita ja nostavat urheilusta nauttimisen entistä vahvemmin esille. Esimerkkinä vanhojen lajien ja uusien asenteiden kohtaamisesta Kupila nostaa esille Yyterin beachfutis-turnauksen. Kuinka ollakaan, niin Satakunnan Kansan urheilusivuilla tapahtumaa käsiteltiin monipuolisesti ja ennen muuta viihtymisen näkökulmaa painottaen.

Tutkivaa journalismia ei tutkimuslehdissä oikeastaan näkynyt, riippuen tosin siitä, miten käsitettä tulkitaan. Tässä kohtaa ihanteet ja realismi törmäävätkin pahasti. Kun tutkimuslehtien urheilutoimitukset pyörivät käytännössä minimimiehityksellä ja taittovastuu rajoittaa vakituisten kirjoittajien työnkuvaa

(katso urheiluosastojen esimiesten haastattelut luvusta viisi), liene selvää, ettei asioiden penkomiseen ja pitkäkestoiseen taustatyöhön jää aikaa. Samat ongelmathan vaivaavat oikeastaan kaikkia toimituksia. Esimerkiksi Vuorisen (2007, 58) mukaan syyt tutkivan urheilujournalismin vähyyteen piilevät ennemminkin toimittajien kiireisessä työnkuvassa kuin asenteissa. Urheilussa selvitystä vaativat asiat eivät ole sen yksinkertaisempia kuin muillakaan osastoilla, ja niiden perkaaminen edellyttäisi useimmiten päivittäisseurannan vähentämistä. Rajanveto tutkivan ja "ei-tutkivan" journalismin välille on sitä paitsi hankalaa: toimitustyössä niitä tehdään usein rinnakkain ja päällekkäin. On myös hyvä muistaa, että tutkivan journalismin ei tarvitse liittyä väärinkäytösten paljastamiseen, vaan esimerkiksi usein unohdettujen aiheiden esiin nostamiseen. Tällainen tutkiva journalismi voi liittyä vaikkapa asioiden mittaamiseen ja niiden havainnollistamiseen lukijoille. (emt., 55–59.)

7.1.3 *Samoja linjoja, silti suuria eroja - tutkimuslehdet tiivistettynä*

Tutkimuslehtien urheilusivujen väliset erot kävivät monelta osin selväksi jo tulosluvussa. Vaikka monet asiat yhdistivätkin niitä, oli myös eroavaisuuksia sen verran paljon, että esitän vielä tiiviit luonnehdinnat jokaisesta lehdestä. Nämä "esittelyt" pohjaavat paitsi eri muuttujia laskemalla saatuihin tuloksiin niin myös siihen kokonaisvaikutelmaan, joka lehdistä välittyi. Luonnehdinnoissa on siis mukana enemmän omaa tulkintaani kuin varsinaisessa tulososiossa.

Satakunnan Kansan urheilusivujen linja näytti omiin silmiini eniten harkitulta konseptilta. Lehdellä oli yksi selkeä profiililaji, jääkiekko, josta kirjoitettiin myös sarjakauden ulkopuolella. Urheilusivujen pääjutut olivat usein omaa tuotantoa, ja niiden näkökulmia oli monesti kehitelty perustasoa pidemmälle. Näkökulmien vaihtelevuus tuli toisinaan esiin myös tärkeimpien

otteluraporttien kohdalla: peruskaavasta uskallettiin poiketa, jos tarjolla oli aineksia muiden vaihtoehtojen käyttöön. Urheilusivujen ilme oli kokonaisuudessaan vahvasti paikallinen ja maakunnallinen, mutta toisaalta kansainvälisesti katsottuna välillä hyvinkin suppea tai liki olematon. Monien pienempien lajien näkyvyys oli Satakunnan Kansan urheilusivuilla vähäistä.

Savon Sanomat oli tutkimuslehdistä levikkimäärältään suurin ja sen urheilutoimituksessa työskenteli yksi vakituinen toimittaja enemmän kuin Ilkassa ja Satakunnan Kansassa. On vaikea sanoa, oliko kyse lähinnä suuremmista resursseista vai toimituksen työskentelytavoista ja harkitusta linjasta, mutta Savon Sanomien urheilutarjonta näytti joka tapauksessa tasaisimmalta niin laadun kuin määränkin puolesta. Tammikuisen ja heinäkuisen tutkimusviikon välisenä aikana toteutetun ulkoasu-uudistuksen myötä sivujen luettavuus parani selvästi ja niiden hieman tylsä ja staattinen olemus koheni. Jo tätä ennen lehdessä oli osattu antaa jutuille tilaa niiden arvon mukaan. Ylipäänsä lehdestä jäi sellainen vaikutelma, että juttujen tyyliä ja tyypittelyä suunnitellaan perustasoa pidemmälle.

Ilkka oli kolmikön vanhakantaisin lehti, niin sisällön kuin ulkoasunsakin puolesta. Urheilutoimituksen esimiehen mielestä lehden lukijan on tultava toimeen yhdellä sanomalehdellä ja Ilkan urheilukattaus olikin useimpina päivinä monimuotoisempi kuin verrokkilehdissä. Oman alueen pienetkin lajit huomioitiin hyvin. Toisaalta juttuhierarkia ei aina toiminut: välillä sinällään pienet uutiset oli nostettu isosti esille, eikä varsinaisia sivun pääjuttuja tahtonut aina kunnolla erottaa ”tilkkeen” joukosta. Utistomateriaalin ja osaltaan myös avustajien kirjoittamien lyhyiden otteluraporttien runsas käyttö vahvisti tasapaksua vaikutelmaa. Urheilusivuista välittyi jonkinlainen rohkeuden puute: tärkeimpiä juttuja ja vaihtoehtoisia näkökulmia korostamalla koko paketista tulisi ryhdikkäämpi.

7.1.4 Kohti parempaa urheilujournalismia

Suuri osa kotimaisissa tutkimusartikkeleissa ja -kirjallisuudessa esiin tuodusta ja itse hyödyntämästäni urheilujournalismin kritiikistä on kirjoitettu 1990-luvulla tai aiemmin. Vaikka en tässä tutkielmassa pystykään esittämään suoria vertailuja aiheesta, voidaan mielestäni olettaa, että tutkimuslehtien urheilutoimittamisen kulttuurissa on tapahtunut muutoksia runsaan kymmenen, saati yli kahdenkymmenen vuoden aikana. Onhan yksin internetin räjähdysmäinen kasvu on muuttanut journalismia enemmän kuin mikään muu yksittäinen ilmiö mikrotietokoneiden keksimisen jälkeen, kuten Hiilamo (1998, 264) totesi jo runsaat kymmenen vuotta sitten. Samalla uutiskilpailu on entisestään koventunut, ja perinteiset (urheilu)mediat ovat joutuneet miettimään toimintatapojaan uusiksi (esimerkiksi Korhonen 2009a, 6–12; Lintulahti 2006; Ranta 2010).

En oikein tahdo uskoa, että staattiseksi syytellyllä urheilujournalismilla tai millään muullakaan journalismin alalajilla olisi enää varaa reagoida hitaasti ympärillä tapahtuviin muutoksiin, vaikka takavuosina näin ehkä tapana olikin. Aikaisemmin toimineista käytänteistä on täytynyt luopua jo senkin takia, että monet urheiluun liittyvät uutiset ja ilmiöt nousevat huomion kohteeksi internetin keskustelupalstoilla ja fanien hallitsemilla verkkosivustoilla ennen kuin niihin kiinnitetään huomiota valtamediassa, kuten Korhonen (2009b, 12–15) huomauttaa. Kun yleisö pääsee huomattavasti entistä helpommin ja nopeammin alkuperäisten tietolähteiden äärelle, on toimittajien kyettävä tarjoamaan heille entistä jalostetumpaa sisältöä. Syy siihen, että tähän ei aina yllätä, piilee nykyään varmasti enemmän urheilutoimitusten rajallisissa resursseissa kuin itse urheilujournalismissa ja sen tekijöissä. Töitä riittää enemmän kuin sen taitavia ammattilaisia.

Olen taipuvainen uskomaan siihen, että urheilutoimittajien ammattikuva ja –identiteetti on 2000-luvulla edelleen kehittynyt kohti yleisjournalistista ihannetta. Urheilutoimitusten esimiehiä haastatelleen Vuorisen (2007, 74–76) mukaan suuri osa heistä oli sitä mieltä, että uusi urheilutoimittajasukupolvi suhtautuu myönteisesti urheilujournalismin kehittämiseen ja työtapojen muokkaamiseen. Uuden sukupolven kirjoittajat uskaltavat tarkastella urheilun maailmaa avarakatseisesti ja tarttua myös vähemmän tuttuihin aiheisiin ja ilmiöihin. Kaavamainen suorittaminen ei enää riitä. Korhosen (2009a, 70–71) haastattelemat urheilutoimittajat taas kokivat, että työt on tehtävä entistä nopeammin ja paremmin. Vaikka rutiiniluonteiset tehtävät ovat edelleen osa urheilutoimittajan arkea, on niiden osuus vähentynyt ja työn yleinen vaatimustaso noussut (vertaa Kivinummi 2010). Samaa mieltä ovat myös urheilutoimittajia haastatelleet Mäkelä ja Pirttimäki (2010, 15), joiden mukaan näiltä vaaditaan nykyisessä hektisessä mediamaailmassa entistä enemmän.

Korhosen (2009, 74–76) mielestä onkin merkillepantavaa, että monet urheilutoimittajat perustelevat perinteiseen (tulos)urheilujournalismiin tukeutumista kiireellä. Analyyttisyyteen ja omaan tiedonhankintaan ei tahdo riittää aikaa. Mikä siis neuvoksi? Urheilujournalismin tasonnostoa peräänkuuluttava urheilutoimittaja Vesa Rantanen näkee journalismin elämäntapana ja –tehtävänä. Veikkaajan NHL-kirjeenvaihtajana työskentelevä Rantanen tekee itse 12-tuntisia työpäiviä kuutena päivänä viikossa. Lapsia Rantasella ei ole, ja hän myöntääkin, ettei samanlainen työtahti onnistuisi perheellisenä. (Marttinen 2010, 8–11.) Suomen tunnetuimpiin urheilutoimittajiin kuuluva Jari Porttila puolestaan nukkuu suurkilpailujen aikana viiden tunnin yöunia ja uhraa vapaa-aikaansa ehtiäkseen vierailta urheilijoiden harjoituksissa (Kauppinen 2010,). En lainkaan epäile, etteikö tällainen paneutuminen kasvattaisi yksittäisten toimittajien asiantuntemusta ja valmiuksia tehdä työnsä paremmin. On ymmärrettävää ja mielestäni myös hyväksyttävää, että

urheilutoimittajien työtaakka kasvaa hetkellisesti arvokilpailujen aikana tai muiden erityistapausten kohdalle sattuesssa. Urheilujournalismin yleinen taso tuskin kuitenkaan nousee merkittävästi ellei omasta vapaa-ajasta ja jopa perhe-elämästä tinkimisen rinnalle löydetä muita työkaluja siinä arjessa, jota urheilumaailman tapahtumien seuraaminen kuitenkin useimmiten on.

Tutkimuslehtien urheilusivuilla kuten myös urheilujournalismin saralla ylipäänsä on olemassa paljon asioita, jotka voitaisiin tehdä toisin tavoin ja myös paremmin. Monet urheilujournalismin kohdistuneet syytökset näyttäisivät joka tapauksessa olevan idealistisia, ainakin osittain vanhentuneita tai sen kaltaisia, että ne koskettavat journalismia laajemminkin. Harva tiedotusväline tai toimitus pystyy esimerkiksi ylpeilemään sillä, kuinka laajamittaista ja ansiokasta tutkivaa journalismia sen toimittajat harjoittavat. Ja jos urheilutoimittamista koskevat kritiikinaiheet ovat kerran näinkin yleismaailmallisia kuin syytökset tutkivan journalismin puutteesta, vaikuttaisi todella siltä, että urheilujournalismi ja sen tekijät ovat lähestyneet muita tiedotusvälineiden osastoja, kuten luvun 2.3 lopussa esitettiin. Voidaan kai sanoa, että huono journalismi on huonoa journalismia, urheilu-etuliitteellä varustettuna tai ilman sitä.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Aaltonen, Pekka: Säälimätöntä huippu-urheilua? Helsingin Sanomat 21.3.2010, B8.

Anttila Annika & Frost (2007): Naiset toteuttivat unelmansa. Tutkimus naisjalkapallon uutisoinnista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kesän 2005 EM-turnauksen yhteydessä. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma. Liikuntatieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Arponen, Antti O. (1998): Tunnettuja urheilutoimittajia. Teoksessa Anssi Halmesvirta ja Heikki Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 55–78.

Boyle, Raymond (2006): Sport Journalism. Context and Issues. Lontoo: Sage Publications.

Collin Helena & Vuori Sanna (1999): Naiset television urheilu-uutisissa. Liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Goldlust, John (2004): Sport as Entertainment: The Role of Mass Communications. Teoksessa David Rowe (toim.) Critical Readings: Sport, Culture and the Media. Issues in Cultural and Media Studies. Maidenhead: Open University Press, 27–47.

Guttmann, Allen (1978): From Ritual to Record. The Nature of Modern Sports. New York: Columbia University Press.

Heinilä, Kalevi (1973): Yleisön markkinat huippu-urheilussa. Teoksessa Kalevi Heinilä & Jukka Wuorio (toim.) Huippu-urheilu ja yhteiskunta. Jyväskylä: Jyväskylän kesä r.y. , 115–125.

Heinilä, Kalevi (1987): Urheilija ja julkisuus. Liikunta ja tiede 24, 3/1987, 128–129.

Heinilä, Kalevi (2000): Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa? Teoksessa Mari Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissektori (Likes), 273–284.

Hemánus, Pertti (1973): Urheilu tiedotusvälineissä: viihdyttävä ja vaikuttaja. Teoksessa Kalevi Heinilä & Jukka Wuorio (toim.) Huippu-urheilu ja yhteiskunta. Jyväskylä: Jyväskylän kesä r.y. , 143–146.

Hemánus, Pertti (1983): Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: Heijastussuhde vai symbiosi? Teoksessa Vuolle Pauli (toim.) Liikuntaviestintä. Jyväskylän yliopisto. Opetusmonisteita n:o 9, 40–53.

Hemánus, Pertti (1985): Urheilutiedottaminen, ristiriitojen kasauma. Liikunta ja tiede 1/1985, 10–12.

Hemánus, Pertti (1989): Viestinnän ja joukkotiedotuksen perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 1. Helsinki: Yliopistopaino.

Hietala, Veijo (1990): Teeveen merkit. Television lukutaidon aakkoset. Helsinki: Oy Yleisradio Ab. Opetusjulkaisut.

Hiilamo, Heikki (1998): Koneella tiedon kimppuun. Teoksessa Kantola Anu ja Morä Tuomo (toim.) Journalismia! Journalismia? Helsinki: WSOY, 255–290.

Howe, David (2008): The Cultural Politics of the Paralympic Movement. Through an Anthropological Lens. New York: Routledge.

Huhtamäki, Martti (1984): Urheilujournalismissa laatu korvataan määrällä. Suomen lehdistö 4/1984, 31–32.

Hujanen, Erkki (2007): Lukijakunnan rajamailla. Sanomalehden muuttuvat merkitykset arjessa. Jyväskylä Studies in Humanities 68. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Elektroninen aineisto, viitattu 2.11.2009.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13465/9789513927301.pdf?sequence=1>

Humphreys, Joe (2009): Rumaa peliä. Mikä urheilussa mättää? Helsinki: Like.

Huovila, Tapani (2001): Toimittaja - vastuussa oleellisesta muutoksessa. Neljäs ja uudistettu painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Itkonen, Hannu (1996): Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Helsinki: Gaudeamus.

Itkonen Hannu, Ilmanen Kalervo, Matilainen Pertti, Jaskari Liina (2008): Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Tutkimuksia 1/2008. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.

Jokinen, Jouko (1990): Urheilussa ei ole järkeä. Teoksessa Ilkka Malmberg (toim.) Tasavaltaa vahtimassa. Helsingin sanomalehtimiesyhdistys - Helsingfors journalistförening 1920-1990. Helsinki: Helsingin sanomalehtimiesyhdistys.

Järvinen, Henry (1994): Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja n: o 90. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisseätiö (Likes).

Kauppinen, Touko (2010): Jari Porttila on taas kisakunnossa. Helsingin Sanomat 10.2.2010, C

Keränen, Esko (1984): Muuttuva työnkuva. Toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdistössä. Suomen sanomalehdistön historia –projektin julkaisuja n: o 24. Helsinki 1984.

Keskitalo, Tapio (2011): Taistelusta tuli karu ammatti. Helsingin Sanomat 27.1.2011.

Koivumäki, Kari (2006): Urheilutoimittajat ja vaikea vammaisurheilu. Liikunta ja tiede 1/2006, 38–39.

Koivuranta, Riitta-Liisa (2007): Seksiä, taitoa, karismaa – urheilijan kolme parasta valttia matkalla mediaseksikkyyteen. Kaupallisuuden ja viihteellisyyden kyllästyvän mediaurheilun tarkastelua. Mediatutkimuksen pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

Koljonen, Kari (2000): Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja, sarja A 95/2000. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Korhonen, Juha (2009a): Internet urheilutoimittajien tietolähteenä. Journalistiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.

Korhonen, Juha (2009b): Iso poru pienestä ongelmasta? Jyväskylän ylioppilaslehti 7/2009, 8–9.

Kummu, Leena (2006): Kummajaisesta huippu-urheiluksi. Suomen vammaisurheilun historia 1960–2005. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.

Kunelius, Risto (2003): Viestinnän vallassa. Viides ja uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Kupila, Jari (2011): Laatikon ulkopuoli. Urheilulehti 4/2011, 3.

Kuusela, Matti (1997): Petos kalkkiviivoilla. Mies se on hävinnytkin, vaikka niin saatana huono. Journalisti 4.9.1997.

Kuutti, Heikki (2006): Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Laine, Leena (1984): Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa v. 1856–1917. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja n: o 93 A, osa I.

Lamberg, Marko (1998): Kun tärkeintä ei ollut voitto, vaan voitosta kertominen – keskiajan tarkkuusammuntakilpailut sosiaalisen viestinnän kanavana. Teoksessa Anssi Halmesvirta ja Heikki Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 11–23.

Lehtinen, Tiina-Liisa (2006): Nais- ja miesurheilijan representointi Helsingin Sanomissa vuoden 2004 Ateenan olympialaisten kontekstissa. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kielten laitos.

Lehto, Keijo (2006): Aatteista arkeen: suomalaisten seitsemänpäiväisten sanomalehtien linjapapereiden synty ja muutos 1971–2005. Jyväskylä Studies in Humanities 48. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Elektroninen aineisto, viitattu 2.11.2009.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13464/9513923924.pdf?sequence=1>

Lehtonen, Eeva-Liisa (1995): Sporttituulia kansalle. 1800-luvun kilpaurheilun alkulähteillä. Lahti: Lahden kaupunginmuseo, Hiihtomuseon julkaisuja n: o 3.

Luikku, Susanna (1998): Kaikki muuttuu paitsi urheilujournalismi. Liikunta ja tiede 3/1998, 30–31.

Marttinen, Manu (2010): Kulmavääntäjät. Journalisti 3/2010, 8–11.

Meriläinen, Reetta (1993): Tiukka tilanne vastustajan maalilla. Urheilujournalismi on liikuntapolitiikkaa väkevämpää. Liikunta ja tiede 4/1993, 64–65.

Mervola, Pekka (1995): Kirja, kirjavampi, sanomalehti. Ulkoasukierre ja suomalaisten sanomalehtien ulkoasu 1771–1994. Jyväskylän studies in communication. Helsinki: Suomen historiallinen seura, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

McQuail, Denis (2000): Mass Communication Theory. Neljäs painos. Lontoo: Sage Publications.

Mäkelä, Annu (2006): Kauneuden korostusta vai urheilun arvostusta? Tutkimus naisyleisurheilun uutisoinnista Helsingin Sanomissa vuosien 1983 ja 2005 MM-kilpailujen yhteydessä. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.

Mäkelä Kalle & Pirttimäki Olli (2010): Median ja urheilun välinen suhde. Urheilu ja urheilijat mediassa. Viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turku.

Nieminen, Sami (1994): Kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sanomalehti Keski-suomalaisen urheilusivuilla. Journalistiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.

Nummelin, Matti (1988): Naiset orpoja miesurheilun maailmassa. Teoksessa Pauli Vuolle (toim.) Urheilutoimittajien puheenvuoroja. Jyväskylän yliopiston Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen opetusmonisteita n:o 11, 78–84.

Perko, Touko (1991): Suomalainen urheilulehdistö. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 9. Aikakauslehdistön historia: erikoisaikakauslehdet. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 217–261.

Perko, Touko (2000): Konnia ja sankareita. Doping-pommin pitkät varjot. Toinen, korjattu painos. Jyväskylä: Atena.

Perko, Touko (2001): Konnia ja sankareita 2. Myrskyvaroituksesta sinivalkeiseen lankeemukseen. Jyväskylä: Atena.

- Pietilä, Jyrki (2008): Kirjoitus, juttu, tekstielementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771-2000. *Jyväskylä studies in humanities*, n:o 111. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Elektroninen aineisto, viitattu 11.2.2009. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19405/9789513934545.pdf?sequence=1>
- Pirinen, Riitta (1998): Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa Anssi Halmesvirta ja Heikki Roiko-Jokela (toim.) *Urheilu, historia ja julkisuus*. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 25–35.
- Pirinen, Riitta (2006): Urheileva Nainen lehtiteksteissä. *Acta Universitatis Tamperensis* 1138. Tampere: Tampere University Press.
- Pänkäläinen, Seppo (1991): Urheilujournalismin synty ja kehitys suomalaisessa päivälehdistössä ennen vuotta 1945. Kuningas jalkapallon julkisuustarina. Tiedotusopin lisensiaattitutkimus. Tampereen yliopisto 1991.
- Pänkäläinen, Seppo (1997a): Urheilujournalismissa paljon mahdollisuuksia. *Suomen Lehdistö* 5/1997. Helsinki: Sanomalehtien liitto ry, 6–7.
- Pänkäläinen, Seppo (1997b): Voisivatko lätkäkisat opettaa jotain urheilujournalismista? *Journalisti* 29.5.1997, 18.
- Pänkäläinen, Seppo (1998a): Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa Anssi Halmesvirta ja Heikki Roiko-Jokela (toim.) *Urheilu, historia ja julkisuus*. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 45–54.
- Pänkäläinen, Seppo (1998b): Suomalainen urheilujournalismi. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisusarja Impulssi XV.
- Pänkäläinen, Seppo (1998c): Urheilujournalismiko kritiikitöntä? Teoksessa Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.) *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 161–181.
- Pänkäläinen, Seppo (1998d): Vaikenemisellako kultaa? *Liikunta ja tiede* 4/1998, 37–39.
- Rautarinta, Erno (2002): Päivittäisseurantaa ja omia ideoita. Välitetyt ja tuotetut jutut *Ilta-Sanomien* ja *Turun Sanomien* urheilutarjonnassa. Journalistiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.

Salimäki, Harri (2000): Isänmaan ja urheilu-uskon mies. Lauri Pihkala modernin urheiluaatteen esitaistelijana. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Salminen, Esko (1998): Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950–1980. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 3. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 141–306.

Salokangas, Raimo (1987): Puoluepolitiikka ja uutisjournalismi muuttuvilla lehtimarkkinoilla. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 2. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 167–433.

Salokangas, Raimo (1996): Aikansa oloinen. Yleisradion historian 1949–1996, 2. osa. Helsinki: WSOY Painolaitokset.

Salokangas, Raimo (1998): Epätyypillistä liiketoimintaa? Raha, aate ja palvelutehtävä sanomalehdistön historiassa. Teoksessa Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 39–57.

Seppänen, Paavo (1984): Suomalainen liikuntakulttuuri – mihin on tultu. Liikunta ja tiede 1/1984, 6–13.

Sihvo, Soile (2000): Illan urheiluanti. Urheiluruudun sisällöllinen muutos 1963–2000. Jyväskylän yliopisto, liikunnan sosiaalitieteiden laitos, liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma. Elektroninen aineisto, viitattu 28.10.2009.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9711/ssihvo.pdf?sequence=1>

Smith, Garry J. & Blackman Cynthia (1979): Sport in the mass media. CAHPER Sociology of Sport Monograph Series. Ottawa: CAHPER.

Suomela, Klaus U. (1944): Suomen urheilun historia, osa I. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kivi.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo (1998): Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia. Helsinki: Edita.

Vasara, Erkki (2000): Isänmaan ja sodankäynnin asialla: Piirtoja suomalaisesta urheiluaatteesta 1870-luvulta 1950-luvulle. Teoksessa Heikki Roiko-Jokela ja Esa Sironen (toim.) Urheilu katsoo peiliin. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 11–24.

Virtapohja, Kalle (1998): Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Virtapohja, Kalle (1999): Mediaurheilun rotaatiomalli urheiluskandaalien selittäjänä. Teoksessa Karvala, Samu (toim.) Urheilujournalismista talousjournalismia? Jyväskylän yliopisto, Mediainstituutin katsauksia 2/1999, 5–21.

Virtapohja, Kalle (2000): Media ja urheilun skandaalit. Teoksessa Heikki Roiko-Jokela & Esa Sironen (toim.) Urheilu katsoo peiliin. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 57–64.

Vuolle, Pauli (1983): Liikunnan joukkotiedotus maamme liikuntaviestinnän kentässä. Teoksessa Vuolle Pauli (toim.) Liikuntaviestintä. Jyväskylän yliopisto. Opetusmonisteita n:o 9, 1–26.

Vuolle, Pauli (1986): Osallistuminen organisoituun liikuntaan. Teoksessa Vuolle Pauli, Telama Risto & Laakso Lauri (toim.) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 135–147.

Vuorinen, Sanna (2007): Kohti koko kansan urheilujournalismia. Sanomalehtien urheilutoimitusten esimiehet urheilujournalismin kehittäjinä. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Wanta, Wayne (2006): The Coverage of Sports in Print Media. Teoksessa Arthur A. Raney & Jennings Bryant (toim.). Handbook of Sports and Media. New Jersey: Mahwav, 105–115.

Watson, James & Hill, Anne (2000): Dictionary of Media & Communication Studies. Viides painos. Lontoo: Arnold.

Internet-dokumentit:

Arponen, Antti O. (2009): Helsinkiläisten kerhosta kehittynyt ammattilaisten liitto. Urheilutoimittajain Liiton verkkosivut. Viitattu 8.10.2009
<http://www.urheilutoimittajat.fi/index.php?bW9kPWNvbnRlbnQmYWN0PmZpZXdhY29udGVudGI0ZW0mcGFnZV9pZD0zMTAmY2hlY2s9NGY4OWVjOWRlMWI2MGUzYTZlMjE3N2ExMjg4MzFkYmQ=>

Beck, Daniel & Bosshart, Louis (2003): Sports and Media. *Communication Research Trends* 22/2003, 3–27. Santa Clara, USA: Centre for the Study of Communication and Culture (CSCC). Viitattu 11.4.2011.

http://cscsc.scu.edu/trends/v22/v22_4.pdf

Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe (1965): The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research* 1/1965, 64–91. Lontoo: Sage Publications.

Jyväskylän yliopistokirjasto, elektroninen aineisto. Viitattu 18.2.2010.

<http://www.jstor.org.ezproxy.jyu.fi/stable/423011>

Hagfors, Kari (2008): Siitäkö yli mistä aita on matalin? Fair Play,

Urheilutoimittajain liiton jäsenlehti, 1/2008. Viitattu 21.1.2010.

<http://www.urheilutoimittajat.fi.linuxtemp.saunalahti.fi/fairplay/fairplay0801.pdf>

Harvey, Adrian (2004): *Beginnings of a Commercial Sporting Culture in Britain, 1793-1850*. Aldershot, U.K.: Ashgate Publishing Ltd. Jyväskylän

yliopistokirjasto, elektroninen aineisto. Viitattu 1.11.2009.

<http://site.ebrary.com.ezproxy.jyu.fi/lib/jyvaskyla/docDetail.action?docID=10211235>

Ilmanen, Kalervo (2008): Urheiluhulluus historiallis-yhteiskunnallisesta näkökulmasta. *Tieteessä tapahtuu* 7/2008, 8–13. Viitattu 29.10.2009

<http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/viewFile/685/565>

Jännes, Kaisa (2010): Arvokasta urheilua. Vierumäen urheilujournalismin opiskelijoiden Media peli –julkaisuportaali. Viitattu 26.4.2011.

<http://ujo5.wordpress.com/2010/10/04/arvokasta-urheilua/>

Kivinummi, Minna (2010): Sankarimyyttiä pönkittämässä ja vetäviä tarinoita etsimässä. Vierumäen urheilujournalismin opiskelijoiden Media peli –julkaisuportaali. Viitattu 26.4.2011.

<http://ujo5.wordpress.com/2010/10/03/sankarimyyttia-ponkittamassa-ja-vetavia-tarinoita-etsimassa/>

Lahman, Sean (2007): *A Brief History of Baseball. Part I: Origins of the Game*. Sean Lahman`s Baseball Archive. Viitattu 22.9.2009.

<http://baseball1.com/content/view/32/74/>

Lintulahti, Matti (2006): Tulevaisuuden journalismin jalanjäljillä. *Mediablogi* 13.2.2006. Viitattu 13.4.2011.

<http://mattilintulahti.net/mediablogi/arkisto/tulevaisuuden-journalismin-jalanjaljilla/>

Matilainen, Juho (2010): Uutiskriteerejä ei ole tutkittu 40 vuoteen. Verkkolehti Tutka 4/2010. Viitattu 18.2.2010.
<http://www.verkkotutka.fi/artikkeli?id=1567>

Parviainen, Helena (2007): Radio- ja televisiohistorian alkuaajan tapahtumia Suomessa. Lahden museon verkkosivut. Viitattu 23.9.2009
http://www.lahdenmuseot.fi/asiakkaat/lahdenmuseot/www.lahdenmuseot.fi/content_images/radioja_tvhistorian_tapahtumia_suomessa.pdf

Sundqvist, Kristian (2010): ManU:n doping-mestaruus vaarallinen signaali? Helsingin Sanomien verkkolehden Brittifutista Sundqvistin mitalla –blogi, 22.3.2010. Viitattu 13.4.2010.
<http://blogit.hs.fi/sundqvist/2010/03/22/manun-doping-mestaruus-vaarallinen-signaali/>

Ranta, Jarmo (2010): Sensaatioita myydään julkkisten avulla. Vierumäen urheilujournalismin opiskelijoiden Media peli –julkaisuportaali. Viitattu 26.4.2011.
<http://ujo5.wordpress.com/2010/10/03/sensaatioita-myydaan-julkkisten-avulla/>

Rowe, David (2004): Sport, Culture and the Media : The Unruly Trinity, 2nd edition. Issues in Cultural and Media Studies. Buckingham: Open University Press. Jyväskylän yliopistokirjasto, elektroninen aineisto. Viitattu 4.11.2009.
<http://site.ebrary.com.ezproxy.jyu.fi/lib/jyvaskyla/docDetail.action?docID=10175213>

Wenner, Lawrence A. (1998): Mediasport. London ; New York : Routledge. Jyväskylän yliopistokirjasto, elektroninen aineisto. Viitattu 2.11.2009.
<http://site.ebrary.com.ezproxy.jyu.fi/lib/jyvaskyla/docDetail.action?docID=10054761>

Dokumentit ilman henkilötäkijää

F.U.N. -projekti 2001–2006 – raportti (2007): Suomen Palloliitto. Viitattu 6.3.2010.
http://www.palloliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/93013/file/F.U.N.-projekti2001-2006raportti.doc

Hiihdon doping-oikeudenkäynti (2011): Ylen verkkosivujen teemasivu. Viitattu 13.4.2011.
http://yle.fi/urheilu/lajit/hiihdon_doping-oikeudenkaynti/

Historiaa (vuosi tuntematon): Suomen Taitoluisteluliiton verkkosivut. Viitattu 17.3.2011.

<http://www.stll.fi/media/historiaa/>

Ilkka 1906–2006 (vuosi tuntematon): Multimediaesitys Ilkan verkkosivuilla. Viitattu 10.3.2010.

http://www.ilkka.fi/img/ilkka_multimedia/historia.swf

Info, Suomen jääkiekkoliitto (2010): Suomen jääkiekkoliitto ry:n esittely liiton verkkosivuilla. Viitattu 10.11.2010.

<http://www.finhockey.fi/info/>

Journalistien koulutustausta (2006): Suomen Journalistiliiton verkkosivut. Viitattu 4.11.2009.

<https://www.journalistiliitto.fi/Resource.phx/sivut/sivut-journalistiliitto/liitto/jasenet/koulutus.htx>

Jääkiekko arvostetuin urheilulaji - Taitoluistelun arvostus huipussaan (2011): Taloustutkimus Oy:n verkkosivut. Viitattu 17.3.2011.

<http://www.taloustutkimus.fi/?x1538426=2221675>

Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010: Suomessa on nyt kuntosali- ja juoksubuumi (vuosi tuntematon): Suomen liikunnan ja urheilun verkkosivut. Viitattu 17.3.2011.

<http://www.slu.fi/?x13001=2548662>

Kuka EM-kisojen suomalaisista naisista on kuumin? (2010): MTV3:n verkkosivut 2010. Viitattu 21.4.2011

<http://www.mtv3.fi/ohjelmat/sivusto2008.shtml/viihde/plustv/taustaurheilukuvat?1157802>

Kuuma tenniskaunotar kosiskelee asullaan miesfaneja - katso kuvat (2010): Ilta-Sanomien verkkosivut 7.9.2010. Viitattu 21.4.2011

<http://www.iltasanomat.fi/tennis/Kuuma%20tenniskaunotar%20kosiskelee%20asullaan%20miesfaneja%20-%20katso%20kuvat/art-1288338149337.html>

Kärkimedia omistajalehdet/sanomalehdet (vuosi tuntematon): Kärkimedien verkkosivut. Viitattu 21.4.2011.

http://www.karkimedia.fi/index.php?option=com_wrapper&Itemid=86

Levikintarkastus Oy:n verkkosivut. Viitattu 21.4.2011.
<http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php>

Suomen sanomalehdet 2010 (2011): Suomen lehdistö 6–7/2010. Helsinki:
Sanomalehtien liitto ry.

Palautetta toimitukselle (2006): Urheilulehden verkkosivujen keskustelupalsta.
Viitattu 12.11.2009.
http://keskustelut.a-lehdet.fi/urheilulehti/topic_show.pl?pg=4&tid=8

Pesäpallo ottaa naiset tosissaan (vuosi tuntematon): Superpesiksen verkkosivut.
Viitattu 17.3.2011.
<http://www.superpesis.fi/fi/pesapallo-ottaa-naiset-tosissaan>

Satakunnan Kansa, yritysesittely (vuosi tuntematon): Yritysesittely Satakunnan
Kansan verkkosivuilla. Viitattu 16.4.2010.
<http://www2.satakunnankansa.fi/vastaa/yritysesittely/>

Savon Sanomat, kustannustoiminta (vuosi tuntematon): Keski-suomalainen
Oyj:n verkkosivut. Viitattu 10.3.2010.
<http://www.keski-suomalainen.com/web/index.php?id=101>

Yli sadan vuoden historia (2005): Urheilulehden verkkosivut. Viitattu 16.10.2009
<http://www.urheilulehti.fi/lisaa-lajeja/yli-sadan-vuoden-historia>

1908–1925: Tahkon tahto ja Känän kynä (2005): Urheilulehden verkkosivut.
Viitattu 4.3.2010.
<http://www.urheilulehti.fi/lisaa-lajeja/1908-1925-tahkon-tahto-ja-kanan-kyna>

Haastattelut ja keskustelut:

Luotola, Juha: Satakunnan Kansan urheilupäällikkö (sähköpostihaastattelu,
lisäksi liitteen 3 taustakysymykset esitettiin kaikille Satakunnan Kansan
urheilutoimittajille)

Rajamäki, Sinikka: Ilkan urheilupäällikkö (sähköpostihaastattelu, lisäksi liitteen
3 taustakysymykset esitettiin kaikille Ilkan urheilutoimittajille)

Turunen, Tomi T.: Savon Sanomien urheilupäällikkö (sähköpostihaastattelu,
lisäksi liitteen 3 taustakysymykset esitettiin kaikille Savon Sanomien
urheilutoimittajille)

Liite 1

LAJIRYHMÄT

Kaikki tutkimuslehtien urheilusivuilla tarkastelujakson aikana esiintyneet lajit jaettiin yhdeksään lajiryhmään niitä yhdistävien tekijöiden perusteella.

Luettelon tiivistämiseksi esimerkiksi kaikki autourheilumuodot on kuitattu yhdellä käsitteellä autourheilu. Muutama laji esiintyy useammassa luokassa niiden monipiirteisyyden takia.

Joukkuepalloilut: amerikkalainen jalkapallo, beach futis, beach volley, futsal, jalkapallo, jääkiekko, jääpallo, kaukalopallo, koripallo, lentopallo, pesäpallo, ringette, salibandy, vesipallo

Yksilöpalloilut: biljardi, boccia, golf, keilailu, petankki, pöytätennis, ratagolf, tennis, squash

Kaksinkamppailut: karate, nyrkkeily, paini, potkunyrkkeily, taekwondo, taido, vapaaottelu

Voimailulajit: painonnosto

Kestävyysslajit: ampumahiihto, hiihto, hiihtosuunnistus, melonta, pikaluistelu, pyöräily, pyöräsuunnistus, rullaluistelu, soutu, suunnistus, triathlon, uinti, yhdistetty

Tarkkuuslajit: ammunta, ampumahiihto, hiihtosuunnistus, ilmailu, petankki, pyöräsuunnistus, suunnistus

Esteettisyyslajit: aerobic, cheerleading, taitoluistelu, tanssiurheilu, telinevoimistelu

Välineellisyyslajit: alamäkiajo, alppihiihto, autourheilu, ilmailu, lumilautailu, moottorikelkkailu, moottoripyöräily, moottoriveneily, mäkihyppy, nopeuslasku, purjehdus, ratsastus, raviurheilu, ski cross, yhdistetty

Yleisurheilulajit

Liite 2

KYSYMYKSET URHEILUTOIMITUSTEN ESIMIEHILLE

1. Toimituskäytännöt ja kilpailu-asema

Kuka vastaa lehden urheilusivujen linjasta ja painotuksista? Kuinka usein painotusten ajantasaisuutta arvioidaan?

Kilpaileeko lehti urheilu-uutisista jonkin toisen median kanssa? Jos kilpailee, niin millä tavoin kilpailuun pyritään vastaamaan?

Onko urheilutoimituksessa riittävästi väkeä kattavan uutisoinnin harjoittamiseen (suhteessa lehden kokoon ja asemaan maakunnallisena tiedotusvälineenä)?

Kuinka paljon urheilutoimituksella on vakituisia avustajia? Kuinka paljon avustajat keskimäärin tuottavat sivuille materiaalia viikon aikana?

Keskittyvätkö lehden vakituiset toimittajat tietyn tyyppisiin aiheisiin tai juttuihin?

Hankitaanko urheilusivuille sisältöä uutistoimistomateriaalin lisäksi myös muuta kautta, esimerkiksi muiden lehtien kanssa tehtävän juttuvaihdon avulla?

2. Näkökulmat ja urheilun taso

Mitkä ovat omassa lehdessä harjoitetun urheilujournalismin tärkeimmät tehtävät? Nähdäänkö urheilu osana muuta yhteiskunnallista elämää?

Minkä tasoisesta urheilusta lehdessä kerrotaan?

Painottuuko kansainvälisen tason urheilun seuranta selvästi suomalaisten urheilijoiden tekemisiin? Mitkä tapahtumat huomioidaan, vaikeivät suomalaiset niissä menestyisi tai niihin osallistuisi?

Suhtaudutaanko oman levikkialueen urheiluelämään, seuroihin ja urheilijoihin neutraalisti vai esimerkiksi varovaisen myönteisesti? Pyrkiikö lehti edistämään urheilutoimintaa omalla levikkialueellaan?

Kirjoitetaanko lehden urheilusivuilla myös kuntoilusta ja/tai harrasteliikunnasta?

Millaisen painoarvon naisten urheilu saa lehdessä?

Millä tavoin lehdessä huomioidaan "erityisryhmien" (lapset, nuoret, veteraanit, vammaiset) urheilu?

3. Urheilulajit lehden sivuilla

Mitkä ovat kiinnostavimmat urheilutapahtumat tai -sarjat oman median kannalta?

Onko lehdellä erikseen määriteltyjä profiililajeja, joita seurataan ja joista kirjoitetaan erityisen tarkasti? Jos tällaisia lajeja on, mitkä ne ovat?

Onko olemassa lajeja, joiden seuraaminen korostuu huomattavasti vain sen takia, että niitä harrastetaan/niissä kilpaillaan levikkialueella?

Mitä lajeja seurattaisiin tarkemmin, jos resurssit (esimerkiksi työaika tai sivutila) sen sallisivat?

Onko olemassa lajeja, joiden seuraaminen on tietoisesti jätetty vähälle tai sitä on vähennetty? Jos tällaisia lajeja on, mitkä ne ovat ja miksi näin on tehty?

4. Urheilujournalismin tehtävät - pohdintaa

Mitkä ovat tällä hetkellä urheilujournalismin suurimmat haasteet yleisellä tasolla? Mitkä ovat oman lehden urheilujournalismin suurimmat haasteet?

Onko urheilu viihteellinen sisältöaines? Jos on, niin onko tämä hyvä vai huono asia?

Mitkä asiat on hoidettu hyvin oman lehden urheilusivuilla? Missä on parantamisen varaa?

Liite 3

KYSYMYKSET URHEILUTOIMITUSTEN JÄSENILLE

Nimi

Ikä

Koulutus (vaihtoehdot: journalistisen alan korkeakoulututkinto, muu alan tutkinto kuten medianomi, muu korkeakoulututkinto, muu opisto tai ammattikorkeakoulututkinto, keskeneräiset korkeakouluopinnot, ylioppilastutkinto, muu koulutus)

Kuinka monta vuotta olet työskennellyt toimittajana?

Kuinka monta vuotta olet työskennellyt urheilutoimittajana?

(Kuinka monta vuotta olet työskennellyt urheiluosaston esimiehenä?)

Oletko erikoistunut tietyn lajin/lajien uutisointiin?

Kuinka usein harrastat itse liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan (vähintään 4 krt/vko, 2–3 krt/vko, 1 krt/vko, 2–3 krt/kk, harvemmin, en voi sairauden/vamman vuoksi harrastaa)?

Harrastatko tai oletko harrastanut kilpaurheilua (en koskaan, harrastan nyt, harrastin aiemmin)?